

אהרן מזועד

לדברי תורה וחסידות
מרבתינו הקדושים מלעלוב

חג הפסח
תשפ"ה

לֹא נִיחַנּוּ מִזִּעְדִּים לַיִּשְׂרָאֵל אֶלֶּא בְּכֹרֵי שִׁילְתַּנְסָקוּ בָּהֶם בַּתּוֹרָה

אי"ה בימי חול המועד בין מנחה למעריב ישאו דברים
הרבנים הגאונים כדלהלן:

יום ב' א' דחזה"מ

הרה"ג נחמן אנשין שליט"א

מו"צ בקהילתנו ודיין בבית הוראה 'לשכת הפוסקים'
בענין: ברכת האדמה על תפוז"א ומנהגים באכילת הכרפס

יום ג' ב' דחזה"מ

הרה"ג מנחם זאב גוטמן שליט"א

דיין ומו"צ בקהילתנו ודיין בב"ד האמת והשלום
בענין: תשלום למתווכים ולשדכנים

יום ד' ג' דחזה"מ

הרה"ג דוד שמעון קורנבליט שליט"א

דיין ומו"צ בקהילתנו
בענין: גדר אוכל נפש ביו"ט

יום ה' ד' דחזה"מ

הרה"ג נתן מאיר ב"ד פנחס רוטמן שליט"א

מו"צ בקהילתנו
בענין: מצוא חפצך ודבר דבר בשבת

בברכת מועדים לשמחה

חצר הקדוש

בית המדרש והדול של בית
מנחם אנשין שליט"א

מקוה נהרות 'מקוה ישרא'ל

תנו חסדות הבחורים

אוצר הספרים

בית התפילה והכנסת אורחים

עזר נישואין

ארגון 'העזר' נגועי שמעון

מנחת יצחק 15 בית שמש
telov.office@gmail.com

079-9697938

580533610 .טל

הכנה לליל הסדר

הכנה לקבל את האור הגדול

בכל חצות הלילה אני יוצא לגן עדם, אבל עתה אני יוצא בתוך מצרים.

ומוסיף עוד ה'תפארת שלמה' דבר נורא, א פחד פון א ווארט, כי כן הוא בכל ליל הסדר בכל שנה, שהקב"ה אינו נכנס לגן עדן אלא בא להתענג ולשמוע השירות והתשבחות והסיפור יציאת מצרים שמשמיעים יהודים בבתיהם, ואינו נכנס לג"ע בחצות לילה כ"א לשמוע שירות ותשבחות של ישראל.

וכותב וז"ל, זהו שרמז הכתוב בזה כי בלילה הזה של פסח "ולקח הוא", יזכה ליקח הקב"ה שנקרא 'הוא' כנודע ע"ד (שמות כה, ב) ויקחו לי תרומה, וזה 'ולקח הוא ושכנו', רמז קב"ה ושכינתי' הקרוב אל ביתו, הם כל הפמליא שלמעלה במכסת נפשות הם נפשות הצדיקים שבג"ע כולם נקבצו ובא ד' אלקי עם כל קדושי עמו לשמוע ולקבל המצות ומעש"ט של ישראל בעוה"ז.

וזהו איש לפי אכלו תכסו על השה הוא לפי כוונת אכילתו יכוון להמשיך רחמים וחסדים על ישראל. וזהו תכסו לשון כיסוי לכסות ולחסות על ישראל שהם שה פזורה (ירמיהו ג, יז), עכ"ל.

ועוד כתב שם וז"ל: "והנה בחג הפסח הקדוש הזה לא יאומן כי יסופר מקהלות רבבות הסודות והיחודים אשר נעשים בעולמות העליונים ע"י ישראל בסדר ליל שמורים ואכילת מצה ומרור וסיפור יציאת מצרים בהגדה בלילה זאת".

עומדים אנו לפני זמן גבוה ונשגב, כל יהודי יכול לזכות ולקבל בליל הסדר את הקדושה וההארה שהייתה ביציאת מצרים, וכפי שכתב זקני ה'פנים יפות': "האור הגדול שנתגלה בלילה הזה כמשה"ה הוא הלילה הזה שמורים לכל בני ישראל לדורותם, שבכל הדורות יכול האדם לפי הזמנתו והתקדש א"ע לקבל אור גדול מן האור של הלילה שנגלה במצרים, והוא אור שאין לו סוף ותכלית".

זמן כה גדול, אזא פסח ביי נאכט, השפעות כה גדולות, כל אחד יכול להכין עצמו, זיך צו שטעל'ן, לזמן הגדול הזה כדי לקבל את האורות וההשפעות, וכמו שכתב ה'תפארת שלמה' על הפסוק (רמזי פסח) "ולקח הוא ושכנו הקרוב אל ביתו במכסת נפשות איש לפי אכלו תכסו על השה" (שמות יב, ד).

שיש לרמז בפסוק הזה על מעלות וגבהות הלילה הזה, ליל הסדר, דהנה כבר נתבאר הענין שאמר משרע"ה (שם יא, ה) כחצות הלילה ולא אמר בחצות כמו שהקשו בגמ' (ברכות ג, ב), אך הביאור עפ"י המובא בזה"ק כי עיקר הנס בלילה הזה הי' בחצות הלילה שהוא העת רצון (זוהר ב, לו, ב) שאז הקב"ה נכנס לגן עדן להשתעשע בנשמות הצדיקים.

אך באותו חצות של פסח לא נכנס הקב"ה לגן עדן כי אם הלך לפדות את ישראל ממצרים, וזהו הפי' 'כחצות הלילה', כמו

העולם הבא - כפי העבודה בלילה זה

דארף מעם איבער טראכטן, עלינו להתבונן, לעורר ולשלהב את נפשנו, איזה לילה גדול ונשגב מגיע לקראתנו, איזה דברים יכול יהודי לפעול בזה הלילה, וכפי שכתב ב'בית אהרן', למה נקרא שמו 'ליל הסדר', כי כפי שיהודי מתנהג בליל זה, כסדר זה יתנהג כל השנה.

וז"ל, "שמעתי שהוא סדר כל השנה וממנו ההתחלה לספירה מזוקק שבעתים לבא ולגשת לאחדות יום אחד יוודע לד'. ומיום האחד המיוחד בשנה יהיה כן כל השנה לטוב כל הימים לרבות ולהביא לימות המשיח".

ויתר על כן אומר ה'בית אהרן' במקום אחר: "השיר יהיה לכם, שיר הוא לעתיד, כליל התקדש חג. כדרך הסדר שיש לו כך הוא העולם הבא שיהיה לו".

אם כן, שהוא לילה שהשפעתו כה עצומה וגורלית על כל חיי האדם, גם בעלמא הדין וגם בעולם הבא, ברי לכל בר דעת שעליו להשתדל בכל כוחו להיות שרוי בליל

הסדר בכי טוב, במחשבה דיבור ומעשה, וכמו שכתב השל"ה הקדוש (מסכת פסחים, פרק מצה

עשירה אות מג):

"הלילה הזו וכל הדינים הנוהגים היא קדושה רבה במאוד, כי אז בחר בנו הש"י מכל העמים וקדשנו במצותיו. על כן ראוי לאדם להיותו נזהר שלא ידבר בלילה זו שום שיחה משיחת חולין, ויזהיר בני ביתו על זה, ולא יהיו נפרדים מדביקות הש"י רגע כמימרא, רק יתעסקו הכל במצות הלילה הזה ובסיפורי ניסי מצרים ולפרסמם לבני ביתו".

כדי לזכות לאור החג - צריך הכנה

אבל כדי שנדע להתנהג כראוי בלילה הגדול והקדוש הזה, לשם כך אי אפשר להיכנס ליו"ט בפתע פתאום מתוך שטף החיים, לצורך זה צריכים הכנה מקדמת דנא, לטהר ולעורר הנפש כראוי ולהיכנס אל היו"ט מתוך התעלות, וכמו שראיתי ב'אור המאיר' שכותב בעניין זה, ותמצית

הקדוש! - אבל אז הסכימה דעתו לעזוב את הרבנות, לנסוע לארץ הקדושה, כנראה שהפריע לו לשמוע שיהודים לא מקבלים היו"ט באופן הנכון.

הכנת הנפש - היא ההכנה העיקרית

בוודאי שישנם הרבה הכנות גשמיות שצריך להכין ליו"ט, אבל צריך לדעת שעיקר ההכנה הוא הכנת הנפש, לדעת שבא לקראתנו לילה גדול וקדוש וצריך להיכנס אליו כדבעי, כדי שתשרה עלינו הקדושה הגדולה היורדת בליל זה.

וכמו שכתב בספר עבודת ישראל (לשבת הגדול): על דברי המשנה (פסחים ב.) "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ", שהחמץ הוא היצר הרע כמו שפירש הרמב"ם שחמץ הוא מלשון גזילה מלשון אשור חמוץ (ישעיה א, יז), ולכן חמץ מרמז על היצה"ר שמי שהולך בעצת היצה"ר הוא נגזל משרשו. ולכן צריך לבער החמץ בערב פסח ולעשות הכנה שיוכל להשרות עליו הקדושה הגדולה שמתגלה בליל פסח, עכ"ל.

וכן איתא ב'בית אהרן' עה"פ "משכו וקחו לכם וגו' וז"ל, שהגם שגאולת מצרים הי' מהקב"ה לבד עכ"ז הוכרחו להיות איזו הכנה מישראל על זה. וכמו כן יש הדבר הזה בעצמו היום ג"כ בכל עת ובכל שעה ובכל זמן להכין עצמינו ולמשוך ידינו מעבודה זרה היינו עבודה שהיא זרה אצלנו, ולהמשיך עלינו קדושתו של הקב"ה. ובמה, בדבר בעתו מה טוב, בפסח ממשיכים עלינו קדושתו בבדיקת ובביעור חמץ ובמצות של אותו הלילה, עכ"ל.

דבריו דהנה אנשים מתכוננים ליום טוב בהרבה פעולות, עם כל החומרות וכו', והכול טוב ויפה וראוי, אבל צריך לדעת שעיקר ההכנה לליל הסדר הוא להתכונן לקבל את קדושת היום,

וכמו שסיפר הרה"ק ר' שמעון מזעליכוב שבעת ישיבת הרב הקדוש רבינו דוד שלמה זי"ע מח"ס ערבי נחל עה"ת, בכהונת רבנות סורוקא, פעם אחת בערב פסח כשבא להתפלל תפילת מנחה קודם כניסת החג בבית הכנסת שמע שני בעלי בתים מדברים איש לרעהו מן הדברים הטובים שהכין לכבוד החג הפסח, אווזות שמינות ובשר שמן וכל מה שהשקיעו לקראת החג, הדבר הגיע לאוזניו של ה'ערבי נחל' וכאב לו לשמוע שכך יהודים נכנסים אל החג.

לאחר תפילת מעריב של חג הקדוש נגש הרה"ק ז"ל אל הבימה והתחיל להתחנן בפני הבעלי בתים, ואמר להם: יודע אני שנכון להכין לחג דברים טובים שזה כלל שמחת החג, וכבדהו במאכל ובמשתה. יודע אני המנהג בפה להכין גם אווזות שמינות.

אבער וויסן זאלט איהר, אבל תדעו כי הלילה הזאת היא ליל שמורים לדורותיהם, בלילה הזאת נתגלה מורא גדול זו גילוי שכינה, בלילה הזאת ישנם הרבה מצוות של חובה, אכילת מצה ומרור וארבע כוסות של ארבע גאולות, והוצאתי והצלתי וגאולתי ולקחתי, היא הלילה הזאת המאירה קדושה עליונה לכל נפשות ישראל בכל דור ודור.

והפטיר הרה"ק, "גייטס אהיים, תלכו לבתיכם לשלום, אבל תדעו ותזכרו קדושת ליל שמורים הקדושה בכל הקדושות, גם בעת אכילת הדברים הטובים לכבוד החג

שאלת ה'אמרי אמת' בילדותו

מספרים על ה'אמרי אמת' זי"ע שבעודו ילד קטן שאל פעם את אביו ה'שפת אמת' זי"ע בליל הסדר, מה הטעם שלובשים קיטל לבן בליל הסדר, והשיב לו אביו שמאחר שקנו בעקיטשעס חדשים לפסח ולא רוצים ללכלכם, לכן לובשים קיטל.

ואמר ה'אמרי אמת', הייתי אז ילד קטן ולא ירדתי לסוף הדברים, אך למרות זאת הבנתי שבתשובתו של אבא טמון דבר עמוק, וכשגדלתי הבנתי.

והסביר בנו ה'בית ישראל' זי"ע שכוונתו הייתה דהנה בליל פסח מקבל יהודי אורה וקדושה ומתעלה לדרגה גבוהה, אבל צריך הוא להיזהר לא ללכלך ולקלקל את מה שקיבל, ולכן לובשים קיטל לבן, לרמוז לאדם, היזהר לשמור על הבגד שקיבלת בנקיותו ובטהרתו.

וכדרך שאמרו בשם ה'בית אהרן' ועוד צדיקים עה"פ 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים

ושמן ראשך אל יחסר', שיהודי צריך להרגיש בכל עת שהוא לבוש בגדי לבן נקיים ועל ראשו מונח כלי מלא שמן, ובכל צעד ונטייה ימין ושמאל עלול להישפך עליו השמן וללכלך את הבגד, כך צריך יהודי להתהלך כל חייו.

וזוהו העניין של 'ושמרתם את המצות', בליל הסדר זוכה יהודי לקבל הארות והשפעות מלעילא, קדושה והתרוממות הנפש, אבל בכך עדיין לא נגמר תפקידו, אלא עליו להיזהר לאחר מכן, לשמור היטב על ההארות והמדרגות שקיבל, שלא יפגמו ויתלכלכו ח"ו, אלא ימשיכו ללוותו בחייו תמיד.

וממילא הא בהא תליא, כאשר יהודי מתכוון כראוי לליל הסדר, אזי הוא זוכה לליל הסדר מרומם ולהשפעות גדולות, וממילא נראית כל השנה שלו כדבעי, כדברי ה'בית אהרן' האמורים, ואזי הוא זוכה שהעולם הבא הנצחי יראה כפי הליל הסדר שלו.

(מתוך שיחת קודש הכנה לחג הפסח, ה' ניסן תשפ"א)

ליל הסדר תש"ע

דיבר הכתוב (דברים ד, ז) 'כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו', ואם כן מה צורך יש לו לאדם למלאכים שיכניסו תפילתו למלך מלכי המלכים.

ולבאר העניין מביא ה'ערוגת הבושם' מה שמובא בספרי מוסר, שהתפילה בעלותה למרום עוברת במקום גדודי חיות וליסטים, ומשום הכי תקנו אנשי כנסת הגדולה לומר פסוקי דזמרה לזמר עריצים העושקים את התפילה ורוצים לעכבה מעלות למקומה, וכמו שאומרים ביהי רצון שקודם אמירת תהלים 'לזמר עריצים ולהכרית כל החוחים והקוצים הסובבים את השושנה העליונה'.

מטעם זה צריך שיהיו מלאכי השרת נזקקין לתפילות בני האדם, כדי שלא יתנו מקום למקטרגים למנוע התפילה מלעלות, אלא תיכף יעלוה ויכניסוה לפנים מן הפרגוד, ולכך חולה ששכינה למעלה מראשותיו אינו זקוק לעזרת המלאכים, כיון שהקדוש ב"ה שומע ומאזין בעצמו לתפילתו ושוב אין בכח המקטרגים לעכב תפילתו.

ובזה מבואר כי ב'ליל הסדר' שהקב"ה בעצמו אוסף כל פמליא דיליה כדי לירד לשמוע בעצמו את בני ישראל המספרים תהלות ה' ונפלאותיו, מטעם זה קבעו חז"ל פתיחתה בלשון ארמי, כדי להורות דקודשא בריך הוא נמצא קרוב אלינו בזה הלילה, ושומע תהילות ישראל בעצמו מפיהם של בני ישראל

ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה אני ולא מלאך וכו'. המפרשים נתקשו למה פתיחת ההגדה היא בלשון ארמי, 'הא לחמא עניא וכו'', וביאר בעל 'ערוגת הבושם' מחוסט זי"ע, על פי מאמר הזוהר הק' בשבח מצוות סיפור יציאת מצרים (רעיא מהימנא פרשת בא דף מ, ב), 'בההיא שעתא כניש קודשא בריך הוא לכל פמליא דיליה ואמר לון, זילו ושמעו ספורה דשבחא דילי דקא משתעו בני וחדאן בפורקני, כדין כלהו מתכנשין ואתיין ומתחברין בהדיהו דישראל ושמעו ספורה דשבחא דקא חדאן בחדוא דפורקנא דמריהון'.

והנה איתא בגמ' (שבת יב, ב) אמר רבי יוחנן כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נזקקין לו, שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי. ואיתא שם דחולה שאני, דהשכינה למראשותיו, ועל כן יכול להתפלל גם בלשון ארמי, וכמו שפירש רש"י (ד"ה דשכינה) שאינו צריך שיזדקקו לו מלאכי השרת להכניס תפילתו לפנים מן הפרגוד.

אכן לכאורה קשה מאי עניינם של מלאכי השרת לתפילתו של אדם, והרי איתא בירושלמי (ברכות פ"ט ה"א) אם באת על אדם צרה, לא יצווה לא למיכאל ולא לגבריאל, אלא לי יצווה ואני עונה לו מיד, הדא הוא דכתיב (יזאל ג, ה) כל אשר יקרא בשם ה' ימלט, ומכאן שאין ראוי לו לאדם להתפלל אלא לה' יתברך שמו לבדו, ומקרא מלא

שוה"ט חוזה"מ הפסח תשפ"א

יו"ד דהרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין זי"ע

את גודל התיקונים והעניינים שנעשים בעולמות העליונים כשמקיימין את המצוה, ואף שאנו איננו יודעים הכוונות אך לזה יבקש האדם לפני קיום המצוה תפילה קצרה שתהא חשובה מצוה זו לפני הקב"ה כאילו כיוון בכל הכוונות שכיוונו אנשי כנה"ג.

וכותב שם עוד 'א שטארקע שטיק'ל', שצריך לספור ספירת העומר מתוך שמחה עצומה והתרוממות הנפש, ומסיים בזה"ל "ולפי שמצות ספירת העומר הוא תיקון גדול ונפלא לטהר את נפשו שנפגמה בעוונות ר"ל לכן תקנו לומר אחר הספירה תפילה 'רבנו של עולם אתה צויתנו כו' כדי שיטהרו נפשות עמך ישראל מזוהמתם כו' עכ"ל, והיינו שבעצם הספירה כבר זוכה האדם לתיקונים גדולים ולטהר נפשו.

ראיתי בספה"ק כמה מילין בגודל מצוות 'ספירת העומר', והיו לי לתועלת, ואמרתי לזכות בהם גם אחרים. הנה התחלנו עכשיו לספור 'ספירת העומר', והרי זה דבר בעתו להתוודע ולידע מהו כוחה וגודל עניינה של מצוה זו.

ה'יסוד ושורש העבודה' מביא דבר נורא מהזוהר הקדוש, שמי שאינו סופר את החשבון הזה (ספירת העומר), לא זוכה לטהרה ואינו נקרא טהור רח"ל, אם כן בוודאי מידה טובה מרובה, יהודי שכן זוכה לספור ספירת העומר הריהו זוכה על ידי זה לטהרה, ואף שאינו עושה כן עם כל הכוונות והסודות, אלא עצם הספירה בפה, 'דער זאגן אליין מיט'ן מויל', משפיעה טהרה על האדם.

וכפי שממשיך ה'יסוד ושורש העבודה' דהמעין בזה"ק ובכתבי האר"י ז"ל יראה

ממחרת השבת כפשוטו, ביום ראשון, ולכאורה צ"ב למה באמת נקט קרא בלשון 'ממחרת השבת' ונתן מקום לטעות בו.

ומבאר ה'דברי יואל' דהנה מצינו במדרש שהשבת הראשונה בעולם לאחר ששת ימי בראשית לא היה בה חושך, אלא הייתה כולה אור בין ביום ובין בלילה, והיה זה כמו בעת הגאולה העתידה שאז יהא כולו אור.

והנה בזוהר הקדוש מצינו גם בליל פסח במצרים, ליל שימורים, שלילה כיום האיר, בחי' של לעתיד לבוא. וכדי לרמזנו עניין זה נקטה תורה בלשון 'ממחרת השבת', להשמיענו דיו"ט ראשון של פסח היה דומה לשבת של ימי בראשית.

אמנם מה הטעם שהשמיעה לנו התורה עניין זה דווקא בקרא דספירת העומר, זהו ללמדנו ולעוררנו שכאשר יהודי סופר ספירת העומר אזי מתגלה ומתנוצץ בו כוח לעורר את זמן הגאולה השלימה, ללמדנו עד כמה גדול כוחה והשפעתה של מצוה זו.

ומהחידושי הרי"ם איתא וכן בעוד ספרים כתבו דברים גדולים על מעלת ימי הספירה, דהנה מובא בשם האר"י והרש"ש שכל הוויות האדם בכל ימי חייו תלוי ומושפע באלו הימים, ימי הספירה, ולכן צריך להיזהר שלא להתבטל בזה הזמן ושיהיו כל הימים מהז' שבועות 'תמימות', כי המה ימים יקרים ומנויים.

ועל פי זה אמרתי לפרש דברי המדרש (ויקרא רבא, כח, ג) תני רב חייא שבע שבתות תמימות תהיינה, 'אימתי הם תמימות בזמן שעושים רצונו של מקום', וי"ל על דרך רמז שכאשר יהודים מתנהגים באלו הז' שבועות ימי הספירה כדבעי ועושים רצונו של מקום, אזי הם 'תמימות', אז נעשה עניין הספירה בשלימות.

והנה ראיתי בשם הרה"ק ה'דברי יואל' מסאטמאר זי"ע על מאה"כ 'ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום', דהנה חז"ל הק' דרשו דהיינו ממחרת יו"ט ראשון של פסח שנקרא שבת, אמנם הצדוקים והבייתוסים אמרו שיש להתחיל לספור

שביעי של פסח

שוה"ט ר"ל שביעי של פסח תשע"ז, לפני חצות הלילה

מאיצטגנינות שלך אין מזל לישראל. ולכאורה תמוה וכי לא ידע אברהם שהשי"ת יכול לשדד מערכות השמים כרצונו, אך הביאור בזה שאברהם ידע שה' אינו משדד הטבע רק עבור ישראל שקיבלו את התורה, וטעם גדול יש בזה שהרי הכול נברא על ידי התורה כנודע, ועל כן מקבלי התורה

המעביר בניו בין גזרי ים סוף. כ"ק מרן אאמו"ר זי"ע כבר דקדק בלשון התפילה למה בקריעת ים סוף נקראו בניו, ונראה לבאר על פי דברי ה'אגרא דכלה' (פרשת בשלח) שהביא דברי ה'פרשת דרכים' על מה שאמרו חז"ל במסכת שבת (קנו.) שאברהם אבינו אמר להשי"ת שראה באצטגנינות שאינו זוכה לבנים, והשיב לו השי"ת צא

ראויים לשדד להם הבריאה מה שאין כן למי שלא קיבל התורה, ועל כן סבור היה שאינו ראוי לזה.

ועל זה השיב לו השי"ת שהוא כבר נכנס בגדר ישראל כאשר קפץ לכבשן האש בעבור קדושת שמו ית', דהנה באותה שעה עלול היה לאבד עצמו משתי העולמות, שהרי בן נח אינו מחויב למסור נפשו על קדושת ה', ואם נהרג הוא מתחייב בנפשו, והייתה זו מסירות נפש עצומה מגודל אהבתו לה' ית"ש, ובהאי מסירות נפש זכה ויצא מגדר בן נח ונכנס לכלל ישראל.

ובזה מבאר ה'אגרא דכלה' שורש מחלוקתם של יוסף והשבטים, כדכתיב 'ויבא יוסף את דיבתם רעה אל אביהם', ובמדרש אמר ר' מאיר שאמר לאביו חשודים הם בניך על אבר מן החי, דיש לומר כמו שכתבו הראשונים שיוסף ראה את אחיו חותכים בשר מבית השחיטה בעודה מפרכסת, לאחר שנשחטה, שדבר זה מותר רק לישראל שהבהמה כבר הותרה בשחיטה, ולא לבני נח שלדידם נחשב הדבר לאבר מן החי ממש.

והעניין שיוסף סבור היה שרק אברהם

אבינו יצא מגדר בן נח ונכנס לכלל ישראל אבל לא בניו אחריו, ועל כן כאשר ראה את אחיו אוכלים בשר מפרכסת שנשחטה, סבור היה לשיטתו שזהו אבר מן החי, אבל השבטים היו סוברים שגם זרעו של אברהם אחריו נכנסו בגדר ישראל, ועל כן יכולים הם לאכול בשר זה שכבר הותר בשחיטה, עכ"ד.

והנה כאשר הגיעו בני"י לים סוף, לא רצה הים להיבקע בפניהם שהרי טרם קיבלו את התורה ולמה תשודד להם המערכה, אמר לו הקב"ה למשה 'דבר אל בני ישראל וייעצו', היינו שייכנסו לתוך הים ותהיה זו עבורם מסירות נפש בתרתי, שהרי בן נח אינו מחויב למסור נפשו, ואם למרות זאת ימסרו נפשם וייכנסו לתוך המים, יזכו בזה לצאת מגדר בני נח ולהיקרא בני ישראל, כאברהם אבינו שקפץ לתוך האש על קדושת ה', וממילא כבר יהיו ראויים שישודד הטבע וייבקע הים בפניהם.

וזהו שנאמר כאן 'המעביר בניו בין גזרי ים סוף', שבאותה שעה דייקא, בקריעת ים סוף, אז קיבלו בזכות מסירות נפשם את התואר בנים להשי"ת.

שוה"ט ליל שביעי של פסח תשפ"א

מטמאין בשרצים דיי, פירוש, מאחר וישראל אינם אוכלים השרצים, אם כן מצד ההיגיון לא היה שום צורך בבריאתם וקיומם בעולם, ואעפ"כ ברא אותם הקב"ה כדברי המדרש הנ"ל אף שהוא דבר משולל היגיון והבנה, ובזה בטלו טענות המקטרגין על ישראל, ומשום הכי נמי מעלה ומגביה אותם הקב"ה מעוונותיהם, עכד"ק.

ולפי זה יבואר המדרש פליאה הנ"ל, 'מה ראה ברייתא דרבי ישמעאל ראה', י"ל דקאי על ה'תנא דבי רבי ישמעאל' אלמלא לא העליתי וכו', דהנה כידוע קודם קריעת ים סוף היה על כלל ישראל קטרוג גדול הללו והללו עובדי ע"ז, ולא היה בידם זכות שייבקע להם הים ויכסו מים צריהם.

אמנם כיון שראה הים את הברייתא דרבי ישמעאל הנ"ל, שישראל אינם מטמאים עצמם בשרצים, וכדברי ה'נועם אלימלך' שבזה טמון לימוד זכות גדול על ישראל המבטל את כל הקטרוגים באופן שלמעלה מההבנה האנושית, דכשם שהשרצים נבראו אף שאין בהם צורך, אף ישראל זכאים להיות חיים וקיימים אף כשח"ו אין בהם צורך, בזה מיד נסתתם פי המקטרג ולכך 'וינס'.

עוד נראה לי לבאר דברי המדרש פליאה הנ"ל, בהקדם מה שעלה ברעיוני ולאחמ"כ ראיתי כן ב'בני יששכר', דהנה כאשר צעק משה רבינו להקב"ה קודם קריעת הים, אמר לו הקב"ה 'מה תצעק אליי', והתמיהה גדולה, וכי מה יעשו ישראל בעת צרה כזאת

הים ראה וינס (תהלים קיד, ג). במדרש פליאה 'מה ראה, ברייתא דרבי ישמעאל ראה', ויבואר על פי דברי ה'נועם אלימלך' (פרשת שמני, ד"ה א"י זאת החיה) דהנה לאחר שמנה הכתוב את כל מיני השרצים האסורים למאכל, מסיים קרא (יא, מה) 'כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים'.

ובגמרא (ב"מ ס"א:) הקשה רב חנינא מסורא דפרת לרב הונא למה נקט כאן הכתוב בלשון 'המעלה', ולא המוציא וכדו', והשיב לו ר' הונא שתיבה זו נצרכה לכדתנא דבי רבי ישמעאל, אלמלא לא העליתי את ישראל אלא בשביל שאינם מטמאים בשרצים דיי, ע"כ, וברש"י שם מבאר 'להכי כתב לשון עילוי, שמעלה גדולה היא אצלם'.

ומבאר ה'נועם אלימלך' דברי הגמרא עפ"י המדרש 'שאלו המלאכים את הקב"ה למה ברא השרצים, והשיב להם השי"ת מפני הקטרוג, שאם יבואו לקטרג על ישראל חלילה שחוטאים לפניו ואינו צריך בהם ח"ו, משיב להם השי"ת הלא השרצים אין צורך בהם כלל ואעפ"כ בראתים', עכ"ד המדרש.

וזהו הביאור בקושיית ר' חנינא על תיבת 'המעלה', דהנה המעלה לשון הגבהה הוא, והוקשה לו באיזה סיבה וזכות מעלה ומגביה הקב"ה את כללות ישראל מחטאותיהם וקליפותיהם הנופלים למטה, במה הם זוכים לחסד גדול כזה.

ועל זה תירצו כדתנא דבי רבי ישמעאל אלמלא לא העליתי כו' אלא בשביל שאין

אם לא יצעקו אל השי"ת שיצילם.

אך הנה ידועים דברי הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע עה"פ 'כי חוק הוא לישראל משפט לאלוקי יעקב' דגם כשישראל אין ראויים לזכות מצד הדין, כי אין בהם מעשים, מ"מ יש להם טענה לזכות בדין גם בלי טעם וסיבה, דהא גם הם מקיימים את חוקי השי"ת הגם שאין בהם טעם עפ"י שכל אנוש, וממילא ראויים הם ב'מידה כנגד מידה' לזכות בדין, הגם שאין להם זכויות.

וזהו שאמר הקב"ה למשה 'מה תצעק אליי', כי באמת באותה שעה בטרם קריעת הים לא היה מקום לזכות את ישראל מצד הדין, דהא הללו והללו עובדי ע"ז, ולכן אמר לו 'דבר אל בני ישראל וייסעו', שיעשו איזה פעולה ללא הבנה וטעם, כחוק, שיסעו לתוך הים אך ורק מגודל אמונתם בהשי"ת, וממילא יזכו לישועה ללא טעם, עכד"ק ה'בני יששכר' (מאמרי חודש כסלו - טבת, ד' אות ס"א).

והנה איסור אכילת שרצים חשיב כחוק ללא טעם, כדאיתא בספר החינוך (מצוה קנ"ט, מצות טומאת שמונה שרצים) שהאריך בזה, וא"כ הרי

זו אחת הזכויות שעומדות להם לישראל לבטל הקטרוגים מעליהם בשעה שא"א להמליץ טוב עליהם עפ"י שכל וטעם.

וזהו דאיתא במדרש הנ"ל 'הים ראה וינס - מה ראה ברייתא דרבי ישמעאל ראה', היינו דברי רבי ישמעאל דישראל אין אוכלין שרצים וכו', שעל ידי זה התבטל הקטרוג דהללו והללו עובדי ע"ז ונבקע הים בפניהם.

וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים, וייראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו (שמות יד, לא).

כ"ק מרן אאמו"ר זי"ע דקדק מהו לשון 'ויאמינו', הלא ענין אמונה שייך כאשר אין רואים כלל, אבל כאשר רואים ומשיגים שייך לומר ע"ז לשון 'ידיעה', ואם כן בקריעת ים סוף דכתיב וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים, וכמו"כ אחז"ל (מכילתא בשלח ב) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, אם כן למה נאמר ויאמינו בה' ובמשה עבדו.

מסייע לה בעבודתה בזה העולם להשיג את האור הגנוז על ידי עבודתה והתייגעותה. ומוסיף ב'בית אהרן' שאותה הבחינה היה בעת בריאת העולם, כדאיתא אור שברא הקב"ה את העולם גנוז לצדיקים וכו', וא"כ למה ברא לכתחילה זה האור הגדול, ומה תועלת היה בו.

אך העניין הוא שרצונו של הקב"ה שע"י מעשה הצדיקים יאיר אורו הגדול בזה העולם, ולכן הראה בתחילה שיש אור גדול מזה, וגילוי אור זה נתן כוח וסייעתא בעולם לכל הדורות הבאים להשיג את האור ההוא, אך לאחמ"כ 'גנוז הקב"ה לצדיקים', היינו כדי שהצדיקים ע"י עבודות ומעשים טובים שלהם ילכו מחיל אל חיל עד ששיגו ויגלו את האור הגדול.

מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו וכו' (שמות יד, טו). איתא במדרש, אמר משה להקב"ה ומה לנו לעשות, א"ל הקב"ה עליך ליתן שיר ושבח למי שהמלוכה שלו ע"כ.

וביאר ה'בית אהרן' כי דרך העולם כשאדם נצרך לאיזו בקשה מהקב"ה היינו רפואה או שיצליח לו הקב"ה בעסקיו, אזי הוא אומר תהלים ובשעת אמירת תהלים הוא מחשב הבקשה הנצרך לו שיעזור לו הקב"ה, אבל דוד המלך ע"ה אמר 'מהולל אקרא ה'", היינו כשהיה צריך לבקש מהקב"ה שיעזור לו מהשונאים שלו - לא חשב על זה כלום, רק אמר שירים ושבחנות, והיה מהלל ומקלס להקב"ה בגודל הדביקות, וממילא 'זמאויביי איוושע', באופן זה פעל בתפילתו.

ותירץ על פי דברי חז"ל על תינוק במעי אמו (נדה ל:): וז"ל: ונר דלוק לו על ראשו, וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו וכו', ומלמדין אותו כל התורה וכו', וכיון שבא לאויר העולם, בא מלאך וסוטר על פיו ומשכחו כל התורה כולה, ע"כ.

והנה תמוה הוא, אם בא מלאך וסוטר ומשכחו כל התורה, מה תועלת יש לו בזה שלומד במעי אמו את כל התורה כולה, ואמרו צדיקים על זה, שמכח זה שלומד את כל התורה כולה במעי אמו, יש לו סייעתא דשמיא להשיג ולהבין את תורתנו הקדושה אח"כ כשנולד, ולולא זה שלמדנו במעי אמנו כל התורה כולה, לא היינו משיגים תורתנו הקדושה.

וכמו כן בקריעת ים סוף, מכח התגלות אלקות שהיה אז ביציאת מצרים, ניטע בנו האמונה גם בזמן הזה שההסתרה כה גדולה, בבחינת (דברים לא, יח) ואנכי הסתר אסתיר פני, וזה הפירוש 'וירא ישראל את היד הגדולה' בקריעת ים סוף, ובכוח ראייה זו זוכין גם אנו בדורות אלו ל'זיאימינו בה' ובמשה עבדו' גם כשההסתרה גדולה, עכד"ק.

והנה כדברים האלו איתא גם ב'בית אהרן' (פסח, פ"ג): דהנה הרב הצדיק הקדוש הרבי ר' אלימלך זצוק"ל אמר אשר קודם שהולכת הנשמה לאוויר העולם מוליכים אותה דרך כל העולמות ומראין לה האור הגדול של הקב"ה, ולמה עושין כך, בכדי שאח"כ יהיה בידה להשיג אותו האור במעט מעט, בהדרגה, עד שיכול להשיג האור הגנוז עכל"ק.

והיינו כנ"ל שעל ידי שרואה הנשמה קודם ירידתה לעולם את האור הגנוז, דבר זה

במדרש דהאילה כשהיא כורעת לילד והיא צועקת הקב"ה מרחם עליה ומזמין לה נחש וכו' ורחמה נפתח, עכ"ד.

אך מה היא עושה כאשר שניהם יחד נפגשו, כאשר בשעת צער חבלי הלידה באות אליה החיות הצמאות למים ומבקשות שתפעל עבורן, באותה שעה היא מבטלת לגמרי את עצמה ושוכחת צרתה, עושה את עצמה בחי' זכר שאין מרגיש כלל הצער והחבלי לידה וחופרת גומא בשביל החיות הקוראות למים, ואזי מרחם ה' עליה ופוקד אותה, ולכן קורא אותה חסידה שבחיות.

וזהו שאמר דוד המלך ע"ה 'כאיל תערוג על אפיקי מים', כאילה המשכיחה מעצמה את כל כאבה וצערה ומתפללת למען הכלל, 'כן נפשי תערוג אליך', אף אני מניח את צערי וכאבי ואני מבקש וצועק בשביל צער השכינה.

כך אמר הקב"ה למשה אתה לא תחשוב כלל שום דבר, רק תאמר שיר ושבחה ולראות לדבק ולייחד את ישראל לאביהם שבשמים, וכשידבקו עמך אלויי אזי ממילא אקרע להם את הים, עכד"ק.

והנה כעין זה מצינו ב'שמח ישראל' (פורים, ושביעי של פסח) בשם קדוש אחד מדבר, על הפסוק (תהלים מב, ב) 'כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך', וכבר דקדק שם רש"י דאיל הוא זכר, ותערוג הוא לשון נקבה, והול"ל כאיל יערוג, או כאילה תערוג.

אך הנה מצינו במדרש על האילה, אמרו רבותינו האילה הזאת חסידה שבחיות, וכשהחיות צמאות למים הם מתכנסות אליה וכו', ומה היא עושה חופרת גומא ומכנסת קרניה לתוכה וגועה והקב"ה מרחם עלי' והתהום מעלה מים. עוד איתא

שוה"ט ליל שביעי של פסח תשפ"ב

א-לי ענו ואמרו, וכדפירש"י שהיו מראין אותו באצבע וראתה שפחה על הים וכו', ולכאורה כיצד יכולים היו לראות את כבוד ה' בעיניהם, אלא זהו משום שפסקה זוהמתם ולא היה שייך אצלם מיתה וכדברי ה'קדושת לוי'.

על זה מסיימים אנו דלפיכך, משום האי טעמא יכולים היו בני ישראל לומר באותו מעמד ה' ימלוך לעולם ועד, להקדים שם הוי"ה, דלא היה אצלם החשש ד'שמא ימות'.

דבר אל בני ישראל ויסעו. ובגמרא סוטה (לז.) קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה. זקיני אדמו"ר ה'ברכת משה' זי"ע הקשה למה לא קפץ משה רבינו תחילה.

והנה איתא מהרה"ק רבי אברהם חיים מפלאנטש זי"ע על הפסוק 'דבר אל בני ישראל ויסעו' ופירש"י למדנו שהיה משה עומד ומתפלל אמר לו הקב"ה לא עת עתה להאריך בתפילה שישראל נתונים בצרה עכ"ל, ולכאורה אינו מובן דאדרבה היא הנותנת, כאשר בני נתונים בצרה זהו הזמן לזעוק ולהתפלל להשי"ת.

ותירץ על פי דברי ה'בני יששכר' (מאמר השבתות, ח, טז) בשם הרבי מלובלין זי"ע דלפעמים נענה האדם אפילו שלא על ידי תפילה, רק על ידי דיבור בעלמא, שאומר 'יהא כך וכך', ואם הוא עת רצון מתקיים דיבורו. אבל יש חילוק בין דבר הנפעל על ידי תפילה לדבר הנפעל על ידי דיבור, דבר הנפעל על

מלכותך ראו בניך בוקע ים לפני משה זה אלי ענו ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד. הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע דקדק למה הזכירו בנוסח התפילה רק את הפסוק ה' ימלוך וגו', וכי רק את זה ענו ואמרו, הרי בני"אמרו שירה שלימה לפני הקב"ה.

והנה על הפסוק 'זה אלי ואנווהו' (שמות טו, ב) פירש"י ז"ל 'בכבודו נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע, ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים' עכ"ל, ושאל זקיני אדמו"ר ה'ברכת משה' זי"ע הא כתיב (שמות לג, ב) 'כי לא יראני האדם וחי', ואיך יכלו לראות.

ונראה לבאר על פי דברי ה'קדושת לוי' (בשלח טו, יח) על הפסוק ה' ימלוך לעולם ועד ואילו דוד המלך ע"ה אמר 'ימלוך ה', ברישא ימלוך ואחר כך שם הוי"ה ב"ה, ומבאר ע"ד מאמרם ז"ל (נדרים י, ב) דאסור לאדם לומר לה' חטאת, רק חטאת לה', מטעם דשמא ימות ונמצא שהוציא שם שמים לבטלה.

אבל בשעה שאמרו ישראל שירה פסקה זוהמתן והיו בני חורין - חירות ממלאך המוות ועל כן היו יכולים לומר ה' ימלוך, דלא חששו שימותו, אבל אחר כך שחזרה זוהמתן בחטא העגל (עיי' שמו"ר לב, א, ובזה"ק נב, ב) שוב נאסר להזכיר את השם קודם ועל כן אמר דוד המלך 'ימלוך ה', עכד"ק.

ולפי זה יבואר אל נכון מה שמזכירים אנו בתפילה דווקא את הפסוק ה' ימלוך לעולם ועד, דטעמא קא יהיב, דהנה קודם לזה אומרים אנו 'מלכותך ראו בניך כו' זה

ואבנים ולא שפך חמתו על ישראל ח"ו, ואיתא בספרים (עי' בספר 'פרשת דרכים' בשם המדרש, וב'אור החיים הקדוש' פר' ואתחנן) דמשו"ה לא נכנס משה רבינו לארץ ישראל, דאם היה נכנס ובונה את בית המקדש לא היה יכול להיחרב לעולם, ואז לא היה שייך כביכול לשפוך חמתו על עצים ואבנים.

והעניין הוא שכל דבר שעשה משה רבינו יש לו קיום לעד ואינו יכול להיחרב ולהתבטל, וכמו שכתב מהר"ש קלוגר (בספר 'חכמת התורה' פר' חוקת) וז"ל 'כמו שמעשיו יתברך קיימים לעולם, כך מעשה משה ודוד קיימים לעולם, ולכך אם היה משה מכניסם לא היו גולים, עכ"ל.

ובזה מובן למה לא קפץ משה רבינו בעצמו לים תחילה, דהא אילו היה יורד והים היה נבקע על ידו בפועל ממש, אז היה הנס מתקיים לעד ולא היה הים יכול לשוב לאיתנו, ודו"ק.

ידי דיבור אין האדם בטוח שיהיה לו כוח הקיום, אבל דבר הנפעל על ידי תפילה יש לו כוח הקיום, ולמשל המתפלל על עקר ועקרה שיפקדם השי"ת אם נענה תפילתו ונפקדה העקרה אזי הזרע הוא של קיימא, משא"כ כשנפעל הדבר על ידי דיבור אין הדבר בטוח כ"כ שיהא לו קיום.

והנה לגבי נס קריעת ים סוף בודאי לא היה רצון השי"ת שיהיה קיום לנס זה, שהרי תיכף לאחר שנבקע הים היה צריך לשוב לאיתנו כדי לנער את המצרים שבתוכו, וזהו שאמר לו השי"ת למשה 'לא עת עתה להאריך בתפילה' כי אין צריך שיהיה קיום לנס זה, אלא 'דבר' אל בני ישראל ויסעו - ודיבורך יעשה רושם שייבקע הים לפניהם אבל רק לשעה, כי תיכף לאחמ"כ ישוב לאיתנו כאמור, עכד"ק.

והנה לגבי חורבן בית המקדש מצינו (איכה רבה ד, טו) ששפך הקב"ה את חמתו על עצים

נעילת החג

שוה"ט נעילת החג תשע"ז

הבכורה מראובן ונתנה ליוסף, אף דאיכא לאו ד'לא יוכל לבכר', משום שהוא אזיל בתר מחשבה, ויוסף שהיה בנה הגדול של רחל אמנו, היה בכור למחשבה כידוע.

ובזה יתבאר כי כאשר באו בני ישראל לים סוף, לא רצה הים להיבקע בפניהם כיון שחסרו עדיין ק"ץ שנה מהגלות, אבל כשראה את ארונו של יוסף צועד בראשם, בכבוד גדול יותר משאר הארונות, ראה מזה דאזלינן בתר מחשבה ולכן זכה יוסף לכבוד הגדול כי הוא בכור במחשבה, וכיון דבתר מחשבה אזלינן אם כן גם הגלות והצער שהיה לאבות הק' במחשבה, אף הם מצטרפים למניין שנות הגלות, וע"כ מיד נבקע בפניהם.

הרה"ק ר' שמחה בונם מאוטבוצק זי"ע בהגיעו לארץ ישראל ביקר אצל זקה"ק אדמו"ר הרדצ"ש זי"ע והורה לכל הנוכחים לצאת מהחדר, ונותר שם רק הגה"ח ר' שמואל אהרן ובר ז"ל, ואמר אז הרה"ק מאוטבוצק על הפיוט 'אחד מי יודע', בזה הפיוט מזכירים ידיעות רבות ובסופו אומרים אנו 'שלשה עשר מי יודע' - שלשה עשר אני יודע', והנה שלשה עשר בגימטריה אח"ד, ללמדנו שגם לאחר כל הידיעות שהזכרנו למעשה מצויים אנו בהתחלה, באח"ד מי יודע, כי תכלית הידיעה שלא נדע.

ברוך שומר הבטחתו לישראל, שהקב"ה חישב את הקץ לעשות כמה שנאמר וכו'. ב'קדושת לוי' מבאר דהנה איתא במדרש שהשר של מצרים טען למה לא היו ישראל בגלות מצרים מלוא הזמן אשר נגזר עליהם, שהרי נחסר ק"ץ שנים מהארבע מאות שנה, אלא התירוץ הוא שהקב"ה הודיע הגלות להאבות הק', והאבות היה להם צער מגלות בניהם, ונחשב הצער של האבות לגלות על ישראל כאלו היו ישראל בגלות גם הק"ץ שנים שקדמו לירידתם מצרימה.

וזהו הרמז 'חישב את הקץ', אף על פי שהאבות לא היה להם גלות רק במחשבה, מ"מ חישב הקב"ה את הק"ץ שנים שנצטערו האבות מפני הגלות העתידה, 'לעשות' כאילו היו בגלות בפועל ולמעשה, עכד"ק. ויש שהסמיכו לדבריו את דברי רש"י (במדבר כ, טז) עה"פ 'וירעו לנו ולאבותינו' וז"ל 'מכאן שהאבות מצטערים בקבר כשפורענות באה על ישראל'.

והנה איתא במדרש הים ראה וינס, מה ראה ארונו של יוסף, ואיתא בגמ' (סוטה יג, ומבואר במהרש"א שם) שכל ארונות השבטים הועלו ממצרים, אלא שארונו של יוסף הלך בראש כולם והיה עמם בכל מסעותיהם במדבר במחנה שכינה, יחד עם ארון הברית, ואילו שאר הארונות היו מחוץ למחנה.

עוד מצינו ב'ישמח משה' (פרשת וישב) שמבאר באריכות שהנה יעקב אבינו נטל את

וליבו נשבר בקרבו שלא עשה הכול כראוי, בתכלית השלימות והכוונה, וזהו 'מה יפו פעמיך בנעלים' - פעמי לבו של יהודי הדופק בקרבו בעת נעילת החג, כמה יקרה וחשובה בשמים היא אותה הצובראכנקייט.

הרה"ק ר' ישכר דב מבעלזא זי"ע אמר על הפסוק בשיר השירים 'מה יפו פעמיך בנעלים', נעלים הוא רמז לשעת נעילת החג, כאשר יהודי יושב וחושב איך עבר עליו היו"ט, כאלו ימים גדולים ומצוות קדושות

ליל הסדר תשפ"ג

הוא סוד יצה"ר ומצה הוא סוד יצר טוב) ע"כ.

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות וכו' שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה הלילה הזה כולו מצה.

וזהו 'שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה', היינו שבכל ימות השנה יש לאדם גם יצר טוב וגם יצה"ר ויש כל מיני ניסיונות וצריכין להתגבר על קושי היצר, אבל 'הלילה הזה כולו מצה', בליל הסדר יש ליהודי רק יצר טוב ואין להיצה"ר שום שליטה.

יש לפרש על דרך רמז, עפ"י דברי הזה"ק (רעיא מהימנא ח"ב דף מ' ע"ב) וז"ל, ורזא אוקימנא בין חמץ ומצה בכמה דוכתי דא יצר רע ודא יצר טוב (תרגום: וכבר פירשנו בכמה מקומות סוד ההבדל בין חמץ ומצה, שחמץ

ליל הסדר תשפ"ד

"ליל התקדש חג, וועלכער יוד וואס גלייבט נישט אז אין די נאכט קען מען ארויס גיין פון די נידריגסטע מדריגה ביז די העכסטע מדריגה דער איז דער רשע וואס די הגדה מיינט צו זאגן - מי שאינו מאמין שהיום

קודם קידוש פתח ואמר: הרה"ק ה'שמח ישראל' מאלכסנדר זי"ע נכנס באחת השנים לעריכת ליל הסדר עם הקערה בידו, והיו פניו חיוורות וכולו אפוף חרדת אלוקים, ופתח והכריז בקול שאגה:

ליה', רק עשרים אחוז מִישראל היה להם התגברות היצר ורצון לצאת ולהתנתק מטומאת ושיקוצי מצרים.

וכן הביא החיד"א (חומת אנך, פרשת בא, אות ז') בשם הגר"א מגרמיזא ז"ל שבשלושת ימי האפילה מתו אותן שלא היו מאמינים שייצאו משם לעולם ע"כ.

והנה בזה היה טמון כוחם ומעלתם של בני ישראל שכן זכו לצאת, דאמנם גם הם היו שקועים במ"ט שערי טומאה, אבל להם לכל הפחות היה הרצון להתנער מעפר, לקום ולצאת מטומאת מצרים, והתעוררות זו של "לצאת ממצרים" חוזרת ומתעוררת כל שנה בליבו של כל יהודי.

והן הן דברי ה'בית אהרן' וה'ישמח ישראל' דכיון שבלילה הזה מתעוררת ההשפעה שהייתה אז במצרים, א"כ אם אדם לא מאמין שבידו לעשות בלילה הזה פעולה של "לצאת ממצרים", וכמו שאמר ה'בית אהרן' אם יהודי אינו מהרהר תשובה בלילה הזה, אם הוא שקוע ודבוק בענייני העולם הזה ואינו חפץ אפילו להתנתק מהם, הרי הוא ח"ו הרשע של ההגדה - מאותם שמונים אחוז שלא יצאו ממצרים ונשארו שם בשלושת ימי אפילה - ער באליינגט צו די אכציג פראצענט ח"ו.

ה'חתם סופר' מביא שיש בליל הסדר ה' מצוות, ב' מהם הם מדאורייתא וג' מדרבנן, הב' דאורייתא הם אכילת מצה וסיפור יציאת מצרים, והג' דרבנן הם הסיבה, ד' כוסות ומרור.

והנה על כל מצוה דאורייתא מברכים ברכה, ואמנם על אכילת מצה עושים ברכה, אבל

בליל הסדר, בידו של כל יהודי להתעלות משפל המצב, מהדיוטא התחתונה עד למדרגה הגבוהה ביותר, הרי שהוא הוא ה'רשע' האמור בהגדה", ובאמרו זאת הקיש על השולחן בחוזק מאוד, מה שלא היה דרכו בכך, ויחרדו כל העם.

והנה כדבריו הק' איתא גם ב'בית אהרן' וז"ל בשם אביו הרה"ק ר' אשר זי"ע שאמר "כי מי שאינו מהרהר בתשובה שלימה בלילה הזאת, הוא מבחינת אותן שמתו בשלושת ימי אפילה ח"ו".

ולמעשה דברי ה'בית אהרן' וה'ישמח ישראל' חד הן, דהא על הרשע של ההגדה נאמר 'אילו היה שם לא היה נגאל', והיינו שהיה מת בשלושת ימי אפילה, כש"כ 'וחמושים עלו בני ישראל ממצרים' (שמות יג, יח), וברש"י אחד מחמישה יצאו וד' חלקים מתו בשלושת ימי אפילה ע"כ.

והנה לכשנתבונן בדבר, מה היה חטאם הגדול של אותם שמונים אחוז מבני ישראל שמתו בימי האפילה, והרי זה דבר מבהיל, שמונים אחוז מכלל ישראל לא זכו לצאת ממצרים ונקברו שם

(אמנם יש עוד שיטות שייצאו משם אחד ממאה או אחד מחמש מאות).

וצריך להבין מה היה הסיבה לכך שלא זכו לצאת, אי משום שעבדו עבודה זרה, הרי כולם רח"ל היו אז שקועים במ"ט שערי טומאה, מה היה עומק ההבדל בין אלו שמתו שם לאלו שכן זכו לצאת.

והתשובה היא כמו שכתב רש"י ז"ל (שמות יב) "שלא היו רוצים לצאת", אותם שמונים אחוז רצו להיות שקועים בתאוות מצרים, בערוות מצרים, טוב היה להם שם בכללם ובפגמים, בבחינת 'עבדא בהפקירא ניחא

על סיפור יציאת מצרים לא מצינו שעושים ברכה, ואיתא מהרי"ף (הובא באבודרהם בסדר ההגדה וכן באלהו רבה סימן תע"ג ס"ק לד) שבוזה שאומרים בקידוש 'זכר ליציאת מצרים' יוצאים ידי סיפור יצי"מ, וב'שבלי הלקט' כתב שבברכת 'אשר גאלנו וגאל את אבותינו' יוצאים ידי ברכה על סיפור יציאת מצרים.

כתב ה'יסוד יוסף' וז"ל, כל האומר שבח ויציאת מצרים והסיפור של ההגדה בחדוה ובשמחה בלי שום לב רגז ובלי עצלות בדמיון משא חס ושלום אלא בכוונת ושמחת הלב זהו אשר כנפי השכינה פרוסות עליו תמיד להצילו בכל מקומות ובכל דרכים זוכה להעשות לו נסים, עכ"ל.

ה'עיון יעקב' (לבעל ה'שבות יעקב' על 'עין יעקב' פסחים קט.) כותב ששתיית ארבע כוסות בליל הסדר מכפר על ד' מיתות בית דין.

קדש ורחץ. קדש הוא לשון הכנה והזמנה (כמו שתרגם אונקלוס עה"פ [שמות יט, יד] ויקדש - חמין) ויבואר על דרך שאמרנו כבר שכדי לזכות לאורות הגדולים שיורדים בליל חג הפסח לזה צריכים הכנה מקודם, וזהו 'קדש' ע"י שיכין

האדם את עצמו ויתכונן לקראת הלילה הקדוש הזה, 'ורחץ' יזכה להתנקות מכל הפגמים, לצאת משפל דרגתו למדריגה הגבוהה ביותר, להגיע לטהרת הלב אכ"ר.

כרפס. כתב המהרי"ל (מנהגים, סדר ההגדה אות יד) שנוהגים לקחת כרפס משום שהוא נוטריקון ס' פרך, שישים ריבוא עבדו בפרך ע"כ.

והוקשה לי מהו ס' ריבוא עבדו בפרך, ממה נפשך אם מחשבין במניין זה את כל בני ישראל שעבדו בפרך לרבות אלו שמתו בשלושת ימי האפילה, הרי מספרם עולה הרבה יותר משישים ריבוא, שהרי שש מאות אלף איש יצאו ממצרים וכתוב 'וחמושים עלו בני ישראל ממצרים' ובמדרש 'וחמושים - אחד מחמשה', נמצא שבמצרים היו פי חמשה עובדי פרך משישים ריבוא, ואלא על כרחך שמחשבין רק את אלו שיצאו ממצרים, והרי היו ביניהם שבט לוי שלא עבדו בפרך, וא"כ יצאו ממצרים פחות מס' ריבוא עובדי פרך.

והנה בדרך לימודי הראה לי אחד הצורבים נ"י בהגדת 'פרדס יוסף' שהקשה איך יכולים הכהנים והלויים לומר 'עבדים היינו לפרעה במצרים' והרי על שבט לוי לא

מיד, וכן אותן הבהמות שהם מאותו המין כולם צועקים ובזה ידעו מאיזה פתח ברח וירדפו אחריהם.

ועל פי הדיבור יצאו מהפתח של צורת הכלב לפי שהם יותר מצויים אצל הכל והם עזי נפש ולפרסם ניסיו ולהודיע נפלאותיו ולהודיעם שהוא ברוך הוא שולט על כל הכוחות כולם ואין מי יאמר לו מה תעשה והכל הם ברשותו ותחת ידו וברשותו עשו כל מה שעשו, וכל מה שעשו לא הועיל לבטל רצונו יתברך יצאו מפתח של צורת הכלב ונאלם פיהם שנאמר (שמות י"א ז') ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו למאיש שהיא צורת אדם ועד בהמה שהם שאר צורות, ועל זה נקראת מצרים מלשון מצור ומצוק עכ"ל.

ובמורא גדול זו גילוי שכינה. זקני אדמו"ר רבי אלעזר מנחם מנדל זי"ע בכל שנה כשאמר בליל הסדר את התיבות "ובמורא גדול זו גילוי שכינה", היה מתעלף ארצה, עד שהיו צריכים לשפוך עליו ספלי מים כדי לעוררו מעלפוננו, כך סיפרה בתו הרבנית מרת שיינא עלקא ע"ה.

ולא בכדי התבטא הגה"ק ה'דברי חיים' זי"ע שבשמים הכריזו שהסדר היפה ביותר בכל העולם הוא הסדר של הרה"ק ר' אלעזר מענדל מירושלים.

וצריכים להאמין שכל אחד יכול להגיע למדרגות אלו, וגם כאן יש גילוי שכינה אלא שצריכים לזכות לראות בהתגלות ה', וע"י שיהודי עובד תמיד את ה' ומתעלה ממדריגה למדריגה יוכל ג"כ לראות לזכות לראות בהתגלות ה', אכ"ר.

חל השעבוד, והביא בשם הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל לתרץ שיש מדרש עה"פ (שמות ה, ד) 'לכו לסבלותיכם', שמאז שאמר כן פרעה החלו להשתעבד גם בשבט לוי, ובזה יובן איך יכולים לומר 'עבדים היינו', ע"כ.

ובזה יבוארו דברי המהרי"ל ס' ריבוא עבדו בפרך, דמניין זה כולל רק את אלו שזכו לצאת ממצרים, אך כולל גם את שבט לוי שגם הם נשתעבדו בפרך.

קודם 'מה נשתנה' פתח ואמר: איתא ב'בית אהרן' בשם אביו הרה"ק ר' אשר מסטולין זי"ע שאמר 'זכאן הבן שואל', פירוש שואל הוא לשון שאלה ובקשה, רצה לומר כאן יכול הבר ישראל לשאול ולבקש מאביו שבשמים כל מה שצריך ולקבל חיות על כל הדברים בלילה הזה ולהשיג מה שלא עמל ויגע על זאת, עכ"ל"ק.

עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' אלוקינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה. בספר 'שפתי כהן' עה"ת (לרבי מרדכי הכהן זי"ע מגורי האר"ז) כותב וז"ל, אין עבד יוצא ממצרים שסתומה בכל מיני כישופים כדי שלא יצא שום אחד מהם, ומה עשו מצרים היה לה עשרה פתחים ועשו בכישוף על כל פתח צורה, כמו שתאמר בפתח אחד עשו צורת סוס ובפתח אחד עשו צורת חמור ובפתח אחד עשו צורת כלב וכן בכל פתח עשו צורה מהצורות הנמצאות במדינה, כמו צורת אריה, צורת טלה, צורת שור פרד גמל וצורת אדם על הכל כדי שאם יברח אחד ידעו מאיזה פתח ברח, כי בכישוף עשו שאם יצא מאיזה פתח שאותה צורה צועקת

פרסום ראשון

הרב שמעון טיקוצקי

שבת ויקה"פ – ההודיע

ע"ה"ק ירושלים תשל"ט

מגנזי הרה"ח ר' שמואל פרוש שליט"א מהשובי החסידים ומעתיקי השמועה בחצה"ק¹

ליל הסדר אצל הינוקא זי"ע מסטולין

שאל מתי אופים החבורה מקרלין מצות.
ודיבר מהרה"ק הינוקא מסטולין זי"ע איך שהיה
אצלו הסדר, ואמר שבאחת הפעמים שהיה אביו
הק', רביה"ק הרשנ"ן זי"ע אצל רבו הינוקא זי"ע
בליל הסדר, נכנס אביו לפני הסדר לחדרו של
הינוקא וחשב למוצאו מעיין בכתבי האריז"ל,
ומצאו יושב ליד הרמב"ם ולומד, וזה היה ההכנה
לסדר.

וסיפר עוד, שבאותו סדר, לאחר הסדר הרגיש
אביו רביה"ק הרשנ"ן זי"ע² מאוד לא טוב, כי
היה סובל הרבה מכאבי המעיין ל"ע, קראנפ'ן,
וגם אז תקפו כאב חזק זה, ושאל לרבו הינוקא
זי"ע על זה, ונתן לו אז מים עם סוכר וגם תה,
כי להינוקא הביאו תה מיוחד מחו"ל, אמנם אבי

ויקהל משה – הערב רב היו לחוד

ליל שבת קודש אמר: ויקהל משה וגו' (שמות
לה, א) וכן מצינו בפרשת הקהל שהיו שם אנשים
נשים וטף, אבל לכל אחד היה מדור לעצמו,
אנשים לחוד ונשים ולחוד³, וכן ערב רב לחוד,
וכולם היו, היינו שכולם נקיים כי לטמא אסור
לבוא.

ואמר: דער וואס איז נישט ריין פון יענעם חטא
פון ערב רב, דער האט נישט געטארט זיין. והוסיף
דער גאנצער קלקול איז געווען יענעם חטא,
והתיקון הוא גם כן שיתוקן אותו חטא לגמרי
(מי שלא היה נקי מאותו החטא של הערב רב,
היה אסור לו להיות שם עם כלל ישראל, והנה כל
הקלקול נגרם מחמת אותו החטא, והתיקון הוא
גם כן שיתוקן אותו החטא לגמרי).

1. הדברים נכתבו בשעתו תיכף לשמיעתו, כל מקום שנאמר כאן אד"ש הכוונה לרבינו ה'ברכת משה' זי"ע.
2. עיין בזוהר הק' (ח"ב קצה, א) ויקהל משה וגו' מאן אתר כניש לון אלא בגין דהוו אינון ערב רב בינייהו
אצטריך משה לאתכנשא לון וליחדא לון מבינייהו, ולהלן (קצו ב) פי' בזוה"ק ויקהל משה את כל עדת בני
ישראל אלין גוברין דכניש לון ואפריש לון לחודייהו להתפרש מגו נשין יעו"ש.
3. שמענו השבוע מהרה"ח ר' שמואל פרוש שליט"א כמה עניינים נפלאים על חג הפסח במחיצת רבוה"ק:
רביה"ק ה'ברכת משה' זי"ע סיפר שכל החומרות הרבות שנהוגות בבית רבוה"ק מלעלוב, אין מקורן בלעלוב
אלא בבית זקנו הגה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, שאצלו היו נוהגים בחומרות והידורים עצומים
ולאחר שנישא רביה"ק הרדצ"ש זי"ע עם הרבנית הצדקנית מרת מרים ע"ה, בת הרה"ק רבי פינחס הורוויץ
ממאגורב זי"ע, נכד הרר"ש וההפלאה, אז נכנסו חומרות אלו לבית רבוה"ק.
על חומרותיה המופלגות היה מספר רביה"ק הברכת משה שה'באבע מרים' אחרי פורים הייתה תופרת את כיסי
בגדיהם של הילדים בבית, כדי שלא יוכלו עוד להכניס חמץ לכיסים.
כמו כן היה מספר שבבית רביה"ק הרדצ"ש זי"ע היו תולים את שק החיטים ה'שמורה' שנקצרו עבור המצות
בשק מיוחד והיו תולים אותו בחבל שהשתלשל מתקרת הבית. פעם אחת ראתה הרבנית מרים ע"ה את בעלה
רביה"ק ניגש להוריד את השק וביקש לחתוך את החבל עם סכין שלא הייתה מיוחדת לפסח, מיד הזדעקה
בבהלה 'דו קוילעסט מיר - הנך נוטל את חיי'...
וכן היה מספר רביה"ק ה'ברכת משה' בעת הסיפור הידוע בשנת תרס"ב בפרשת כולל וורשא אז נלקח רביה"ק

שיחת הרה"ק רא"א מקארלין בליל הסדר

וסיפר הרה"צ ר' זלמן שבהיותו בקארלין בליל הסדר דיבר אז הרה"ק רבי אברהם אלימלך הי"ד מגדולת אביו הינוקא זי"ע ואמר "די גרויסקייט פון טאטן נאכן סדר האט מען געגאנגען א טאנץ, ורצו שייצאו עוד בטאנץ ואמר להם אויב איהר וועט מאכן דעם זמן תפילה מארגן שפעטער קען מען גיין נאך א טאנץ, והיינו שהטאנץ לוקח זמן והם יישנו אחר כך ויאחרו את התפילה.

(תרגום: גדלותו של אבי הק', פעם אחת לאחר שסיים אבי את עריכת ליל הסדר יצאו בריקוד, לאחר מכן ביקשו הנוכחים שייצאו בעוד ריקוד, אמר להם אבי אם תוכלו לפעול שה'זמן תפילה' מחר יהיה יותר מאוחר - אז נוכל לצאת בעוד ריקוד, וכוונתו הייתה שכיון שהריקוד לוקח זמן

הק' בירושלים לא שתה תה, וכן אנחנו נוהגים, אך כיון שעשה לו הינוקא כן שתה.

ושאל אד"ש אם שותים היום תה, ואמרו שלא.

ולאחר ששתה אבי הק' מהתה נהיה לו טוב וכל הייסורים נסתלקו, ומאז לא כאב לו יותר כאב זה.⁴

ליל הסדר אצל

הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין

שאל את הרה"צ ר' זלמן בריזל זצ"ל אם היה בפסח בקארלין, אצל הרה"ק רבי אברהם אלימלך הי"ד, וענהו בחיוב.

ודיבר אד"ש על החומרות שעשו בקרלין שגם את הכלים שהשתמשו בפסח כל שנה, היו מכשירים בערב פסח מחדש.⁵

הרדצ"ש והושב בבית הסוהר, באו השוטרים הטורקים לקחת את הרדצ"ש ולהכניסו לבית הסוהר. היה זה בתקופה הקרובה לחג הפסח, ופנתה הרבנית מרים אל השוטרים וביקשה מהם בחריפותה שישאירו את בעלה עד ערב חג הפסח שם, ולא ישחררוהו קודם.

היא גילתה את הסיבה לבקשתה ואמרה, שאם יחזור בעלה לפני פסח הרי שיבואו כל החסידים לביתם ולא יהיה שייך לשמור את הבית מחשש חמץ שלבטח יובא אחר כבוד ע"י החסידים לתוך הבית, ולכן מעדיפה היא שיישאר בבית הסוהר עד ערב חג הפסח וכך לא יבואו החסידים לביתה ותוכל לשמור היטב את הבית מחשש חמץ בערב פסח...

ובעניין חומרותיו של הרבי ר' שמעלקא זי"ע, שמעתי מהרה"צ ר' משה אדלר זצ"ל (שהיה מכונה מלפנים ר' משה טילע'ס על שם אמו ע"ה) נכד רביה"ק הרדצ"ש זי"ע דהנה ידוע שהרבי ר' שמעלקא היו לו שלוש מאות חומרות בנטייל ידיים, על אחת החומרות סיפר רביה"ק ה'ברכת משה' שהקפיד שכל נטלה יהיו לה שלוש ידיים, הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע אמר פעם שהוא השיג חמישים מהחומרות של הרבי ר' שמעלקא בנטייל ידיים, ובנו הרה"ק משינאווא זי"ע אמר שהשיג רק שלושים חומרות.

וסיפר הרה"צ ר' משה שהרבי ר' שמעלקא נסע פעם על אם הדרך ולא היה לו אפשרות ליטול ידיים עם כל חומרותיו והידוריו, לא היה עמו הנטלה המיוחדת שלו וכדו', ועל כן לא נטל ידיים לסעודתו. כך עברו עליו מספר ימים ברעב, עד שהגיע היום השלישי ראה המשמש שהמצב מגיע לכדי כלל סכנה מאחר והרבי התענה מזה שלושה ימים שלמים, פנה אפוא לרבו ואמר שאם הרבי לא יטול את ידיו לסעוד את סעודתו הוא יפיל את עצמו מלמעלה וימות.

הרר"ש נוכח שמשמשו מתכוון ברצינות לדבריו לא נותר לו כל ברירה אחרת ולקח את הספל שהגבאי הכין לו ולמרות שהיו חסרים בו חומרות רבות שהוא נהג לעצמו מאז ומתמיד ניגש לנטייל הידיים ושח לעצמו ואמר: "אוי ואבוי לאם בישראל שבן 'רעבתן' כזה הולידה - האכן וויי נאך אזא מאמע וואס האט גיהאט אזא קינד א פרעסער... נענה הגבאי ואמר לעומתו "אוי לו לאותו 'בעל דבר' ש'נפל' בידיים שלכם - האכן וויי נאך א בעל דבר וואס ער איז אריין געפאלן ביי אייך אין די הענט... (היינו שהרר"ש שיכר את יצורו וטבעו עד הסוף). וידוע שאמו של הרבי ר' שמעלקא זי"ע ואחיו הגה"ק בעל ההפלאה זי"ע הייתה אומרת שיש לה שני בנים, האחד לא קורא קריאת שמע ואחד לא מברך ברכת המזון, הרר"ש כמעט לא היה אוכל, ואחיו ה'הפלאה' כמעט לא היה ישן.

ובעניין זה סיפר רביה"ק ה'ברכת משה' זי"ע: האחים הקדושים הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג וה'הפלאה'

ויגרום לכולם ללכת לישון מאוחר, יש לחוש שמא יאחרו את זמן תפילת שחרית).

וסיים הרה"ק רבי אברהם אלימלך: אבי זי"ע במצב מרומם כזה, לאחר הסדר, מכל מקום זכר עוד את זמן התפילה ואת ה'עולם'.

האם מירקת את עצמך לפסח?

סיפר הגה"צ רבי ישראל גרוסמן זצ"ל ששמע מהגה"ח ר' חיים מענדל קוסטרומצקי זצ"ל שהרה"ק הינוקא זי"ע אמר פעם בערב פסח לבנו הרה"ק רבי אברהם אלימלך הי"ד וקרא לו בשמו בחביבות "מיילאכקע, האסט דו זאך שוין אויס געשייערט אויף פסח - האם כבר קרצפת ומירקת את עצמך לקראת פסח..."

ויקרא אל"ף זעירא

לאחר הקידוש של סעודת היום אמר: ויקרא

אל"ף זעירא, והנה גם אצל בלעם כתיב (במדבר כג, ד) 'ויקר' בלא אל"ף כלל, ומאי נפקא מינה, כי אצל בלעם היה גיאות, וזה הוריד אותו לשאול תחתית, וכמאמר חז"ל (ספרי, וזאת הברכה) 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה (דברים לד, י) אבל באומות העולם קם, ומנו בלעם.

אבל כאן כתיב אל"ף זעירא, רומז על ענווה, שמשה רבינו ע"ה היה עניו וזעיר בעיני עצמו, ולכן היה אצלו השראת השכינה. כמאה"כ 'אני ה' אשכון את דכא ושפל רוח' וכתיב 'תועבת ה' כל גבה לב'.

קניית כליותיי

בסעודה שלישית, כשאמר בתהלים את הפסוק "כי אתה קנית כליותי" (קלט, יג) אמר זה בשמחה גדולה ואמר בהתלהבות: "פארקויפט פארקויפט", והיינו שמכר הכליות שלו להקב"ה.

זי"ע היו לומדים ביחד כ'חברותא' בלימוד התורה, וכשהיו נצרכים להביא ספר לעיון ולצורך הלימוד שהיה מונח בארון הספרים היה מביא אחד מהם את הספר, ועשו לעצמם סדר מיוחד, שכל אימת שיצטרכו לגשת אל ארון הספרים ליטול ספר מסוים יגש ראשון אחד מהם ובפעם השניה יגש השני להביא את הספר וכן הלאה. פעם אחת למדו יחדיו משך ט"ז שעות בהתמדה רצופה, ועדיין הגו בלימוד ולא פסקו בלימודם, אלא שאז הצטרכו לעוד ספר מסוים לצורך עיון הלימוד, ולפי סדרם המיוחד הגיע תורו של ה"הפלאה" לגשת אל ארון הספרים על מנת ליטול את הספר. הוא ניגש אל ארון הספרים ובינתיים, מרוב עייפות, נפלה עליו תרדימה והניח את ראשו על כרית וישן את שנתו זמן מועט. הר"ש שראה שהזמן עובר ואחיו ה"הפלאה" עדיין לא חזר להביא את הספר הנצרך ניגש אף הוא אל ארון הספרים לחפש את אחיו, וכשהגיע למקום הבחין באחיו שנרדם כשראשו מונח על כרית בלבד. משראה את המחזה התבטא ואמר, שאם עדיין מחזיקים ראש, יש צורך עדיין להמשיך ללמוד הלאה.

מוסיף הרה"ח ר' שמואל שליט"א ומספר על חג הפסח בצל רביה"ק ה'ברכת משה' זי"ע: שנה אחת בצעירותי זכיתי להיות על שולחנו של רביה"ק ה'ברכת משה' זי"ע בליל הסדר, היה זה ליל סדר מאוים מאוד, רביה"ק התרפק בעבודתו בתחנונים בדמעות שליש כבן המתחטא לפני אביו שבשמים, היה זה מעמד נורא ומרעיד לב. למחרת כשראה אותי רביה"ק פנה ואמר לי: "שמואל, האסט כאטשיג תשובה געטאהן פון דעם קלאגעדיגע סדר - האם לפחות התעוררת לתשובה בעקבות הסדר רווי התחנונים של אתמול..."

זכורני במעמד 'בדיקת חמץ' היה רביה"ק בוכה ממש בדמעות שליש ואמר את ה'יה רצון' ואת ה'כל חמירא' ממש מתוך בכי ודמעות, היה זה מעמד מרטיט לב בכל שנה ושנה.

עניין חלוקת ה'מצה שמורה' במוצאי פסח היה חידוש שהנהיג רביה"ק ה'ברכת משה' זי"ע, אבותיו רבוה"ק הרשנ"ן והרדצ"ש ולמעלה בקודש לא נהגו כן, אך רביה"ק התחיל מנהג זה והיה מחלק מצה לשמירה במוצאי שביעי של פסח והיה ממשיך לחלק עד חד השבועות. וזכורני בעניין זה דבר פלא, שנה אחת כשעבר אחד הנוכחים (שלא מאנ"ש) במוצאי שביעי של פסח על פני רביה"ק וקיבל מידי את המצה לשמירה, הכניס הלה את המצה לפיו ואכלה בסברו בטעות שהיא כמו 'שיריים', כאשר עמד על טעותו ביקש מיד מרביה"ק שייתן לו בשנית, אך רבינו נענה בתוקף: 'ניין, איין מאהל געבט מען - לא, שמירה מצה נותנים רק פעם אחת'.

גם את עניין הקציר חטים שהיה רביה"ק ה'ברכת משה' טורח בו ונוסע מדי שנה לקצור החטים בעצמו - אף

הוא קבלה שנטל רביה"ק על עצמו בשנות השואה כאשר חרב הנאצים ימ"ש ריחפה על ארץ ישראל, כסגולה לישועת ישראל והצלת יהודי א"י. ומני אז עד סוף ימיו היה מקפיד ונוזהר בו מדי שנה בשנה והייתה לו עבודת קודש מיוחדת נשגבה בעניין זה, ופעם התבטא "דער שניט - עניין קציר החיטים אינו מש מראשי משנה לשנה". וזכורני שבכל שנה לאחר הקציר היה נוטל בידו חופן של גרעיני חיטים ומניח בכיס הקאפטן ולאחר מכן היה מחלק במהלך השנה כסגולה ליהודים שנוזקו לישועה מגרעיני חיטים אלו. בתוך השק של החיטים היה רביה"ק מכניס כמה פתקים (שהשתמרו בידי כמה מהם) עליהם היה רושם בכת"ק: "חיטים שמורה משה מרדכי בידרמן".

4 בהזדמנויות אחרות סיפר רביה"ק ה'ברכת משה' זי"ע שהינוקא זי"ע ערבב בכפית את התה זמן רב אנה ואנה, 'א שטיק צייט', ולאחר מכן הגישו לרביה"ק לשותות אותו. ופעם אחת, מציין הרה"ח ר' שמואל פרוש שליט"א, כאשר סיפר בנו רביה"ק ה'ברכת משה' זי"ע מעשה זה, סיים ונענה: 'זייט אויס - נראין הדברים שבאותה תקופה כבר החלה לקנן באבי הק' המחלה הקשה אשר ממנה הסתלק כעבור שנים ל"ע".

5 בשיחה אחת שערך רביה"ק בשולחנו הטהור עם הגה"ח רבי יצחק מנשה רוזנפלד זצ"ל, גולל רביה"ק את השתלשלות העניינים של אותו ליל הסדר שעשה בצל הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין הי"ד, וזה לשון קדשו:

כל הצדיקים אהבו וחיבבו את ארץ ישראל, אבל בקרלין יותר מכולם. כשאני הייתי בקרלין בחג הפסח (בשנת תרח"צ כשנסע רבינו לחתונת בת הרה"ק רא"א מקרלין ושהה בפסח בחו"ל) נסעתי קודם דרך העיר קראקא ושם הייתי אצל הרה"ק ר' יצחק ישעיה מטשעחויב הי"ד, בן זקוניו של הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנז זי"ע והוא הזמיני לעשות אצלו את ליל הסדר בהוסיפו שיוזיל כסף מכיסו ככל שהדבר יעלה ובלבד שאשהה אצלו. "ובוודאי שרציתי לשהות בליל הסדר במחיצתו של אותו צדיק, בנו של הצאנזער רב, אלא שבגלל החומרות שהיו נהוגות בארץ ישראל, חומרות שלא היו בשום מקום אפי' לא אצל גדולי האדמו"רים בחו"ל, רק בקארלין, מטעם זה נסעתי לעשות את הפסח בקארלין.

והנה הרבי ר' אברהם אלימלך לא אכל כי אם מצות שנאפו בערב פסח, ואני הייתי בשעת אפיית המצות וראיתי בגודל התייגעותו של הרה"ק בעסק המצות, איך רץ ממש מאחד לשני לפקח שהכול נעשה כדבעי. "לאחר מכן ראיתי שהולכים לעשות הגעלת כלים, בראותי זאת נעשה לי לא טוב, כסבור הייתי שכאן נוהגים להשתמש בפסח בכלים של כל ימות השנה ע"י שמגעילים אותם ברותחין, עד ששאלתי והשיבו לי כי בוודאי שמשתמשים בפסח אך ורק בכלים המיוחדים לפסח שעומדים משנה לשנה, אלא שאפילו את הכלים האלו

נוהגים להחמיר ולהגעיל בערב פסח, והנה חומרה זו אפילו בארץ ישראל לא הייתה נהוגה, עכ"ק. והטעם שהגעילו הכלים, מציין הרה"ח ר' שמואל פרוש שליט"א, היות ובקארלין נהגו באחרון של פסח 'זיך מישן' - שכל אחד מהחסידים היה מביא לבית הכנסת את הסירים שלו מהבית והיו מתערבים זה במאכליו של זה, על כן הורה הרה"ק להגעיל בערב פסח את הכלים שהשתמשו בהם באחרון של פסח אשתקד במאכלים של אחרים.

אמרות מהורות על מסכת פסחים

שנרשמו ע"י הרה"ח ר' שמואל פרוש שליט"א

מחשובי החסידים ומעתיקי השמועה בחצה"ק^[א]

רק אחרי היגיעה שייך ביטול בלב

דף ב' במשנה, אור לארבעה עשר בודקין את החמץ. ובתוס' (ד"ה אור) וז"ל, וקשה לר"י כיון דצריך ביטול כדאמר בגמ' (דף ו') הבודק צריך שיבטל ומדאורייתא בביטול בעלמא סגי, אמאי הצריכו חכמים בדיקה כלל, ע"כ.

אמר בשם צדיקים שקודם מצות לולב היה להם יגיעה גדולה ועבודה אבל בעת עצם המצוה לא היה נראה עליו שום סימן של עבודה^[ב], ואמר אדמו"ר שליט"א שזהו הענין שבפסח מן התורה בביטול סגי, ורבנן הצריכו שיעשה בדיקה יסודית, דהענין הוא שרק אחרי עבודה ויגיעה שייך אחר כך הביטול בלב, בלי סימן של עבודה, כי בלי יגיעה ועבודה לא שייך הביטול שבלב.

ועל דרך זה מתורץ קושיית התוס' ד"ה אור לארבעה עשר קשה לר"י כיון שצריך ביטול

כדקאמר בגמרא הבודק צריך שיבטל ומדאורייתא בביטול בעלמא סגי א"כ אמאי הצריכו חכמים בדיקה כלל, רק ההסבר הוא כמו שדיברנו שכלי העבודה שהיה מתחילה, לא היה יכול להיות מספיק עבודה שבלב (ביטול בלב).

(תשל"ב, שבת הגדול)

צריכים להיות מחוץ לעולם

שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם ואלו הן תורה וכו' (נ"ד, ע"א) אמר הרי איתא בגמרא שהתורה קדמה לעולם אלפיים שנה^[ג], אם כן איך אפשר לומר תורה כשנמצאים בעולם מגושם כזה? וסיים: בשביל לומר תורה צריכים להיות מחוץ לעולם הזה.

(סעודה שלישית פרשת אחרי, תשכ"ח)

[א] הדברים נכתבו בשעתו תיכף לשמיעתו, כל מקום שנאמר כאן אדמו"ר שליט"א הכוונה לרבינו ה'ברכת משה' זי"ע. ההגהות בשולי הדברים מפי הרה"ח ר' שמואל פרוש שליט"א.

[ב] דברים נפלאים בענין זה כתב הרה"ק רבי יהודה לייב מוואקליקוב זי"ע, בספרו הקדוש 'ליקוטי מהרי"ל' פרשת יתרו עה"פ 'וכל העם רואים את הקולות', וז"ל: "העיקר הדבר שצריך ללמוד לעצמו לעת בואו לשכינת הצדיק העובד את ה' באמת בגודל פחדו ויראתו, העיקר הלימוד מהצדיק להביט לפנימויות עבודתו בקודש ולגודל ענוותנותו, לא כאותן האנשים מחוסרי ההבנה אשר לא ידעו כלום ועושים הטפל להעיקר וצופים בהכנת הצדיק להמצוה איך שהצדיק מתרעש ומתפחד לפני עשותו המצוה, ומחמת זה נדמה להם כי נשבר לבבם בקרבם והמה מתנענעים גם כן, ונמשל כבהמות נדמו, כי עבודתם הבל ולריק יגיעו. ומוי האיש החכם יבין את זאת, כי העיקר להביט בפנימויות העבודה של הצדיק, ליקח לעצמו מוסר השכל לכל ענין ולכל דבר כאשר אירע לי בעצמי, פעם אחת חגגתי את חג הסוכות בק"ק לובלין אצל איש האלקים וכו' רבינו יעקב יצחק זצ"ל, והלך קודם הלל לסוכה לברך על נטילת לולב על הד' מינים, והלכו אחריו כל הבאים וגם אני הלכתי בתוכם להסוכה והיה הצדיק מתרעש ומתפחד קודם הברכה בבהלות עצומות ותנועות גדולות לערך שעה.

והעם שהיו שמה היו מסתכלים בזה כי נדמה זאת להם להעיקר, והיה דומה להם שמשגיגים יראה גדולה, והיו מתנענעים גם כן ברתת ובויעה כאשר נדמה להם, אבל אני ישבתי על הספסל ולא עשיתי את הטפל להעיקר, רק המתנתני אחרי כלות הבהלות והפחדים ואז עמדתי להביט היטב לברכתו אשר בירך, ואין לשער מדרגתו הגדולה בשעת הברכה, עכ"ל"ק.

[ג] היינו שהתורה הקדושה היא דבר הרבה יותר מרום ורוחני מהעולם הזה, וא"כ איך שייך לומר תורה בעוה"ז.

[ד] כמדומה שהיה זה לאחר מלחמת תשכ"ז כאשר ניתן היה שוב ללכת לכותל המערבי.

[ה] ירושלמי דמאי טז, ב, "רבי ביבי בשם רבי חנינא אימת שבת עליו (על עם הארץ) והוא אומר אמת".

מוכרח לבוא בלי שום פעולות

שאל הרה"ח ר' יום טוב קראסניאנסקי שליט"א לאד"ש, הנה אומרים בשם החת"ס שאם יקריבו בני ישראל קרבן פסח בהר הבית יבוא משיח, והרה"ק ב'תפארת שלמה' אמר שאפילו לץ יקריב זה ג"כ טוב, גם על ידו יבוא משיח, האם גם עכשיו שעת הכושר להקריב קרבן פסח ולהחיש את הישועה והגאולה?^[1]

וענה לו אד"ש כי כל זה היה כשהיה להם לחכות עוד מאה שנה, ורצו להחיש את הגאולה, אבל עכשיו הוא כבר הזמן, והוא מוכרח לבוא בלי שום פעולות, ואסור להקריב את הפסח.

להראות שאנו צריכים לקבל התורה

הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם (ס"ח, ע"ב). והסביר דהנה אמרינן בגמרא דכשאמרו המלאכים 'תנה הודך על השמים', אמר הקב"ה למשה שישב להם תשובה, אמר להם משה כלום יצר הרע יש ביניכם.

המורם מזה שמי שיש לו יצר הרע יש לו שייכות בתורה, והוא צריך לקבל את התורה ועל כן אמרי' בגמרא 'הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם', שצריכים לאכול סעודת יום טוב, כי אכילה הוא תאוה וכדי להראות שאנו צריכים לקבל את התורה בשביל זה אנו אוכלים להראות להם שאנו צריכים לקבל את התורה מאחר ויש לנו יצה"ר.

שבת הוא למעלה מהבירור

עם הארץ אסור לאכול בשר (מ"ט, ע"ב) משום שלא יכול לברר, אבל בשבת אינו צריך בירור, כי הוא למעלה מהבירור, לכן ירא לשקר^[1] כי אימת שבת עליו, ולכן 'משוך חסדך ליודעך' על ידי 'נוטרי ליום השביעי'^[2], הגם שאין לעם הארץ שום השגה בחול, אבל בשבת גם לו לעם הארץ השגה, ואפילו על ידי העם הארץ - משוך חסדך.

כוח התורה הקדושה

אי לאו האי יומא דגרים כמה יוסף איכא בשוקא (ס"ח, ע"ב). איתא בחז"ל לא קם בישראל כמשה עוד, אבל באומות העולם קם ומאן הוא בלעם, ושניהם באותו דרגה, וההבדל ביניהם כי משה התעסק בלימוד התורה^[1], וזה אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא.

אפילו העני בדעת

אפילו העני שבישראל לא יאכל עד שיסב (ט"ז, ע"ב). יש להבין למה צריכה המשנה להודיע שהעני צריך להסב, וכי מה הוא מפסיד בזה, והסביר כי הנה איתא בגמרא 'אין עני אלא בדעת', ואמר בשם האריז"ל למה אמרו במצרים 'אני ה', אני ולא מלאך אני ולא שרף אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו', ואמר כי העניין הוא שמצרים היה מקור הטומאה ואם היה הקב"ה שולח שליח היה השליח גם כן מתגשם, לכן היה הקב"ה צריך לירד בעצמו שמה.

ואם ירד הקב"ה היה שם התגלות ה' גדולה מאד, כמו שאמרו שהייתה במצרים התגלות ה' גדולה שאפילו אדם הכי גרוע ראה שם התגלות ה'^[1], וזהו אומרת המשנה שאפילו עני, פירוש עני בדעת, צריך גם כן הסבה^[2], שגם לו הייתה התגלות ה' גדולה.

(ה' אלול, תשל"א)

בקדושה עליונה

פורס מפה ומקדש (ק"א, ע"א) ידוע דרך עבודת הצדיקים לעבוד השי"ת בהצנע לכת ובאתכסאי ועל ידי זה יוכל האדם לזכות ולהתקדש בקדושה, וזה הסברנו פורס מפה מי שמכסה את עבודתו להשי"ת ומקדש יכול להתקדש בקדושה העליונה^[1].

^[1] היינו בזכות כל נוטרי שביעי - שומרי שבת קודש, ואפילו עם הארץ בכלל.

^[2] ובכוח התורה נתעלה בדרגתו, כי התורה"ק בכוחה לשנות ולרומם את כל האדם, משא"כ בלעם שלא היה לו כוח התורה - היה בלעם.

^[3] ע"ד מה שמצינו בקריעת ים סוף, 'ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי'.

^[4] הרמוזות להתרוממות הרוח והשגות גבוהות כדאיתא בספח"ק.

^[5] ולפלא כי תיבת מפ"ה עם הכולל עולה קמ"ו שהוא רמז לתורה הקדושה, כמו שכתב בספח"ק 'מגלה עמוקות', אופן ק"מ, וזל"ק "הנה זה המזמור של השמים מספרים כבוד קל אמר משה ביומא דהילולא רבא יום קבלת התורה שיש בו קכ"ו

במזרא גדול

שביבי הוד וניצוצי אורה מליל הסדר וחג הפסח אצל רבינו כ"ק מרן אדמו"ר הרא"מ זי"ע

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר ה'ברכת משה' זי"ע:

בתו של זקני כ"ק מרן אדמו"ר הרא"מ זי"ע, הרבנית הצדקנית מרת דבורה גאלדא ע"ה, אשת הגה"צ רבי יהושע אהרן אדלר זצ"ל נסעה פעם לגליציה עבור החזקת צאצאי רבוה"ק בארץ ישראל, ופגשה שם את בתו של הגאון הקדוש בעל ה'דברי חיים' מצאנז זי"ע.

כששמעה בתו של ה'דברי חיים' שהיא בתו של רביה"ק הרא"מ זי"ע, נענתה וסיפרה לה בהתפעלות כי בחג הפסח האחרון לאחר שסיים אביה הקדוש ה'דברי חיים' את עבודת ליל הסדר הכריז: "בשמים הכריזו שאת ה'סדר' היפה ביותר בעולם ערך רבי אלעזר מענדל מירושלים"...

סיפור מופלא זה שנתפרסם בעולם החסידות כולו, כסמל וכדוגמא לעבודתם השמימית של צדיקים בהאי ליל קדוש ונשגב, פותח בפנינו צוהר לאותו מעמד עילאי שחזר על עצמו מדי שנה, הלא הוא ליל הסדר במחיצתו של איש האלוקים רביה"ק רבי אלעזר מענדל זי"ע.

לא לנו לנסות כלל לתאר את ליל הסדר במחיצתו

של רביה"ק, אותו צדיק וקדוש אשר "עוד בהיותו בעולם הזה - טייל והתהלך בעולמות העליונים, כאדם המתהלך ופוסע באנפילאותיו" כהגדרתו המופלאה של רביה"ק ה'ברכת משה' זי"ע.

כלום יכולים אנו לשוות בדעתנו כיצד נראה היה אותו לילה גדול וקדוש במחיצתו של אותו שרף עליון, וכי יכולים אנו כלל לתאר לעצמנו את שלהבת האש שהקיפה את שולחן הסדר של רביה"ק, את עבודתו הבוררת, הדיבורים העמוקים ע"ד הסוד והקבלה דנפקו מפי קדשו (וכידוע שלפני הסתלקותו העלה באש את כל גווילי תורתו).

לא באנו אלא לקבץ יחדיו את מעט הפירורים והשביבים שהשתמרו ועברו מדור לדור, לקבל מתוכם איזושהי בבואה דבבואה של הנהגותיו המופלאות של רביה"ק בעת עריכת הסדר, ובד בבד על ה'אהבת ישראל' הצדקה והחסד שגמל רביה"ק בליל זה עם יהודים נשברי לב, קראו ותחי נפשכם.

1 באחת הפעמים שסיפר רביה"ק ה'ברכת משה' מעשה זה ציין כי רביה"ק הרא"מ היה אז צעיר לימים, בימי חורפו, ואילו ה'דברי חיים' היה כבר בערוב ימיו (שכן בעת הסתלקותו של ה'דברי חיים' בשנת תרל"ו היה רביה"ק הרא"מ בערך בשנת המ"ט לחייו) - רשימות הרה"ח ר' שמואל פרוש שליט"א. ובספר 'תפארת בית דוד' מביא את המעשה ביתר הרחבה וז"ל: בתו של רביה"ק הרא"מ ביקרה פעם בהונגריה היא הזדמנה לביתה של בת ה'דברי חיים' מצאנז כששמעה שהאורחת היא בתו של רבי אלעזר מנדיל מירושלים התפעלה מאוד ועשתה למעלה מיכולתה בכדי לספק לה צרכיה, בתו של רביה"ק שנתפעלה מקבלת הפנים החמה שאלה את בת ה'דברי חיים' מאיפה שמעתם את שם אבי?

בתשובה סיפרה לה את הסיפור הזה פעם אחר ה'סדר' בליל פסח נכנס אבי הידברי חיים כדי לנוח קימעא מעבודתו לחדר שהייתי ישנה בו, עשיתי עצמי כישנה ולכן לא נזהר אבי ממני, הוא החל לדבר לעצמו ואמר בזה הלשון: "מיר זענען דאך אין הימעל האבין מיר גיזעהן אז רעם שענסטען סדר האט אפגירעכט רבי אלעזר מנדיל פון ירושלים - אנו הרי בשמים, ובכן ראינו שאת הסדר היפה ביותר ערך רבי אלעזר מנדיל מירושלים" - סיפור זה שמע הרה"ח ר' שמעון רובין זצ"ל מהרה"צ רבי נטע הורביץ זצ"ל נכד רביה"ק הרא"מ, ששמע מפי בתו של רביה"ק.

החמץ התבער והחולה נרפאה

רגיל היה רביה"ק הרא"מ זי"ע לשנן בקדשו באוזני חסידיו: כשאדם קם משולחנו אחרי הסעודה ומנער את הספר שהחזיקו מן הפירורין שעליו קודם שמחזירהו למקומו, הרי הוא מקיים בכל ימות השנה את מצוות התורה "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך" (דברים טז).

ופעם, מספר נינו הגה"צ רבי משה יאיר וינשטוק זצ"ל בספרו 'תפארת בית דוד', בליל התקדש חג הפסח בא חסיד אחד לבית רבינו והתחנן לפניו כי יבקש רחמים על אשתו שחלתה אנושות...

אמר לו רבינו: שמא נשאר חמץ בביתך? חזר האיש לביתו ובדק בחורין ובסדקין אך כל פירור של חמץ לא נמצא הוא חזר אל רבינו בפחי נפש אלא שרבינו לא הרפה ממנו ואמר "צא ובדוק בספר פלוני שעיינת בו בשבת כשאכלת קוגל, שמא נותרה בו אטרייה בודדת" שוב חזר הלה לביתו ולהפתעתו מצא כי נתאמתו דבריו הנבואיים של הרבי ולא נפלה שעה מדבריו ארצה, בספר פלוני ובדף פלוני שאמר לו נמצאה האטרייה, חמץ בעין, ומיד ביער את החמץ ואשתו נתרפאה לאלתר...

הצלת נפשות יהודים מרעב בחג הפסח

סיפר רביה"ק ה'ברכת משה' זי"ע: איש חסיד אחד ממדינת פולין, ממשפחת חסידי זקני רביה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע ביקר פעם בירושלים עיה"ק, בהיותו כאן נוכח מקרוב במצבו הכלכלי הנורא של זקני רביה"ק הרא"מ והזדעזע עד עמקי נשמתו לראות את רבינו חי בעניות ודוחק שאין כדוגמתו.

כשחזר אותו חסיד לפולין לא נח ולא שקט עד שעלה בידו לשלוח לרביה"ק בפרוס חג הפסח סכום אדיר של שלוש מאות רובל זהב, סכום שרביה"ק היה יכול לחיות ממנו ברווחה גדולה שנים רבות, אך האיש לא ציין מיהו השולח. באותם ימים שררה בירושלים שנת בצורת והחלוקה מכולל ורשה התעכבה ונדחתה, בני ירושלים יוצאי כולל וורשה החלו לחשוש לא יוכלו לכבד את חג הפסח כראוי.

כשהגיע סכום הכסף הגדול לידי רביה"ק נולד אצלו ספק למי מיועד הכסף, שמא מיועד הכסף עבור עניי כולל ווארשא ולא עבורו אישית, שכן כאמור לא צוין על הכסף מיהו השולח. כיון שכך מיהר רביה"ק לקנות בסכום הגדול קמח למצות וחילק את הכל לעניי כולל ווארשא.

לאחר החג בא מכתב מאותו חסיד מפולין ונתברר לרביה"ק שהכסף יועד עבורו אישית, אך למרות זאת סירב רביה"ק לקבל בחזרה לידו את הכסף מהכולל ושמח שנזדמנה לו מצוה של הצלת נפשות יהודים מרעב בחג הפסח...

ובכן האיר סדרו למעלה למעלה

בהגדה של פסח שלו, הגדת 'אמרי החן', מביא הגה"צ ר' אלחנן היילפרין זצוק"ל אב"ד ראדומישראל את הסיפור בנוסח הבא:

אחד מצאצאי הגה"ק ר' אלעזר מענדל מלעלוב זצ"ל הי' בגליצא בגליל צאנו ואחד מבני הדברי חיים זי"ע עמד לעזרתו באופן מבהיל, וביאר מעשהו עפ"י מה שזוכר מילדותו בעת הגדת ליל פסח נתלהב הדברי חיים ז"ל מאד לשעה ושעתיים וגמר באמרו "השנה הסדר ליל פסח של הה"ק רבי אלעזר מענדל הנ"ל מאיר למעלה

מאד ונעלה מכל הסדרים"...

ואח"כ נודעה הסיבה כי באותה שנה הגיע אליו לירושלים סכום גדול מאחד מאנשי שלומו שבחו"ל שהי' יכול לחוג החג כשלמה המלך בשעתו, אבל הוא חילקו בין עניי עיר הקודש לחוג החג כראוי, ובכן האיר סדרו מעלה מעלה.²

ספלי מים להעירו מעלפונו

באמצע עריכת הסדר תשפ"ד, כשהגיעו באמירת ההגדה לתיבות 'ובמורא גדול זה גילוי שכינה', סיפר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א: זקני הרה"ק רבי אלעזר מנחם מנדל זי"ע בכל שנה כשאמר בליל הסדר את התיבות "ובמורא גדול זה גילוי שכינה", היה מתעלף ארצה, עד שהיו צריכים לשפוך עליו ספלי מים כדי לעוררו מעלפונו, כך סיפרה בתו הרבנית הצדקנית מרת שיינא עלקא ע"ה.

2 בעניין זה שמענו מעשה נפלא מהרה"ח ר' שמחה קרקובסקי שליט"א נאמן בית רבוה"ק: הרה"ק ר' יעקב אריה מווישקוב - ראדזימין זצוק"ל היה חתנו של הרה"ק ר' מנחם מאמשינוב זצוק"ל, וסיפר הרה"ק מווישקוב על עצמו: היה זה בתקופה שאכלתי בתור אברך צעיר 'קעסט' אצל חותני הק', כשהתקרב חג הפסח למדתי טור ובית יוסף, מהר"ל ושל"ה הק' ועשיתי הכנה רבה בלימוד ענייני החג, ואילו מו"ח הרה"ק מאמשינוב היה עסוק בצרכי עמך, כל מעייניו נתונים היו בדאגה שלכל יהודי נזקק יהיה את צרכי הפסח בהרחבה, וסביב כך נסובה כל ההכנה של ערב פסח אצלו, ואני שהייתי אברך צעיר הבטתי על כך בפליאה וסבור הייתי שההכנה שלי הרבה יותר חשובה, וסיים הרה"ק מווישקוב: אכן כאשר הגיע ליל הסדר התברר לי שהמצב הפוך לגמרי, מו"ח היה כל כך גבוה ומרומם, כל כך למעלה, ואילו אני (עם כל ההכנה שעשיתי ולמדתי) הייתי כל כך רחוק ממנו...

ומעניין לעניין, מספר הרה"ח ר' שמחה שליט"א רביה"ק ה'ברכת משה' זי"ע היה מרגלא בפומיה לומר בערבי פסחים 'העבודה הזאת לכם' שיש עניין גדול להתייגע בערב פסח בהכנות ליו"ט, לטרוח ולהתאמץ, ואמר שיש עניינים נשגבים מאוד ביגיעה הזאת.

היה פעם אחת שסחבתי שק גדול של תפוחי אדמה לבית רביה"ק ברח' רבי עקיבא בקומה השלישית, כשראתה זאת הרבנית נלחצה מעט מכך שסחבתי לבדי שק כבד כזה, אמנם רביה"ק לא נתפעל מזה ואדרבה נראה על פניו אותות של שביעות רצון מכך שזכיתי לטרוח ולהתייגע בהכנות לפסח. וברצותו להוקיר אותי על התאמצותי פתח רביה"ק וסיפר לי את המעשה הבא: הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע בהיותו אברך צעיר הלך פעם ברחובה של עיר כמו סבל, כשהוא נושא על שכמו חבילת עצים, וכמובן שהיה אז בדרכו להביא עצים לאלמנות לחימום הבית כדרכו בקודש.

בעוד מהלך ברחובה של עיר פגש אותו חותנו, ובראותו את המחזה הזה איך שחתנו הולך כמו סבל הצטער מאד, הוא הרי לקח אותו לחתן בתור תלמיד חכם ולא היה לכבודו שחתנו התלמיד חכם מהלך כמו סבל, ניגש אליו ואמר לו: "משה לייב אני מבין שאתה סוחב את זה לצרכי מצוה ומעשים טובים, אבל למה אתה סוחב את העצים לבד? קח נא כמה 'גראשין' - פרוטות' תשכור לך גוי סבל שיסחוב עבורך את העצים. הרה"ק רבי משה לייב לא יכול היה להירגע משאלה זו, והתבטא בסערת לב: "א השגה פון א איד, נעמען א מצוה אוועק געבין פאר א גוי, און נאך צו צאלן אויכט - השגה של יהודי, לקחת את המצוה להעניק אותה לגוי, ועוד לשלם לו גם כן?!..."

הביקור בחג הפסח

ידידות עצומה שררה בין רביה"ק הרא"מ ז"ע לבין הגה"צ רבי אברהם אבלי קוסובסקי זצוק"ל מגדולי תלמידי החכמים והגאונים בירושלים עיה"ק (זקנו של הגה"צ רבי ישראל גרוסמן זצ"ל ראש ישיבת פינסק קארלין) שנודע למשגב בגאונותו וצדקותו המופלגת ושימש כדיין בעיה"ק.

שתקן מופלא ואיש סוד היה הג"ר אברהם אבלי, ברם לפני רביה"ק לא היה לו כל סוד והסתרה, וכך מספר הר"ר יצחק יעקב ילין ז"ל מבני ירושלים עיה"ק בספר זיכרונותיו:

כל ימי חייו של הג"ר אברהם אבלי לא ידעו בירושלים את מניין שנותיו המדויק, איש לא הצליח לחלץ מפיו את התשובה, רק לאחר הסתלקותו של רבי אבלי זצ"ל סיפרה הרבנית מרת מאטיל פייגא ע"ה אשת רביה"ק הרא"מ, שכפי הנראה שמעה זאת מפי רביה"ק ששמע מרבי אבלי עצמו, שמניין שנותיו היה מאה וחמש שנים. רביה"ק היה היחיד לפניו גילה גם סוד זה. על גודל הידידות ביניהם תעיד העובדה הבאה: רביה"ק היה נזהר ומקפיד מאוד בחג הפסח שלא לטעום אפילו טיפת מים מחוץ לביתו, אצל אף אדם, יהיה מי שיהיה, הג"ר אברהם אבלי לא היה נוהג כן, אך חומרה אחרת הייתה בידו בחג הסוכות שלא לצאת מסוכתו כלל במשך כל שבעת ימי חג הסוכות.

יש מוסרים שבכל שנה בחג הסוכות היה רביה"ק מבקר בסוכתו של הג"ר אברהם אבלי, כך היה רביה"ק יכול לטעום אצלו ואילו הוא לא נאלץ לצאת מסוכתו, ואילו בחג הפסח היה הג"ר אברהם אבלי מבקר בבית רביה"ק וטועם אצלו, כדי שלא יצטרך רביה"ק לחרוג ממנהגו.

ואולם יש המוסרים להיפך, שאדרבה כדי לבטא את גודל הערצתם זה לזה היה רביה"ק הרא"מ מגיע לבקר את הג"ר אברהם אבלי בחג הפסח, ואילו הג"ר אברהם אבלי היה יוצא בכל חג הסוכות מסוכתו רק בכדי לבקר את ידידו רביה"ק, וזאת כדי להביע ולגלות את גודל ההערכה וכבוד התורה שרחשו זה לזה, עד כדי כך.

והפטיר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א: לא בכדי התבטא הגה"ק ה'דברי חיים' זי"ע שבשמים הכריזו שהסדר היפה ביותר בכל העולם הוא הסדר של הרה"ק ר' אלעזר מנדל מירושלים.

ייתי וילבש: הקאפטענעס החדשים שניתנו במתנה גמורה

מספר הרה"ח ר' שמואל פרוש שליט"א:

סיפר לי הרה"צ רבי שלמה בידרמן זצ"ל מבת ים, בנו של הרה"ק רבי ירחמיאל יוסף זצ"ל בן רביה"ק הרא"מ זי"ע, שבבית זקינו רביה"ק הרא"מ זי"ע שררה עניות גדולה, ופעם לפני חג הפסח היתה לו הכנסה מסוימת של כסף, לאור זאת, עשה והכין לו רביה"ק הרא"מ לכבוד החג שני 'קאפטענעס' חדשים שבימים ההם עלו הון רב.

בליל הסדר הזמין רביה"ק הרא"מ שני אורחים עניים לסעוד על שולחנו ומשום שלא רצה שיסבו לשולחן הסדר בבגדיהם המלוכלכים, מחשש חמץ, הלביש את שניהם ב'קאפטענעס' שלו - כל אחד לבש 'קאפטן' חדש מתוך שני הקאפטענעס החדשים שהכין לעצמו.

כך ערך רביה"ק את ה'סדר' בליל יו"ט של חג הפסח כשלצד השולחן מסבים עמו שני העניים הלבושים במחלצות בוהקות. ככלות לערוך את עבודת ה'סדר' התנמנם רביה"ק בכסאו לשעה קלה. ראו העניים שהוא נרדם קמו והלכו להם לביתם בעודם לבושים עם ה'קאפטענעס' שלו, כשהם מותירים מאחוריהם את הקאפטענעס הבלויים שלהם.

הרבנית הצדקנית מרת מאטיל פייגא ע"ה, מחברתו הטהורה של רביה"ק הרא"מ זי"ע, א שהבחינה בדבר העירה את בעלה ואמרה לו שהעניים הלכו לביתם עם ה'קאפטענעס' שלו...

נענה אליה רביה"ק הרא"מ ואמר לה: אין בכך דבר, לכתחילה נתתי להם את הקאפטענעס במתנה גמורה

(מרשימות הרב אהרן גלבשטיין שליט"א).

ה'הגדות' של רביה"ק הרא"מ זי"ע

לפנינו צילומים משתי הגדות של פסח מקודשות ועתיקות יומין שהיו ברשותו של רביה"ק הרא"מ זי"ע, וכפי הנראה בהם השתמש בעת עריכת הסדר.

הראשונה היא הגדה של פסח עם פירוש "ברית הלוי" - פירוש בנגלה ובנסתר על ההגדה של פסח. מאת הגה"ק רבי שלמה אלקבץ זי"ע בעל ה'לכה דודי', שנדפסה בלמברג שנת תרכ"ג, דפוס זלמן ליב פלעקר ושותפיו, מהדורה ראשונה.

ספר 'ברית הלוי' מכיל תשעה עשר פרקים ובתוכם פירוש על ההגדה. בפרקים טז-יט נדפס חלק מנוסח ההגדה במרכז הדף ומסביבו הפירוש [החל מ'הא לחמא עניא', ארבעת הקושיות, 'עבדים היינו', מעשה ברבי אלעזר בן עזריה וכו' ורבי עקיבא שהיו מסובים בבני ברק, אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה, ברוך המקום, ארבעת הבנים - חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול, והגדת לבנך, מתחילה עובדי עבודה זרה עד ויעקב ובניו ירדו מצרים].

בדף השער ובמקומות נוספים מתנוססות לתפארה חותמותיו האישיות של רביה"ק הרא"מ: "אלעזר מנחם בהר' מהר' משה זצלה"ה". לימים עברה הגדה זו בירושה לבנו של רביה"ק, הרה"ק רבי ירחמיאל יוסף זי"ע שאף חותמתו מתנוססת על הספר.

"ספר קבלי מקודש זה שימש את הרה"ק רבי אלעזר מענדל בעבודת קדשו בביתו שמול מקום המקדש, בליל התקדש חג הפסח - הלילה הגבוה ביותר בשנה ובעל הגילויים הגדולים ביותר אצל צדיקי החסידות! מרטיט לראות לאורך הספר את כתמי הנוזלים (היין) הרבים מאוד, האופייניים להגדות, משיירי שולחנו של איש האלוקים" - (קטלוג בית המכירות 'ווינערס' ובאדיבותו).

אהלי שם - פסח

הגה"ה ר' שמוחה קרקובסקי שליט"א - נאמן בית רבוה"ק

מובא בבית אהרן דמה שנקרא הלילה הזה ליל הסדר, להורות שזה סדר לכל השנה, ע"כ. ואפשר דהיות ובוה הזמן של ליל פסח היתה ההשפעה באיתערותא דלעילא גם ללא איתערותא דלתתא, לכן אנו ממשיכים ההשפעה הזו לכל השנה, שאף בהיותנו בזאת הבחי' שאין בנו שום הכנה והתעוררות גם כן נוכל לקבל ההשפעה באתערותא דלעילא.

(כ"ק מרן אדמו"ר זיע"א)

היה שום כח וסייעתא להגיע לאיתערותא דלתתא, לכך הוצרכו להגאל באיתערותא דלעילא, עכתד"ק.

ועל דרך זה הביא **כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א** בשם הרה"ק **רבי ברוך ממעז'יבוז זיע"א**, על הכתוב (שמות יב, כג) 'ופסח ה' על הפתח', דהנה אמרו חז"ל (שה"ש רבה פרשה ה, ג ע"פ לשון זה) שהשם יתברך אומר לכנסת ישראל 'פתחו לי פתח כחודה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם', והענין בזה, דהכלל הוא באתערותא דלתתא אשתכח אתערותא לעילא, דהא לא אתער לעילא עד דאתער לתתא (זוהר ח"א פת, א) ובסדר העבודה צריך שתקדם התעוררות ועבודת האדם, ועי"ז אתער מלעילא שלא לפי ערך היגיעה, ברם בגאולת מצרים היה הכל שלא כסדר המדריגות, וזכו בני ישראל לגדלות קודם לקטנות ונגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם באתערותא דלעילא גרידא, וזהו כוונת הכתוב 'ופסח ה' על הפתח' כי אז פסח ה' ודילג על ה'פתחו של מחט', שהיו צריכין ישראל לעורר מקודם, והוא הקדים ופתח בשבילם וגאלם והוציאם וקרבם אליו והאיר להם אורות גדולים וגבוהים, ע"כ.

אמנם, כשמקבל האדם ההשפעה באיתערותא דלעילא המטרה היא בבחינת טעמו וראו כי טוב ה', כדי שיעמול בכוחות עצמו לבא לבחינה זו, וכמו שדיבר בקדשו **כ"ק מרן אדמו"ר זיע"א**, על מה שאנו אומרים בליל הסדר "חסל סידור פסח כהלכתו כאשר זכינו לסדר אותו כן נזכה לעשותו", דהנה לא מצינו כן בשאר מצוות שבתורה, שאנו מודים על שזכינו לקיים המצוה הזו, כמו שאומרים חסל סידור פסח כהלכתו, ואח"כ מבקשים אנו שכאשר זכינו לסדר אותו כן נזכה לעשותו.

וביאר **מרן רבינו זיע"א** דכידוע דביציאת מצרים היו ישראל בשפל המדריגה ובדיוטא התחתונה, ובפעם אחת הגיעו למדריגה גבוהה ולהתגלות אלוקית, כדאייתא בקריעת ים סוף ראה שפחה על הים מה

הנה בליל הסדר מאיר לכל ישראל אור בהיר באיתערותא דלעילא, ומבקשים אנו להמשיכו ולסדרו לכל השנה כולה, ולהבין הענין הגדול שבאיתערותא דלעילא המאיר בליל זה שהוא האור שהיה אז בימי צאתנו מארץ מצרים, שהרי לכאורה כל בריאת העולם היתה ג"כ באיתערותא דלעילא שאדם אין בארץ לעורר רחמים מלתתא לעילא, ואנו רוצים להמשיך דייקא את האיתערותא דלעילא שהיתה ביציאת מצרים דייקא.

ונקדים דברי קדשו של **כ"ק מרן אדמו"ר זיע"א** על מאמר בעל ההגדה "שאינו יודע לשאול את פתח לו שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא", וביאר דהענין הוא, דכידוע בדרכי עבודה שבכל ענין בעבודת הש"ת, הסדר הוא שצריך להיות קודם אתערותא דלתתא, ולאחמ"כ באיתערותא דלעילא, כמאמרם ז"ל פתחו לי פתח כפתחו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם (שהש"ר ה, ב), מה שאין כן בלילה הזה אפשר לכל יהודי באשר הוא, ואפילו בדיוטא התחתונה, להתעלות גם ללא איתערותא דלתתא, כמו שהיו ביציאת מצרים שהיו ישראל משוקעים במ"ט שערי טומאה, ולא היה בכוחם להתעורר מעצמם, ובא הקב"ה והוציאם מטומאת מצרים והעלם למדריגות רמות באיתערותא דלעילא.

וזהו מי 'שאינו יודע לשאול' היינו שאין בכוחו להתעורר מעצמו ואפילו לא כפתחו של מחט, 'את פתח לו' כדרך שהיה ביציאת מצרים, בלא איתערותא דלתתא, שנאמר והגדת לבנך, פירוש 'והגדת' מלשון המשכה (יומא עה.), שממשיכים בלילה הזה הבחינה של איתערותא דלעילא לבני ישראל, כדרך שהיו ביציאת מצרים, וזה 'ביום ההוא' דיציאת מצרים.

ענין זה דמצינו ביציאת מצרים שהיתה איתערותא דלעילא בלא איתערותא דלתתא, וכפי הידוע בדרכי העבודה דצריכים קודם איתערותא דלתתא, אפ"ל להיות וגלות מצרים היתה לפני קבלת התורה ולא

'כאשר זכינו לסדר אותו' באיתערותא דלעילא, 'כן נזכה לעשותו' בעבודה עצמית באיתערותא דלתתא, עכתד"ק.

ובבחינה זו ביאר בקדשו **כ"ק מרן אדמו"ר ה"ברכת משה" זיע"א** הפסוק למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך (דברים טז, ג). כששהה בעיה"ק טבריה בחורף תשל"ח, אמר שכשהגיע לעיה"ק טבריה הרגיש קדושה גדולה מבחינת התנאים והאמוראים והמקובלים ותלמידי הבעל שם טוב שהיו בטבריה.

וסיפר שזכינו **הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זיע"א** היה רב בשינאווא, וקבלוהו לרב בריטשוואל, ובדרכו לשם עבר דרך העיר קראקא, וכבדוהו לדרוש בביהמ"ד הישן, והגיע קהל רב אל הדרשה, וכשירד מהבימה לאחר הדרשה, אמר שהרגיש קדושה מיוחדת, וביקש לדעת מי הם שאמרו דרשה במקום הזה, והתחילו אנשי המקום להזכיר את **המגלה עמוקות הב"ח והרמ"א** וכו', ואמר **הרבי רבי שמעלקא** נכון, אבל אני מרגיש עוד משהו, עד שאמר זקן אחד שמקובל **שהרא"ש** הלך לגלות ועבר בקראקא ואמר כאן דרשה, ואמר **הרבי ר' שמעלקא זיע"א** שלזה התכוין וזוהי הקדושה שמרגיש בכאן.

ואמר שבמקום שהצדיקים שוהים, מקדשים הם את המקום, ונשאר שם רושם מקדושתם.

והוסיף שלאחר זמן הפסיק להרגיש את קדושת המקום בטבריה, ונשבר לבו בקרבו מה זה ועל מה זה שפתאום הפסיק להרגיש, הלא דבר הוא.

שלא ראה יחזקאל בן בוזי (מכילתא בשלח ב), ומובא בספה"ק שהתגלות זו היתה באיתערותא דלעילא בבחינת טעמו וראו כי טוב ה' (תהלים לד, ט), כדי שיטעמו עריבות ומתיקות עבודת ה', ושישתוקו אח"כ למדריגה הזאת, וייגעו עצמם להגיע לבחינה הזאת באיתערותא דלתתא בעבודה עצמית, כמו שאומרים בשם הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א עה"פ שלא תאמר שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת זאת (קהלת ז), ופירש שלכל אחד יש זמנים שמתעורר לעבודה באיתערותא דלעילא בבחינת 'מים טובים', ועל זה אמר הכתוב 'שלא תאמר שהימים הראשונים היו טובים מאלה, כי לא מחכמה' היינו לא חכמת היא שעמדה לך, אלא שאלת זאת קבלת זאת בהשאלה בבחינת טעמו וראו כי טוב ה', ע"כ.

וזה ענין מצות ספירת העומר מיד למחרת החג, כדי לעבוד ולתקן עצמנו להיות מוכשרים לקבל אלו המדריגות שהשגנו ביציאת מצרים בעבודה עצמית, וכידוע מספה"ק שבכל זמן מתעורר ונשפע הבחינה של אותו הזמן שהיה בכל העינים, לכל יהודי באשר הוא.

וזהו שאנו אומרים חסל סידור פסח, דהיינו חסל ההתגלות והשפעת אור הרוחני הנשפע באיתערותא דלעילא כמו ביציאת מצרים, ועתה עלינו לייגע עצמנו ולעבוד באיתערותא דלתתא להגיע בכוחות עצמנו למדריגות האלו שקבלנו בהשאלה, וזה"פ

לאחר זמן עלה ברעיונו, שזה הענין שהיה ביציאת מצרים, שזכו להתגלות אלקות בבחינת טעמו וראו כי טוב ה' (תהלים לד, ט), ואחר כך נטלו מהם זו ההתגלות כדי שיגיעו בעצמם לזאת הבחינה בעבודה וביגיעה עצמית.

וכמו כן אצלו בתחילה כאשר בא לעיה"ק טבריה נתנו לו להרגיש קדושת המקום, בבחינת טעמו וראו כי טוב ה', ואחר כך נלקח ממנו כדי שיגיע לזאת הבחינה בעצמו.

וזה הענין של למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך, פירוש שכל אחד ואחד בבחינתו צריך לעבור אצלו בחינת יציאת מצרים, דהיינו שנותנים לו בהשאלה לטעום, ואחר כך נוטלים ממנו זאת הבחינה, כדי שיעבוד ויגיע עצמו להגיע לכך, עתה"ק.

והנה ידועה קושיית הרמב"ן זיע"א, על מה שאמר השי"ת במעמד קבלת התורה על הר סיני בדיברה הראשונה ששמעוה כל ישראל יוצאת מפי הגבורה "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", והקשה הרמב"ן מפני מה אמר השי"ת "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" ולא אמר "אנכי ה' אשר בראתיך" שהוא לכאורה דבר גדול יותר.

אלא הענין הוא, שהנה מצינו הן בבריאת העולם והן ביציאת מצרים היה זה באיתערותא דלעילא ללא שהוצרכו לאיתערותא דלתתא כדרכי העבודה הרגילים, אלא שנחלקו במהותם האיתערותא דלעילא שהיתה בשעת בריאת העולם לאיתערותא דלעילא שהיתה בשעת יציאת מצרים, כיוון שבבריאת העולם היה העולם צח ונקי מכל סיג ופגם, שאדם עדיין אין בארץ, ואז התנהג השי"ת באיתערותא דלעילא לברוא את עולמו, מה שאין כן ביציאת מצרים התנהג השי"ת עם בני ישראל באיתערותא דלעילא למרות שהיו בשפל המצב והיו משוקעים רח"ל במ"ט שערי טומאה, ולמרות זאת השפיע עליהם השי"ת ברוב רחמיו וחסדיו שפע קודש להעלותם מעומק בור ודות וגאלם בפעם אחת ממעמקי הקליפות באיתערותא דלעילא, מה שלא היה כן בבריאת העולם.

וזהו מה שמצינו ברש"י הקדוש ריש חומש בראשית "מתחילה עלה במחשבה לבראותו במידת הדין ראה שאין העולם מתקיים הקדים מדת הרחמים ושתפה למידת הדין", שבשעת בריאת העולם היה איתערותא דלעילא בבחינת מידת הדין, שהעולם היה עדיין זך ונקי וראוי לבחינה זו של איתערותא דלעילא, אולם משראה הקב"ה שאין העולם מתקיים, אזי בשעת יציאת מצרים התחדש הענין של איתערותא דלעילא גם מתוך החטאים והעוונות רח"ל, דהיינו מידת הרחמים.

וכן סיפר החסיד רבי משה בויס שפעם נכנס הרה"ק ה"ישמח ישראל" זיע"א לעריכת הסדר ואמר: "ווער ס'גלייבט נישט אז אין די נאכט קען מען ארויס גיין פון די נידעריגסטע בחינה ביז די העכסטע מדריגה, דאס מיינט דער רשע וואס די הגדה מיינט", והענין הוא כנ"ל כי בדבר זה נתייחד ליל הסדר שבו יוצאים ממ"ט שערי טומאה.

וזה שזכו לאיתערותא דלעילא ממקור הרחמים אפילו שהיו שרויים בדיוטא תחתונה רח"ל היה זה "על שם העתיד" - שיקבלו ישראל את התורה ויעבדו את האלקים על ההר הזה, שכן היה ביציאת מצרים שיצאו ישראל משפל המצב על שם העתיד שיקבלו עליהם עול התורה והמצוות, וכדברי קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר זיע"א עה"פ "ויאמר משה אל האלקים מי אנכי כי אלך אל פרעה, וכי אוציא את בני ישראל", (שמות ג, יא). וברש"י הק', ואף אם חשוב אני מה זכו ישראל שיעשה להם נס ואוציאם ממצרים, ע"כ. והקשה מרן רבינו זיע"א דלכאורה יש להבין, מה זאת שדיבר משה דלטוריא על ישראל לומר מה זכו ישראל שיעשה להם נס. ואפשר לומר דכוונת משה רבינו ע"ה היתה לשמוע את תשובתו של השי"ת שאמר לו (שם, יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה, כלומר הגם שאין ישראל ראויין עתה לנס דיציאת מצרים, מכל מקום כיון שעתידים ישראל לקבל את התורה ולעשות רצונו ית', זכאים הם להגאל עתה על שם העתיד.

וזה היתה כוונתו של משה רבינו בשאלתו ששאל מה זכו ישראל וכו', כי חפץ היה להורות לימוד זכות על ישראל לדורות, שמפי הגבורה שמע שאפילו שאין ישראל ראויין עתה להיגאל מכל מקום כיון שעתידים הם לעבדו ית', זכאים הם כבר עתה להיגאל.

ולפי"ז ביאר כ"ק מרן אדמו"ר זיע"א דברי הרה"ק רבי יצחק מווארקא זיע"א שחודש ניסן ניסן "החודש אשר ישועות בו מקיפות", מקיפות מלשון (אבות ג, טז) והחנוני מקיף, שבו מקיף השי"ת לישראל וגואלם אפילו שלעת עתה אין בידם זכויות, מכל מקום כיון שאח"כ יהיו ראויין להגאל גואלם השי"ת כבר עתה על שם העתיד, וביאר רבינו זיע"א שהענין הוא שהזמן מסוגל לכך מכיוון שכן היה גם ביציאת מצרים שהיתה הגאולה בהקפה על שם העתיד, עתה"ק.

ועפי"ז אלו הם דברי חז"ל שבניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל - באיתערותא דלעילא כבימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות שנגאלו הגם שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה.

ואפ"ל שזהו מה שהביא רש"י דרשת חז"ל עה"כ (שמות יב, יב) "אני ה'" - אני בעצמי ולא ע"י שליח, דהנה בבריאת העולם היה איתערותא דלעילא

כי אז נגאלו ישראל בבחינה זו ממ"ט שערי טומאה, משא"כ בבריאת העולם היתה איתערותא דלעילא כשהעולם היה זך ונקי מכל סיג ופגם.

השני, דהנה 'אנכי' רומז לתורה, וכמו שדרשו חז"ל אנכי ר"ת אנא נפשאי כתבית יהבית, ובעוד מקומות, והנה כל מה שזכו ישראל לגאולת מצרים היתה בזכות קבלת התורה, לכך כשעמדו רגלי ישראל למרגלות הר סיני לקבל התורה שמעו מפי הגבורה אנכי - שהוא התורה, ובזכות קבלת התורה זכו ל"אשר הוצאתיך מארץ מצרים".

השלישי, דביציאת מצרים לבד היתה זה "אנכי" - אני ה' ולא מלאך ולא שרף ולא השליח, משא"כ בבריאת העולם נמלך השי"ת במלאכים וכמו שנתבאר לעיל, ועוד יש לומר ד'אני ולא מלאך' כי המלאכים באמת לא רצו שיקבלו ישראל את התורה וטענו לפני השי"ת תנה הודך על השמים.

ובכל שנה ושנה מתעוררים אותם ההשפעות טובות שהיו בשעת יציאת מצרים, ולכן ימים אלו הם ה"סדר" לכל השנה לזכות לאיתערותא דלעילא גם אם אנו נמצאים חס וחלילה בשפל המצב ובדיוטא התחתונה, על שם העתיד - בתנאי שנקבל עלינו עול תורה ומצוות באמת ובתמים, ואז נזכה גם בזמן הזה כבימים ההם, השפעות טובות באיתערותא דלעילא.

בבחינה שהעולם זכאי לכך, ולכך גם המלאכים הסכימו לדעת הבורא ב"ה וכדכתיב (בראשית א, כו) "נעשה אדם" וברש"י הקדוש כתב "ענותותו של הקב"ה למדנו מכאן, לפי שהאדם בדמות המלאכים ויתקנאו בו לפיכך נמלך בהם", אבל ביציאת מצרים שהיו ישראל משוקעין במ"ט שערי טומאה ולכאורה לא היה בהם זכות לגאולה באיתערותא דלעילא - בזאת לא היה יכול חלק למלאך ושרף, ובאמת איתא דמלאכי השרת באו לפני הקב"ה וטענו הללו והללו וכו', ולכך הקב"ה בעצמו גאלם ברוב רחמיו וחסדיו והשפיע להם על שם העתיד שהיו ישראל עתידין לקבל התורה, והתורה נקראת "רחמנא" (-רחמנא אמר תקעו, ר"ה טז), שמעוררת רחמים וחסדים על ישראל גם אם אינם ראויים באותה שעה, כיון שהם עתידין לקבל עול תורה כבר ראויים הם לרחמי השי"ת.

וכיון דאתינן להכי הרי ג' טעמים למה בעשרת הדברות אמר הקב"ה "אנכי ה' אשר הוצאתיך מארץ מצרים ולא אשר בראתיך".

הראשון, כמו שאנו מבקשים להמשיך האור דליל הסדר באיתערותא דלעילא לכל השנה, לעורר רחמי השי"ת עלינו בכל מצב בו אנו נמצאים שגם מדיוטא תחתונה יעלנו מעומק בור ודות - לקבל על עצמנו עול תורה, ולכן נאמר "אשר הוצאתיך מארץ מצרים"

אורחים משונים בליל הסדר

סיפור להג הפסח

הרה"ג ר' יאיר וינשטוק שליט"א - נ"נ לרבוה"ק

ושנים מתלמידי החוזה מלובלין, שנים מאותם שאמרו עליהם "300 תלמידים בעלי רוח הקודש יש לו לחוזה מלובלין", שמעו את התבטאותו המפליגה של החוזה פעם אחר פעם עד שהחליטו, "לשנה הבאה ניסע לקאליב. אם הרבי כה מפליג בשבח הסדר של הרבי אייזיק מקאליב, אנו רוצים להיות שם!" ולשנה הבאה נסעו שני התלמידים מפולין לארץ הונגריה, אל העיר קאליב.

מלכתחילה כיוונו את צעדיהם כדי להגיע לעיירה כמה ימים לפני הפסח. שלא יגיעו ברגע האחרון ואולי ישיבו את פניהם ריקם. עם בואם לקאליב קבעו לעצמם אכסניה לא הרחק מבית הרבי, ומיד אחרי כן ניגשו אל הבית.

הרבנית פתחה להם את הדלת, "כן? מה בקשתכם".

רבי אברהם שמעון, אחד מן השנים, דיבר בדרך ארץ, "באנו לכאן מפולין. אנחנו תלמידי הרבי מלובלין ומבקשים להיות כאן בליל הסדר אצל הרבי".

הרבנית לא גילתה סימני התפעלות יתרים. "בבקשה, יש כאן כבר אורח או שניים, גם אתם יכולים להיות".

רבי אברהם שמעון חש שלא בנוח. "אם צריך לעזור במשהו לקראת ליל הסדר, אנחנו מוכנים לכל עזרה. הן בבית והן במטבח".

"טוב מאד".

הם סייעו מעט בעבודת המטבח, קילפו תפוחי אדמה, סיננו את היין משמרי, ועזרו לנקות את

שולחן הסדר מכוסה היה במפת בד לבנה מהודרת. בקבוק היין האדום עמד במקומו וסביבו גביעי קידוש. המצות המהודרות, עטופות בכיסוי עבה, הובאו אל מרכז השולחן.

האווירה להטה.

החוזה מלובלין ישב עם תלמידיו ובני משפחתו בליל הסדר ומדי פעם נדמה היה למסובים כי הם מעפילים לשמים מרוב התלהבות והתרוממות הרוח.

החוזה עצמו בער ככבשן. היה קורא בהגדה כמה מילים, מפרש אותם, ופניו מאדימות ומחווירות חליפות. והיו מילים שכשאמר אותן הגיע ממש להתפשטות הגשמיות. כפסע היה בינו לבין יציאת נשמתו מרוב דבקות.

המילים "ובמורא גדול זה גילוי שכינה" הבעירו אותו כאש מתלקחת, והתלמידים מהם שנמלטו מן החדר מרוב יראה ופחד, ומהם שישבו וכמעט קפאו בעוד החוזה מלובלין חוזר שוב ושוב על המילים "ובמורא גדול". הללו והללו העידו שאפשר היה למשש בידיים את גילוי השכינה. בזמן הסעודה ישב החוזה כשהוא מהורהר. ראו שמחשבותיו משוטטות מחוץ למסגרת המקום.

ומדי שנה, עם תום הסדר, כאשר התלמידים בטוחים כי יותר גבוה מזה אי אפשר לטפס, היה מכריז החוזה ואומר:

"דעו לכם יהודים, הצדיק רבי אייזיקל מקאליב ערך הלילה את הסדר הכי יפה!... הסדר שלו הרעיש את כל העולמות וכל הפמליה של מעלה ירדה מלמעלה ובאה להיות נוכחת בסדר שלו".

כך מדי שנה.

הספרים בבית המדרש.

ביום י"ג בניסן היו מלאי השתוקקות וציפיה לקראת הערב. ליל בדיקת חמץ. מראהו של הרבי "החווה" עמד מול עיניהם והבעיר את נשמתם. הם שחזרו ביניהם כיצד הרבי ניגש ברשפי אש לבדוק את החמץ. מדליק את הנר ומברך בכלות הנפש. כל דבר נעשה מתוך ים של התלהבות וכיסופין. החווה בודק את החמץ בדמעות שליש ובפחד גדול שמא לא ימצא פירור חמץ כלשהו. הייתה בבית אורה מתוחה שהתפוגגה רק כאשר הבדיקה הסתיימה.

ואם הרבי העיד שכאן זה עוד יותר, נו נו. מי יודע מה יקרה פה! השמים ירדו לארץ...

הנה נכנס הרבי לבית הכנסת לתפילת ערבית. תפילה רגועה, מתונה. נעדרת סממנים חיצוניים של התפעלות והתלהבות. ומיד אחרי כן פוסע הרבי אל ביתו. הבית שטוף ומוכן לבדיקת חמץ. הרבנית פיזרה כבר עשרה פירורי חמץ במקומות שונים.

לבם של החסידים הלם כתוף. הרבי עומד לגשת אל הנר ולהדליק אותו, היכון לקראת המחזה!

רבי יצחק אייזיק מקאליב הדליק את הנר בשלווה, בירך בשקט, בלי קולות וברקים, התכופך והחל מלקט את הפירורים לאור הנר.

הם הלכו אחריו צעד אחר צעד. בחנו את הנהגותיו בשבע עיניים וציפו לראות משהו, שמץ של הנהגה המעידה על האש הטמונה ומלחשת במעמקי הנשמה.

אבל למרבה אכזבתם הסתיימה הבדיקה חיש מהר. בלי אנחות וללא אותן בכיות נוראות ספוגות מורא שמים שאוזניהם רגילות לשמוע בלובלין מדי שנה בליל בדיקת חמץ.

"כפי הנראה הרבי עייף" לחש רבי אברהם שמעון לחברו רבי אליקים, "אבל מחר, כאשר יאפה את מצות המצווה, אני בטוח שיעופו ניצוצות ויתזו גיצי אש. כמו בלובלין".

הם השכימו בבוקר ואצו אל המקוה ומשם לבית הכנסת.

אכן, הרבי הגיע מוקדם לבית הכנסת, ושוב,

מתנהלת לה התפילה בשופי ובנחת. איפה הר הגעש המאיים להתפרץ? איה הקדרה הרוחת של לובלין?

הסתיימה התפילה והרבי הולך הביתה לאכול כזית חמץ לפני סוף זמן איסור אכילתו.

מכאן ואילך יצאו השנים בכל חמישה רגעים מחדרם ועיניהם כלות. נו? האם כבר יש תכונה לקראת אפיית המצות?

אח, בלובלין, זהו מחזה. כמו בכל רחבי פולין וגליציה, אפיית המצות בערב פסח נערכת ברוב רגש והתפעלות. אופים את המצות ואומרים הלל, ונדמה לך שנמצא אתה בבית המקדש בירושלים בעת הקרבת קרבן פסח. עת שאכלו רק כזית בשר פסח, אבל אמירת ההלל ברוב התלהבות שברה את הגגות ("כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא").

למרבה פליאתם לא ראו שום תכונה. נערים נרגשים לא נראו כשהם נושאים כלים עבור המבוגרים לסייע להם במלאכת המצווה של אפיית המצות. גם תלמידים מבוגרים יותר לא נראו חבושי שטריימלים ולבושי קפוטות מאובנטות אצים ברגש סביב בית המוקד.

בלובלין, אמרו זה לזה ולבם נחמץ, שעה ארוכה לפני שהרבי יוצא מביתו לעבר התנור, כבר אי אפשר לעבור במקום מרוב צפיפות. התכונה עצומה והכל מחכים בדחילו ורחימו בבגדי יום-טוב לאותם רגעים נעלים, כאשר נדמה לך כי הרבי והחסידים והמאפיה גם יחד פורחים ומעופפים לשמים.

ואילו כאן, השקט והשלווה נסוכים על הכל ונדמה שסתם יום של חולין הוא.

סוף סוף, לאחר ציפיה ארוכה ולאחר חצות היום, יצא הרבי לעבר בית המאפה. אבל כמה גדול היה ההבדל. כמה שונה הכל. רק קומץ אנשים הגיעו אל המקום, והרבי עצמו לא לבש בגדי יום טוב לקראת אפיית המצות. במתינות יצק את המים שלנו אל הקמח ומכאן החלו התלמידים החרוצים לגלגל את העיסה ולחתוך את המצות שנאפו כמובן בתכלית הכשרות ודקדוקי ההלכה. הכל היה בסדר, אבל לתלמידי לובלין חסרה הייתה הנשמה היתרה.

החליטו שהם אינם 'מבינים' בזה. אבל תפילת ערבית של ליל התקדש החג, עם ההלל הנרגש בבית הכנסת, הו, שם כבר יהיה מה לראות, הרבי מקאליב מומחה גדול בהסתרה הוא. כובש את פנימיותו, אבל בתפילת ערבית, לא יוכל עוד להתאפק ואז תגלוש האש הרוחתת אלי חוץ ותסחוף אחריה את כולם!

הם חשו התרגשות עצורה לקראת התפילה הבוערת המשמשת ובאה....

בית הכנסת היה מלא מפה לפה. אנשים באו לבושים במיטב מחלצותיהם ובית הכנסת עטה מראה חדש ורענן. הכל היה נקי ורוחץ. אפילו החצר שתמיד נערמו בה גיבובי עצים ושברי כלים הייתה מצוחצחת ומבהיקה. הכתלים בבית המדרש סוידו בצבע כחלחל טרי שדגדג באף. מן המדפים נעלמו כל ספרים המוחמצים ואת מקומם תפסו סידורים פסחיים הגנוזים בכל השנה בארון נעול. הבריות האירו והצהיבו פנים זה לזה. אווירת חג שרתה על הכל ומילאה את לחיי הילדים כתמי סומק של התרגשות וציפיה. הכיסים של המכנסיים החדשות, מלאים היו באגוזים וקליות. האח. בעוד שעה קלה יחטפו את האפיקומן וישאלו מה נשתנה.

תפילת ערבית בליל ראשון של פסח בקאליב, סיפקה לתלמידים מלובלין את האכזבה השלישית.

רבי אברהם שמעון וחברו רבי אליקים ציפו להתפוצצות הר הגעש שכבש את עצמו ולא הראה מאומה כלפי חוץ מאתמול בלילה, גם בשריפת חמץ לא הופגנה התרגשות יוצאת דופן. הרבי צפה בכיכר לחם המתאכלת ונשרפת בין הלהבות הכתומות, אמר "כל חמירא" ו"יהי רצון", ושב הביתה.

הם חשבו כי אם כל המעריב היה שליו ורגוע, יבוא ההלל ויהפוך את הקערה על פיה. כמו בלובלין ובמקומות רבים בכל אתר ואתר שם כבשה החסידות נתחי ארץ נרחבים והעלתה את עבודת ה' מתוך שמחה, פרישות ודבקות, לרום המעלה.

אבל אם בכבשן כבוש עסקינן, הרי הפליא הרבי מקאליב להוכיח עד כמה יכול עובד ה' לכבוש את עצמו ולא להעיף אפילו ניצוץ אחד מן המפוח החוצה. ההלל נאמר והושר בשמחה ובטוב לבב, אבל מכאן עד לובלין, כרחוק מזרח ממערב...

נו, שוין. הכל היה רק בגדר הכנה לקראת המעמד הגדול מכולם. ליל הסדר. כאן יבואו כל האורות באיתגליא. מריש דרגין ועד סוף כל דרגין. הרי הרבי הקדוש, רבי יעקב יצחק מלובלין, מכריז במו פיו מדי שנה, כי הסדר של הרבי מקאליב הוא הסדר הכי יפה וכל הפמליה של מעלה ירדה משמי שמים ובאה לראות ולהשתתף בו.

"אין לך סבלנות" הוכיח רבי אברהם שמעון את רבי אליקים. "חכה, חכה מה עוד תראה הלילה. גילוי אליהו אינו דבר מופרך..."

באימה וביראה התיישבו ליד השולחן.

אכן, כאן, לא דקדקה העניות בדקדוקיה האכזריים כמו בלובלין. כאן, עמדו על השולחן כלי כסף נאים. הקערה הייתה יפה ומרהיבת עין והצלחות היו עשויות מחרסינה לבנה דקיקה כהלכתה. בקבוק זכוכית כרסנני הבליט בהדר את תכולתו, יין אדום כהה. באויר עמד ריח המצות הטרויות והכל אמר 'פסח'.

סביב השולחן ישבו בני משפחה וכמה אורחים. הכל המתינו לכניסתו של הרבי.

נגד עיניהם צף המחזה של ליל הסדר בכל שנה והם שקעו בהרהורים, כיצד נראה עתה הסדר בלובלין. הרבי נכנס לחדר ופניו מאוימות, נטולות כל טיפת דם. זה הלילה שבו כל אדם מישראל ואפילו אדם פשוט, יכול להגיע למדרגות הגבוהות ביותר, קל וחומר מלאך אלוקים טהור ומזוכך כמו הרבי מלובלין שאינו מכיר כלל את מראהו של העולם-הזה וכל השנה היא אצלו מקשה אחת של דבקות אלוקית טהורה. עם היכנס הרבי מורגשת אימה ויראה והחסידים עומדים ועצמותיהם רוחפות מרוב פחד עילאי.

באותו רגע נכנס רבי יצחק אייזיק מקאליב יחד עם הרבנית אל החדר. ההמשך היה ברור ומוכן מאליהו: הרבנית תתפוס את מקומה בצדו השני

ושואל אותה, "אני לא רואה היטב את המילים בהגדה. אולי החלפנו בינינו את המשקפיים? אם לא אכפת לך לתת לי לרגע את המשקפיים שלך".

הרבנית ניאותה ברצון ומוסרת לרבי את המשקפיים שלה... הרבי חובש אותם על עיניו, מעיין שוב בהגדה ומתחיל מחדש. "הא לחמא עניא".

"איי, זה גם לא טוב" הוא מסיר את המשקפיים שלה ומבקש שתחזיר לו את שלו.

גם לכך היא מסכימה. הם חוזרים כל אחד לבתי-עיניים שלו והרבי קורא בהגדה ושוב אינו מרוצה כי האותיות קופצות לו מול העיניים. ושוב הוא מבקש מהרבנית "שמא המשקפיים שלך טובות יותר. הבה ננסה".

וכך מטיילים להם המשקפיים מהכא להתם ומהתם להכא כמה וכמה פעמים. ורבי אליקים מרגיש שדמו שוצף וחומר בעורקיו ולבו כמעט מתפוצץ. והוא רוצה לקום ולשאוג "רבנו של עולם, זה ליל הסדר?! הרי זה נראה כחוכא ואיטלולא". באותו רגע הוא קורא דרור לרגשותיו ומרשה לעצמו לומר בלחישא לחברו רבי אברהם שמעון את המחשבה שאותה דחק מאז ליל אמש:

של החדר, בשולחן הנשים, והרבי ישב בראש השולחן ויתחיל לערוך את הסדר.

אך לא.

למרבה פליאתם של האורחים מפולין, ניגשו הרבי והרבנית לראש השולחן ושניהם התיישבו בראשו. הרבי על כורסה רחבה של הסיבה, והרבנית על כסא, לידו.

ענין זה נשגב היה מבינתם. הייתכן? כל כך שונים הם המנהגים מפולין להונגריה?!

"כנראה נצטרך לבלוע כמה 'כזיתים' של מרור הלילה הזה" הרהרו בעוגמה.

הסדר התחיל.

בלובלין כבר ניתזים הברקים לחלל האוויר. וכאן הכל שליו ורגוע וזורם על מי מנוחות. הרבי פותח את ההגדה, מוזגים את היין לכוס, והוא מקדש בלי גינונים יתרים...

"הא לחמא עניא".

וכאן עוצר הרבי. והם בטוחים שהרבי עומד לשאול שאלה. לומר תורה חסידית צרופה ומזוקקת שבעתיים שתבעיר את נשמתם באש יוקדת. אבל לא.

הרבי מסיר את משקפיו מאפו. פונה אל הרבנית

"חבל שבאנו לכאן!" - - -

יכולנו לשבת בלובלין בכבודו של עולם. יחד עם הרבי הגדול, לחוש קרבת אלוקים. למשש את הקדושה בידיים.

והם שוכחים כליל כי מדובר ברבי אייזיק מקאליב שלבו בער לה' עד כלות הנפש עוד בנעוריו והוא חיבר את השיר "גלות, גלות, מה גדולה את, שכינה שכינה, מה רחוקה את", ועוד הם שוכחים שצדיקי הדור אמרו על רבי אייזיק מקאליב כי בכוונה תחילה שתלו הקב"ה במדינתו, כדי לקרב את יהודי הונגריה תחת כנפי החסידות.

ושמא נזכרו... כי מיד נזף בו חברו: המתן בסבלנות. לרבי הקדוש מקאליב ישנה בעיה קשה עם המשקפיים. הוא לא רואה את המילים. זה לא צחוק...

לבסוף התפייס הרבי עם המשקפיים שלו וקרא את ההגדה בשטף. בפשטות וברוגע. בעצם יותר מדי ברוגע. היכן הוא נהר דינור המבעבע בלובלין. היכן היא האש הבוערת של "לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף". היכן הם הקולות והברקים?

הם הורגלו באורחות חיים שונות, ולא הצליחו לרדת לעומק הנהגתו הטמירה של הצדיק מקאליב. לבם התמלא בטרונאי גוברת מרגע לרגע. כגודל הציפיה כך היה גודל האכזבה. לאור דברי הרבי מלובלין על הסדר המפעים את צבא השמים מדי שנה, היו בטוחים כי מה שראו בלובלין עוד יתגמד לעומת הסדר בקאליב. והנה, לא דובים ולא יער.

לבסוף נואשו מגילויים נשגבים והסכימו עם ההנהגה הפשטנית השקטה. כאן זה לא לובלין ונהרא נהרא ופשטיה.

אך את ההמשך לא יכלו לצפות אפילו בדמיונם הפרוע ביותר...

על דלת הבית נשמעו נקישות.

הרבי שלח את משמשו אל הדלת לבדוק מי שם. המשמש חזר בארשת מבוכה. "שלושה פריצים עומדים בפתח, ומאחוריהם במרכבה יושבות נשותיהם הפריצות. הם טוענים שיש להם משהו

חשוב לשוחח עם הראבינער".

"מה יש לפריצים לחפש כאן בליל הסדר?" תהה הרבי לרגע ונראה כחוכך בדעתו. "נו, הבית שלי פתוח בפני כולם, תגיד להם שיכנסו".

הלך הגבאי אל הדלת ושב עם האורחים.

היו אלו שלושה קצינים גבוהים "אופיצרים" בצבא ההונגרי. לבושים במדים ססגוניים ומצוחצחים לתפארת. עטורים באותות הצטיינות ומדליות זהב לרוב. הרבי קיבל אותם בקריאות גיל. אחד האורחים לחש לרעהו, "אתה יודע שלרבי יש קשרים בבית המלוכה ההונגרי".

הם לא האמינו למראה עיניהם. שלושת הקצינים-הפריצים שהיה צריך לדעתם להעיף אותם מכאן בו ברגע, זכו לאותות יקר וגדולה מהרבי כאילו היו יקירי ביתו. הוא הושיב אותם לידו בראש השולחן, עצר את מהלך הסדר ופתח איתם בשיחה בהונגרית צחה. שפה בה שלט היטב.

האורחים הולבלינאים חשו שהם עומדים להתעלף. רבונו של עולם, רצו לזעוק, איפה הגבול? האם זהו ליל הסדר או שמא?!...

הרבי שוחח עם אורחיו בניחותא, כאילו עמד לרשותו כל הזמן שבעולם. ליל הסדר, ההגדה, המצות, וארבע כוסות נדחקו מעט והוא יושב עם הפריצים בשיחה ערנית ממושכת.

רבי אברהם שמעון ורבי אליקים היו על סף פקיעה. כאשר פנה אליהם הרבי בפנים רציניות. "נו, הרי אתם באתם לכאן מפולין, אתם נוסעים לרבי מלובלין... אז בודאי אתם נחשבים לרבי דעת. שמא אוכל להתיעץ אתכם מה לעשות?" "מה?" נדהם רבי אברהם שמעון.

"כלומר?" החרה החזיק אחריו רבי אליקים.

"כן, הבה ואשאל לדעתכם" עודד אותם הרבי. "ובכן, הקצינים האלו באו להתייעץ אתי ואני אני יודע מה לענות, לקצין הזה היושב לימיני" הורה על פריץ משופם, "יש בן ממש מושלם. מוכשר וממולח. הוא מצטיין במקצועות שונים וצפוי לו עתיד מזהיר בכל שטח שיבחר ובפרט בסולם הדרגות הצבאי. לקצין היושב משמאלי - הראה על קצין הדור מראה בעל עיני תכלת צלולות - יש

הרבנית משכה בכתפיה וחייכה. "מה אכפת לי? אדרבה, שישתדכו ושיהיה להם במזל טוב".

הרבי תלה מבט מלא ציפיה ותחנונים באורחיו. "הרבנית כבר הסכימה, מה אכפת לכם אם שני אלו ישתדכו ביניהם?"

"לא ולא" זעקו החסידים מלובלין וכל זעמם העצור מתפרץ החוצה. "באנו לכאן כי הבטיחו לנו שיש פה סדר פסח העולה עד לרקיע השביעי... צריך לחזור למהלך הסדר ולא להזדקק לשאלות של ערלים ולשידוכיהם".

עיניו של הרבי הקדוש התמלאו דמעות צער, "חבל, אוי כמה חבל" ספק את כפיו בנימה של צער ויגון אינסופיים. "אוי כמה חבל".

"אתם שומעים?" פנה אל הקצינים בקול בוכים. "הם לא מסכימים" החווה על החסידים הפולניים באצבעו. "אתם לא יכולים להשתדך ביניכם".

הקצינים קמו בארשת קודרת והסתלקו מבית הרבי לאלתר. הרבי המשיך בעריכת הסדר, אולם רוחו נפלה בקרבו.

הענין היה כמדרש פליאה בעיני שניהם. ניכר היה שהדברים נגעו בציפור נפשו של הרבי וזעזעו אותו כליל. מה נוגע גורלו של שידוך בין שני גויים ללבו של רבי קדוש?!

בת מושלמת, כלילת מעלות, מצטיינת בלימודיה ומיטיבה נגן שולטת בשפות וגם בחיצוניותה היא לעילא ולעילא. שני הקצינים האלו, הנמייך הרבי את קולו, "רוצים להשתדך ביניהם. בנו של הקצין הזה ישא למזל טוב את בתו של הקצין השני. הם באו אלי לעצה וברכה ואני, קשה לי להחליט לבד ואני זקוק לחוות דעת של משהו מהצד. ובכן, מה אתם אומרים?"

רבי אברהם שמעון היה מלא רוגז ממילא, והשאלה הזו הגדישה אצלו את הסאה. "רבי קדישא" זעק מנהמת לב, "זה מה שצריך לענין אתכם בליל הסדר? שידוך של שני גויים?!... הם לא מעניינים אותי. אותי מעניינת כרגע שאלתו של הבן החכם ששכחנו אותו בצד".

הרבי שמע אותו בנחת, אבל לא ויתר. הוא ניסה את מזלו בשנית. "ובכל זאת, להגדה אנחנו חוזרים תיכף ומיד. אבל כעת שאלתם של שני האופיצרים עומדת על הפרק. האם ישתדכו ביניהם או לא?"

"לא! שלא ישתדכו ביניהם" צעק רבי אליקים בכעס.

פניו של הרבי התעוותו במורת רוח. הוא פנה אל הרבנית ושאל, "רבעצין, מה את אומרת?"

לאחר הפסח שבו לביתם בפולין ושכחו כליל מהמאורע.

בחנוכה של השנה הבאה הגיע שניהם ללובלין. אך דרכו על סף בית המדרש הקיפו אותם רעיהם החסידים כנחיל דבורים. "מה היה בקאליב? אתם חייבים לספר לנו".

עודם חושבים מה יענו להם והאם ישתפו אותם בתחושת האכזבה הצורבת שחשו, וחבריהם ממשיכים ומספרים להם כי אשתקד בסוף הסדר התהרהר הרבי והכריז בקול רם: "מדי שנה עורך הרבי מקאליב סדר מיוחד, אבל השנה, זה היה סדר העולה על כולנה. כזאת עוד לא היה! ואחר כך נאנח הרבי ואמר, "עת פקידה היתה, זמן גאולה, אבל שני טפשים היו שם וקלקלו הכל".

"ואם כך" תבעו מהם חבריהם, "הרי אתם הייתם שם וחייבים אתם לספר לנו, מה היה ולמי התכוון הרבי".

נדהם רבי אברהם שמעון. הביט בחברו רבי אליקים וזה הנהן כמאשר לו לדבר גם בשמו. הפטיר בידו בתנועת ביטול ואמר "איננו מבינים את דברי הרבי. קטונו מלהשיג את דבריו. בעיני בשר שלנו ראינו את ההיפך הגמור. סדר פשוט בתכלית, ולא עוד אלא שלושה אורחים פריצים באו אליו והוא רק רצה להיות השדכן בין שנים מהם..."

בתוך הדברים יצא הרבי מחדרו. סקר את החסידים הנקהלים בבית המדרש ונתן מבט ממושך ברבי אברהם שמעון ורבי אליקים. "שלום עליכם" הושיט את ידו. "הייתם בקאליב בפסח. מה ראיתם שם?"

הם סיפרו הכל.

פניו של החוזה קדרו. "פריצים, אה? אוי לכם! אוי לבנים שאינם מכירים את אבותיהם!" אנחה עמוקה נעקרה מלבו הטהור.

עיניו הטהורות של החוזה כוסו עננת דוק. קולו היה שבור. "דעו לכם כי מדי פעם מתעוררת עת פקידה בשמים לגאול את ישראל. בליל הסדר אשתקד הייתה עת פקידה כזאת. שלושת ה"פריצים" כביכול שביקרו בהיכלו של רבי יצחק

איזיק מקאליב היו אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב שבאו יחד עם ארבעת האמהות, עם הצעת שידוך ישנה-חדשה. החתן הוא מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, והכלה היא כנסת ישראל, כלה קרואה בנעימה. אלא שמסודו של בורא העולם, מבקש הוא הסכמתם של כאלו שדווקא אינם בסוד הענין. עומד אפוא צבא השמים כולו ומחכה בציפיה. כל צד הקדושה מתחנן שיבוא עם ישראל לגאולתו והעולם כולו לתיקונו, ואילו הצד שכנגד, הסטרא אחרא, עושה כל אשר לאל ידה לקלקל את שעת הכושר ולדחות את הקץ. באותה השעה של ליל הסדר אשתקד יכול היה עם ישראל לצאת מכבלי הגלות ולהיגאל אילו רק הסכמתם. הרבי מקאליב התחנן בפניהם שלוש פעמים, אבל אתם התעקשתם שלא להרשות את השידוך, אוי חבל, אוי כמה חבל. ההזדמנות הוחמצה. יכולנו כולנו להיות כבר אחרי ביאת המשיח, אבל כנראה טרם הגיעה עת לחננה ועלינו להמתין עוד ועוד, עד שיבוא משיחנו ויגאלנו..."

וכשהיו חסידים מספרים את המעשה הנורא, היו מסמיכים לכך מעשה דומה (הנמצא בספר "שבחי האר"י") כי פעם הפציר האר"י הקדוש בתלמידיו בערב שבת "הבו ונעלה לירושלים". הם היססו וגמגמו שעליהם ליטול רשות מנשותיהם ונשמטו ממנו. והאר"י הקדוש אמר בצער, "עת פקידה ורצון הייתה כעת לגאול את ישראל ואילו הסכמתם תיכף, כי אז היה הגואל מגיע מיד, והיינו עולים לירושלים אל בית המקדש השלישי בנוי ומשוכלל, החמצתם את ההזדמנות".

(תשואות חן חן למוסר הסיפור, הרה"ח המופלג רבי יעקב משה שפיצר שליט"א מירושלים, ששמע אותו מהרה"ח המפורסם רבי חיים אלתר ראטה ז"ל, מחשובי חסידי צאנז, שאביו היה מספר בכל שנה בליל הסדר את המעשה אותו שמע גם הוא מאביו ולמעלה, דור אחר דור, עד תלמידי החוזה מלובלין זיע"א)

שלה בדואר משלוח מנות המכיל חמץ והגיע ליעדו לאחר הפסח

הרב הגאון רבי פישל בידרמן שליט"א

רב ומו"צ בקהילתנו הק' ודיין בבית הוראה מורשת משה - היכל המשפט

שאלה שנשאלה בבית ההוראה לפני כמה שנים: משגיח בישיבה קיבל לאחר הפסח דרך הדואר משלוח מנות גדול במיוחד, שנשלח אליו בפורים ממשפחת אחד התלמידים שהמשגיח טיפח במשך השנה, במשלוח מנות היו כמובן הרבה דברי חמץ. ושואל האם מותר לו להשתמש בהם, והאם עבר הוא או השולחים על איסור "בל יראה". שני הצדדים בדקו את החמץ שברשותם וביטלו את החמץ שלא מצאו, וכן עשו מכירת חמץ כנהוג, ובו פירטו שמוכרים את כל החמץ שנמצא ברשותם בכל מקום שהוא, אבל שניהם לא ידעו מהחמץ ההוא (המשגיח לא ידע שנשלח אליו המשלוח מנות הנ"ל והשולח סבר שהמשגיח כבר קיבל את המשלוח).

ואח"כ אמר לאחד להוליך לו המנה, קנה כמו בחוב, ע"ש.

וא"כ ה"ה בנידו"ד, דגם כאן מחויב לקיימו מצד מצות משלוח מנות, ומה לי אם הוא מחויב משום מצוה דאורייתא של נדר או משום מצוה מדברית קבלה של משלוח מנות. וכן גם כאן אלים דיבורו להתחייב לקיימו, כיון שנתנית משלוח מנות היא דבר מצוה, ואמירה לקיים מצוה הוי כנדר בכל המצוות (ולא רק בצדקה), כמבואר ברמ"א (יו"ד סי' ריג, ב).

עוד נראה, עפ"י מש"כ התוס' בגיטין (יב, א ד"ה כל), לגבי שחרור עבד, דאי לאו דעביד ליה ניח נפשיה לא היה משחררו, ודמי לחוב, ולכן אמרינן ביה "הולך כזכי", ע"ש. וא"כ בנידו"ד שאין צורך לאומדנות, ויודעים שהמשגיח פעל רבות עם התלמיד הנ"ל (התלמיד היה מיועד להיזרק מהישיבה, והמשגיח נטל עליו אחריות ובזכותו השאירו אותו), הוי כחוב ואמרינן ביה הולך כזכי. **נמצא שיש צד גדול** שהמשגיח כבר זכה במשלוח המנות, ומעתה יש לדון האם היה יכול למכרו במכירת החמץ או לכלול אותו בביטול החמץ כ"ז שלא היה יכול ליטול אותו מרשות הדואר.

תשובה: ראשית יש לדון האם המשגיח זכה במשלוח מנות קודם שבא לידו או לאו, שלכאורה לא נעשה כאן כל מעשה קנין כדי לזכותו בו והיה כאן רק משלוח בעלמא.

בשו"ע (חור"מ סי' קכה, א-ה) **מבואר**, דהאומר לחברו "הולך מנה לפלוני", אם המנה הזה הוא מתנה - לא זכה בו פלוני, ואם הוא פקדון או חוב - זכה, דבהם אמרינן "הולך כזכי". ושליחת חבילה בדואר היא ממש אמירת "הולך מנה", וא"כ בנידו"ד דאינו חוב או פקדון, אינו זוכי ולא קנה.

אמנם באמת נראה דאין הדבר פשוט כ"כ, שבקצוה"ח שם (סק"ב), ביאר הטעם דהאומר "הולך סלע לעני" אינו יכול לחזור בו אפילו ע"י שאלה, דהוא משום דבזה ג"כ אמרינן "הולך כזכי", דמה שמחויב לקיים נדרו הוי כחוב. ועוד, שכשם שאמרו במתנת שכ"מ "הולך כזכי" כיון דאלים דיבורו לענין שדבריו ככתובים ומסורים דמי וחלים בדיבור, ה"ה בעני שחל חיוב ע"י דיבורו מדרשת "בפיך זו צדקה", ולכן גם בו יש לומר "הולך כזכי", עכ"ד. וכן בנתי"מ (סי' רמג, א) הסכים עם טעם א' דהקצוה"ח, והביא כיו"ב מהמחנ"א שכתב, דאם נשבע ליתן מנה לחברו

והנה מבואר בגמ' (ב"ק ס"ט, א) ושו"ע (ח"מ ש"נ, ו), דגזל ולא נתייבאש הבעלים שניהם אינם יכולים להקדישו או למכרו, זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו. ולענין **ביטול חמץ** שאינו ברשותו, דעת החק יעקב (הובא במקו"ח תמח, ביאורים סק"ט) והנוב"י (קמא, או"ח ס"י כ), דיכול לבטלו (ועי' בהגהות ברוך טעם על הנוב"י שם, שהק' דאם ביטול הוא מטעם הפקר, כשם שאינו יכול להפקיד דבר שאינו ברשותו כך אינו יכול לבטלו, ויש לפלפל בדבריו, ואכמ"ל). ובמקו"ח (שם) כתב, דכל שאינו יכול למכור גם אינו יכול לבטל, וכ"ד הגרע"א (מהדו"ק או"ח ס"י כג). ומעתה יש לדון אם החבילה הנמצאת בבית הדואר נחשבת ברשותו של מי שנשלחה אליו או לאו, ולכאורה כל עוד שלא קיבל הנמען את ההודעה על דבר הדואר, הרי שהחבילה אינה ברשותו, שהרי אינו יכול להוציאה מהדואר בלא הספח של ההודעה הנ"ל, והוי כגזל ולא נתייבאש הבעלים, והמכירה שלו לא חלה על זה, וכן הביטול אינו חל לשי' הנ"ל.

אמנם נראה דאינו דומה לגזילה, דהגזלן נטלה ע"מ שלא להשיב, משא"כ הדואר שאוחזו בידו לזמן מוגבל, עד שתגיע ההודעה לידי המקבל, והוי כפקדון שיכול למכרו ולהקדישו גם כשהוא ביד השומר. ויש להוכיח כן מהמבואר בפוסקים, דאם השאיל חפץ לחברו יכול למכרו או להקדישו בתוך ימי השאלה (עי' קצוה"ח ס"י רצא, א), והרי קודם שתמו ימי השאלה אינו יכול ליטול את החפץ מהשואל, ובע"כ דמה שאינו יכול ליטול החפץ אינו מונע ממנו מלמכרו כ"ז שלא נגזל החפץ ממנו (ולא מבעיא לשי' קצוה"ח ס"י רצד, א, דשומר פקדון שדוחה את המפקיד ב"לך היום ושוב למחר" אינו נחשב לגזלן, דגם כאן הדואר לא נחשב בזה לגזלן, אלא אפילו לתשב"ץ המובא בקצוה"ח שם דנחשב לגזלן, נראה דהיינו דווקא כשדוחה אותו למחר שלא כדין, אבל כאן שדוחים אותו כדין, שע"ד כן הפקידו את החבילה בבית הדואר, שיוכל לקבלו רק ע"י הצגת ההודעה, הוי כלא הגיע זמן הפרעון, ואם אינו נותן לו קודם זמנו אינו נחשב כגזלן וכנ"ל. וגם מה שהם מעכבים את החבילה אצלם הוא לטובת הבעלים, כדי שלא יבוא אחר ויגנוב אותה, ואינו כגזלן לזמן). וא"כ הועילה מכירת החמץ של המשגיח ההוא ולא עבר בבל

יראה ומותר בהנאה לאחר הפסח. ויש לצרף לזה שי' הבית מאיר (הובא במשנ"ב תמח, ט), דאם לא ביער את החמץ באונס דלא אסיק אדעתיה, לא קנסוהו לאחר הפסח, וגם כאן המשגיח לא אסיק אדעתיה כלל ששלחו לו משלוח מנות, כיון שלא קיבל כל הודעה על כך לפני פסח.

אמנם עדיין יש מקום לומר, דהמשגיח לא זכה במשלוח המנות ולא אמרינן בכה"ג "הולך כזכי"; שטעם א' שכתבנו לעיל יש לדחות, דאינו דומה לצדקה, דבצדקה חל עליו **חיוב** ליתן הצדקה, משא"כ במשלוח מנות שאינו אלא **מצוה** ויכול לצאת את חיובו ע"י נתינה לאדם אחר, ובפרט אם כבר נתן מקודם לכן לאנשים אחרים, דאפילו מדברי קבלה אינו מחויב ליתן עוד משלוח מנות, ואינו אלא תוספת מצוה בעלמא. ועוד דלדעת הרבה פוסקים אין יוצאים ידי משלוח מנות במשלוח שאינו מגיע בו ביום לידי המקבל ואינו יכול לאכול ממנו בסעודת פורים, וא"כ אפילו מצוה בעלמא אינו מקיים בזה לשיטתם, וכ"ש בנידו"ד שהמשלוח נשלח עוד לפני פורים.

וכן טעם ב' יש לדחות, דלגבי משלוח מנות באמת לא חל חיוב ע"י אמירתו, ולא מבעיא לחולקים על הרמ"א הנ"ל וסוברים דרך בצדקה חל חיוב לקיים בלא אמירת לשון נדר או שבועה ולא בכל המצוות (עי' שו"ת מהר"ם פדוואה ס"י עב, ועוד), אלא אפילו להרמ"א דגם בשאר מצוות יש קבלה לדבר מצוה, היינו דווקא במצוות דאורייתא המפורשים בתורה, דומיא דצדקה או תלמוד תורה ולא במצוות דרבנן (עי' באהבת חסד ח"א א, יא, והארכנו בזה בקובץ פעמ"י אלול תשס"ט, גליון ע' עמ' קמג), וכ"ש כאן, שכאמור - אינו ברור אפילו שיש מצוה דרבנן במשלוח הזה. **וכן יש מקום לבע"ד לדחות טעם הג' הנ"ל**, שיש לחלק בין מי שמשחרר עבדו, שעושה איסור בכך, דבזה אנן סהדי שהרגיש חוב ממש לאותו עבד עד שעבר איסור לשחררו בשביל לעשות לו ניח נפשיא, אבל הכרת הטוב בעלמא, אפילו אם הוא על מעשה גדול, י"ל דאינו נחשב כחוב, ועי' שו"ת כתב סופר (ח"מ ס"י יז) שפלפל בסברא זו, ואכמ"ל בזה. וגם צ"ע אם בכלל קיי"ל כהתוס' הנ"ל להלכה.

גם על עיקר מש"כ שמשלוח בדואר יש לו דין "הולך כזכי" יש לדון, דדין הולך כזכי הוא רק

הנ"ל, דהביטול מועיל אפילו כשאינו ברשותו, יהא מותר בהנאה בהפ"מ, ולשי' המקו"ח והגרע"א, אסור אפילו בהפ"מ. ובנידון שאלתנו נראה דאינו בגדר הפס"מ, ולכו"ע יש לאסור לאחר הפסח. וגם אין להתיר מכח דברי הבית מאיר הנ"ל שכתב דאם דלא אסיק אדעתיה דיש לו חמץ לא קנסוהו, דנותן המשלוח מנות היה עליו לאסוקי אדעתא אולי לא קיבלו המקבל, ובפרט שנהוג שהמקבל משלוח מנות מכובד מתקשר להודות על כך, וכאן לא התקשרו אליו, והו"ל לאסוקי אדעתא שהמשלוח לא הגיע ליעדו.

אמנם עדיין יש מקום לצדד לקולא והוא עפ"י דברי הנוב"י הנ"ל, שכתב לענין חמץ גזול דמותר לאחר הפסח, כיון שנמצא בבית הגזול ולא בבית הבעלים ואינו עובר עליו בבל יראה וגם הוא אנוס שאינו יכול לבערו, וכתב שם דלא דמי לפקדון דמבואר בשו"ע (תמ, ד), דהמפקיד עובר עליו בבל יראה, דהתם השומר מקנה ביתו למפקיד וחשיב כחמץ הנמצא בבית הבעלים, עי"ש שהאריך בזה הרבה. ולפי"ז גם בנידו"ד יש להקל לשי', דגם כאן אינו בבית הבעלים, והדואר אינו מקנה רשותו למשלח אלא למי ששלחו עבורו, וא"כ להנוב"י יש מקום להקל. אמנם רוב הפוסקים חלקו על הנוב"י הנ"ל, וכן הכריע בבה"ל (תמח, ג ד"ה חמץ), דאם הגזול ישראל, החמץ

בעוסק עם השליח להדיא ואומר לו "הולך", דבזה אמרינן דכוונתו שהשליח יזכה לו והשליח עושה כפי הדין, אבל בנותן חבילה לפקיד הדואר, מסתמא אין דעת הפקיד להקנות, וכן כל שאר העוסקים במלאכת הדואר אינם מתכוונים להקנות, וא"כ י"ל דבכה"ג לא נאמר הדין של "הולך כזכ"י".

ומעתה עלינו לברר, אם נניח שהמשגיח הנ"ל לא זכה במשלוח המנות והוא עדיין שייך לשולח, האם השולח עבר בבל יראה, או שמא הביטול והמכירה שעשה השולח הועילו אף שהחמץ נמצא ברשות הדואר, כשם שנתבאר לעיל שמועילים המכירה והביטול של המקבל אם החמץ קנוי לו. ונראה דאינו מועיל, שלגבי החבילה נחשבת לדבר שאינו ברשותו, כי הדואר כבר לא יסכים להשיב לו את החבילה לאחר ששלח אותה, ולא גרע מחפץ שנגזל ממנו שנחשב לאינו ברשותו ואינו יכול למכרו, וא"כ ייחשב כחמץ שעבר עליו הפסח שאסור בהנאה.

והנה היכא דלא ביער ולא ביטל חמצו מחמת אונס, מבואר בשו"ע (תמח, ג) דנאסר לאחר הפסח, אבל אם ביטל החמץ ורק לא ביערו מחמת אונס, כתב שם בבה"ל (ד"ה אפילו) שנחלקו הפוסקים בזה, והכרעתו למעשה להתיר בהנאה בהפ"מ (אבל לא באכילה). ומעתה בנידו"ד, לשי' הנוב"י והחק יעקב

החמץ. ומסיק, דכ"ז הוא רק כאשר רשות הדואר היא של גוים (כמו בחו"ל), אבל כשרשות הדואר היא של ישראל, החמץ נאסר מחמת שהדואר חייב באחריות על החמץ, והוי כישראל שקיבל אחריות על חמץ, שעובר עליו בבל יראה ונאסר לאחר הפסח. ומסיים "שלוה כמדומני דליכא שום עצה" וכו', ע"ש. וגם בזה לכאורה יש מקום להעיר, דלפי המבואר לעיל, יש צד גדול לומר שהחמץ כבר קנוי למקבל ובו מועיל מכירת החמץ, וכן דלדעת הנוב"י - גם בגזלן ישראל מותר החמץ לאחר הפסח, ובצירוף דעת החק יעקב המובא במשנ"ב (סי' תמ, ה), דקבלת אחריות לבד אינה אוסרת החמץ לאחר הפסח, ובצירוף דעת מגן האלף (תמח, ז) דיהודי שאינו שומר תו"מ אין חמצו נאסר לאחר הפסח (כי אין טעם לקנוסו, שבלא"ה אינו נוהר מאיסור), נראה דיש מקום גדול להקל אם המקבל מכר חמצו כדין אף שרשות הדואר חייבת באחריות החמץ.

והלום ראיתי בשו"ת חלקת יעקב (או"ח סי' קצא), שג"כ נשאל בזה ויצא להתיר ע"י כמה הנחות שחידש: א. משלוח אצל הדואר הוי כאומר "תנו", ותלוי במח' הראשונים (בחו"מ סי' קכה, ו-ז) אם אמרינן "תן כזכי", ולענין חמץ שעבר עליו הפסח שאסור רק מדרבנן יש לסמוך דתן כזכי ונקנה למקבל. ב. מכיון שבשעת הקנאה היתה זכות למקבל שיקנה זאת, ורק עתה הוא חובה עבורו מחמת איסור פסח, הוי דינו כשתק ולבסוף צוות, ובזה העיקר כרבנן דלא הוי כצוות מעיקרא. ג. באופן שאינו נחשב לצוות מעיקרא, אינו חוזר למשלח אלא הוי הפקר. וא"כ בנידון שאלתו, בזמן ההקנאה דינו כשתק, ולאחר מכן - בימי הפסח - דינו כצוות, והוי כשתק ולבסוף צוות, והוי הפקר ושניהם לא עברו עליו בבל יראה ומותר לאחר הפסח (ובנידון שאלתו שרשות הדואר היא של נכרים, יצא בחידוש נוסף, עפ"י שי' המחנ"א דיש שליחות לגוי העושה בשכר, וזכיה מדין שליחות היא, וא"כ גם הגוי יכול להיות השליח לזכות למקבל, ע"ש).

ואחר נשיקת הרצפה, כל דבריו מחודשים מאוד וצע"ג אם אפשר להקל על פיהם: א. מש"כ דמשלוח הדואר דמי לאומר "תנו", לכאורה יותר דומה לאומר "הולך", שבזה לכ"ע לא הוי כזכי (אם לא עפ"י הסברות שהזכרנו לעיל), שלשון "תן" מתפרש

אסור בהנאה, וא"כ ה"נ כאן שבעלי הדואר הם ישראלים, יש לאסור. אך מאחר שכבר נתבאר דיש צד גדול לומר שהמקבל כבר זכה במשלוח המנות וממילא מועיל בו מכירת החמץ, י"ל דחזי לאיצטורפי שי' הנוב"י הנ"ל ולהתיר איסור דרבנן של חמץ שעבר עליו הפסח.

וראיתי בשו"ת בית שלמה (או"ח סי' פ) **שנשאל בכע"ז** (ושם איירי לענין שהמשלוח הגיע כבר בערב פסח אלא שהמקבל לא רצה לקבלו אז והמתין עד לאחר הפסח, ורשות הדואר שם היתה של נכרים, ע"ש), ובין הדברים חידש שם, דאפילו אם היה כאן מעשה הקנאה עבור המקבל, לא זכה בו, כי בזיכה לו ע"י אחר ומיד שהגיע לידו צוות שאינו רוצה, באנו למח' רשב"ג ורבנן (ב"ב קלח, א ושו"ע חו"מ סי' רמה, יא), וגם כאן הוי כצוות מעיקרא, דאנן סהדי דאיסורא לא ניחא ליה דליקני, וא"כ אין זה זכות בשבילו ואין חבין לו לאדם אלא בפניו, ולכן ס"ל שהמשלוח מנות נשאר של המשלח והוא עובר עליו בבל יראה, ע"ש. ולענ"ד צ"ע בזה, דצוות מעיקרא דמועיל, הוא דווקא כשמגלה דעתו דאינו רוצה בעצם המתנה, ונתברר למפרע שמעיקרא לא היה נחשב אצלו כזכות, משא"כ בנידו"ד שהוא צוות רק משום שאירע המקרה שהתעכב המשלוח עד סמוך לפסח, הוי כשתק ולבסוף צוות וחשיב זכיה וקנה. ואפילו לרשב"ג הסובר דבשתק ולבסוף צוות ג"כ לא קנה, הרי מבואר טעמו בגמ' שם, שהוא משום דאומר "כי לא מטי לידי אמאי אצוות", והיינו שמתחילה לא רצה במתנה אלא שלא ראה צורך למחות כ"ז שלא בא לידו, אבל במודה שצוות רק מחמת מעשה שנתחדש לאחר זמן, הוי כהסכים לקבל ואח"כ נתחרט דלא מהני לכ"ע. ובפרט דאינו מסרב לקבלו לגמרי, אלא שרוצה להשהותו עד לאחר הפסח ואז לקבלו, והרי הוא מודה מתוך מעשיו שהקנאת המשלוח מנות היא זכות בשבילו, אלא שאינו רוצה שתחול בערב פסח.

ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א, קמו) ג"כ נשאל בכע"ז, ופשיט"ל דהחמץ נשאר ברשות המשלח וס"ל דאינו יכול לבטלו או למכרו במכירת חמץ מחמת שאינו ברשותו, והסתפק אם יש להתירו לאחר הפסח משום שהיה אנוס במה שלא ביער

לו רק לאחר הפסח מהחמץ וקודם לכן לא ידע כדי שיפקיר, לא הוא הפקר.

שו"ר בספר ויקהל משה (להגרמ"ש קליין שליט"א, ח"א ענייני פסח), שג"כ דן בשאלה זו וציין לאגרות משה הנ"ל, ולא נגע בשאר דברים שהזכרנו.

תבנא לדינא: עלה בידינו כמה סברות להתיר: א. בכה"ג אמרינן "הולך כזכי" וזכה המקבל במשלוח מנות ונמכר לגוי במכירת חמץ שעשה. ב. אפילו את"ל שלא יכול היה למכור, לדעת הנוב"י והחק יעקב מועיל הביטול, והוא אנוס וביטל דהרבה פוסקים מקילים בו. ג. אפילו את"ל דלא הועיל הביטול, לדעת הבית מאיר לא קנסוהו היכא דלא הו"ל לאסוקי אדעתיה דיש לו חמץ. ד. אפילו אם לא נסכים עם כל הנ"ל, יש להקל עפ"י שי' הנוב"י, דישאל שגזל חמץ אינו נאסר לאחר הפסח. ומכיון דבדרבנן שומעין להקל, נראה דאין המשלוח מנות הוא נאסר, אך למעשה מכיון שכל הפוסקים הנ"ל (בית שלמה, אג"מ וחלקת יעקב) מסיקים לאיסור, יש לעיין אם להתיר בלא הפסד מרובה.

ג"כ מלשון הקנאה, דהיינו שיקנה לפלוני, ולכן לדעת הרמב"ם שם אמרינן "תן כזכי", משא"כ לשון "הולך" שהוא לשון שליחות בלבד, וכשאדם שולח חבילה בדואר, בוודאי מינה אותם לשלוח את החבילה ולא לעשות מעשה הקנאה. ב. מש"כ דכיון שעתה היא חובה הוי כשתק ולבסוף צווח, כבר כתבנו דלא נראה כן, דכל סברת שתק ולבסוף צווח היא משום שעתה מגלה דעתו דמעיקרא לא רצה בה, אבל אם גם הוא מודה שבתחילה רצה בה ועתה מתחרט, אינו תלוי במח' רשב"ג ורבנן. ג. מש"כ דאם דינו כצווח השתא יועיל מדין הפקר, ג"כ אינו נראה, דמה שמועיל ההפקר הוא משום דאנו מפרשים את מה שצווח כלשון הפקר, ולא משום דמעיקרא אינו נכנס לרשותו, ולכן עד הזמן שצווח נחשב שהוא ברשותו, וכמבואר ברמ"א (סי' רמה, י) דאם יש לו בע"ח, גובה מזה (ודלא כמשמעות הרשב"ם בב"ב קלח, א שם, ועי"ש בתוס'). וא"כ בנידון שאלתו שהגיע החמץ לידו באמצע הפסח שכבר אינו יכול להפקירו, לא יועיל מה שהוא צווח עתה, כשם שלא יועיל אם יפקיר עכשיו להדיא, וכן בנידון דידן שנודע

פסח – בענייני אכילת אפיקומן

הגאון ההסיד רבי אברהם ברוך ורדיגור שליט"א

אכילת אפיקומן קודם חצות

במשנה בפסחים (ק"ט): 'אין מפטירים אחר הפסח אפיקומן', והיינו שלאחר אכילת הפסח אין נפטרים מן הסעודה באכילת מיני מתיקה ופירות שרגילין לאכול לקינוח סעודה, בכדי שלא יאבד טעם הפסח מן הפה'. ובגמרא שם הוסיפו 'אמר רב יהודה אמר שמואל אין מפטירין אחר מצה אפיקומן', והיינו שכשם שבזמן שבית המקדש היה קיים, היה אסור לאכול אחר הפסח כלום, כן בזמן הזה שאחר גמר כל הסעודה אוכלין מן המצה השמורה תחת המפה זכר לפסח הנאכל על השובע², אין לאכול אחר מצה זו כלום מדברי סופרים³, בכדי שלא יאבד טעמה מן הפה. וכן פסקו הטור והשולחן ערוך (סי' תע"ח ס"א).

ולפי שהאפיקומן הוא זכר לפסח, אף זמן אכילתו הוא כזמן אכילת הפסח, ולפיכך פסקו הטור והשולחן ערוך (סי' תע"ח ס"א) שיש לזהר לאוכלו קודם חצות (משנ"ב שם סק"ו).

והנה בזמן אכילת הפסח גופו הובא בגמרא (פסחים ק"ב:) מחלוקת תנאים היא עד אימת זמן אכילתו, לדעת רבי אלעזר בן עזריה זמנו עד חצות ולדעת רבי עקיבא זמנו כל הלילה. וכתב הבית יוסף (סי' תע"ח) בשם הרא"ש, שאף זמן אכילת אפיקומן שהוא זכר לפסח תלוי במחלוקת זו, לדעת רבי אלעזר בן עזריה שזמן אכילת הפסח הוא עד חצות, הוא הדין שזמן אכילת אפיקומן הוא עד חצות, ולדעת רבי עקיבא שזמן אכילת הפסח הוא כל הלילה, הוא הדין שזמן אכילת אפיקומן הוא כל הלילה, ומה שמחמירים לאכול את האפיקומן קודם חצות הוא משום דחיישינן

לשיטת רבי אלעזר בן עזריה.

ובפשטות מאחר שצריך לאכול את האפיקומן קודם חצות ואחר האפיקומן אסור לאכול מאומה, יש למהר ולסיים את כל הסעודה קודם חצות בכדי להספיק לאכול את האפיקומן קודם חצות.

תנאו של האבני נזר

אמנם נודעת היא עצתו של האבני נזר (שור"ת או"ח סי' שפ"א) כיצד אפשר לקיים אכילת אפיקומן קודם חצות בלא לסיים את כל הסעודה קודם חצות, וזה לשונו 'נראה לדינא, למאן דאמר אין הפסח נאכל אלא עד חצות והוא הדין מצה, דלאחר חצות מותר לאכול, דודאי אין חיוב שישאר טעם פסח ומצה בפיו רק בזמן המצוה, ועל כן נראה דאם בתחילת הסעודה או באמצע רואה שהוא קרוב לחצות, יאכל כזית מצה על תנאי שאם הלכה כר' אלעזר בן עזריה יהיה לשם אפיקומן, וימתין עד לאחר חצות ויאכל סעודתו ואחר כך יאכל שנית אפיקומן, ויוצא ממה נפשך, אם הלכה כרבי אלעזר בן עזריה דעד חצות, יוצא באפיקומן ראשון ואחר חצות מותר לאכול דברים אחרים, ואם הלכה כרבי עקיבא דעד שיעלה עמוד השחר, יוצא באפיקומן השני'.

ויסוד דבריו הוא, דהא דאסור לְשַׁכַּח טעם מצה מפיו אינו אלא עד סוף זמן המצוה דאכילת אפיקומן אך לאחר מכן מותר [ועי' באוצרות יוסף להגר"י ענגיל (י"ד קונטרס ב' אות ו) שכתב שעל כורחך צריך לומר כן, שהרי לא מצינו שאף ביום שאחר הלילה אסור לאכול בכדי שלא

1 וכל שכן שאין אוכלים בשר וכיוצא בו שהמה מפיגין טעמו של הפסח מתוך הפה (ר"ח שם).

2 טור סי' תע"ח.

3 רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ו הי"א.

אז מותר לאכול], לפי שכיון שלא התנה באכילה הראשונה שאם הלכה כרבי עקיבא לא תעלה לו האכילה לשם אפיקומן, עולה היא לו לשם אפיקומן אף לדעת רבי עקיבא [שכן אף לשיטתו יוצא אדם ידי חובתו באכילת אפיקומן קודם חצות] ואסור הוא מעתה באכילה כל הלילה, שכן אליבא דרבי עקיבא כל הלילה הוא זמן אכילת אפיקומן [ובכל זמן המצוה אסור לְשַׁכַּח מפיו את טעמה].

אך הגר"ז פליג על זה וסבירא ליה ששם אפיקומן עולה על המצה האחרונה שאוכל בתוך זמן החיוב, וכיון שכן אם אכל מצה קודם חצות אפילו בלי תנאי, יהא מותר לאחר חצות להמשיך באכילתו, דממה נפשך לרבי אלעזר בן עזריה שזמן אכילת אפיקומן הוא עד חצות, המצה שאכל קודם חצות נקבעה להיות אפיקומן אף בלא כוונתו, ושוב אחר חצות יכול לאכול כיון שכבר עבר זמן המצוה, ולרבי עקיבא שזמן אכילת אפיקומן הוא עד עלות השחר, כיון שאוכל אחר כך בתוך זמן המצוה עוד כזית מצה, ממילא אין עולה שם אפיקומן על הכזית הראשון שאכל, שהרי אינו המצה האחרונה שאכל תוך זמן החיוב.

הגר"ז מודה שאם אכל לשם אפיקומן אסור לאכול אחריו

והנה יש לדון בדברי הגר"ז, דהא אם נאמר ששם אפיקומן עולה על המצה האחרונה שאוכל תוך זמן החיוב, ומצה זו מבטלת שם אפיקומן מכל המצות שאכל קודם לכן, אמאי כתב המשנה ברורה (סי' תעב ס"ק כב) בשם החיי אדם 'שאם שכח ואכל אפיקומן בלא הסיבה לא יחזור ויאכלנו, דהא אסור לאכול שני פעמים אפיקומן', והלא לעולם אין ציור של שני פעמים אפיקומן, דהאכילה האחרונה מבטלת שם אפיקומן מכל האכילות שקדמו לה.

וראה מה שכתב בספר ירח למועדים (להגר"י אלשין, פסח שיעורים סי' מ) דהמשנה ברורה איירי באופן שאכל המצה הראשונה לשם אכילת אפיקומן, ובכה"ג אף הגר"ז מודה שנקבע שזהו אכילת אפיקומן שלו ואין אכילה אחרת מבטלת הימנו

לְשַׁכַּח את טעם המצה מפיו], וממילא יכול אדם לאכול סעודתו במתינות וכשיבא מעט קודם חצות יאכל כזית מצה ויתנה שאם הלכה כרבי אלעזר בן עזריה דזמן אפיקומן הוא עד חצות, תהא אכילה זו לשם אפיקומן [ואחר חצות יהא מותר להמשיך בסעודתו, לפי שאז כבר אין זה זמן המצוה], ואם הלכה כרבי עקיבא דזמן אפיקומן הוא כל הלילה, אין אכילה זו לשם אפיקומן אלא לשם אכילה גרידא [וממילא יהא מותר להמשיך בסעודתו אחר חצות, לפי שעדיין לא אכל אפיקומן].

לדעת הגר"ז אין צריך לעשות תנאי

אך ראה המובא בהגדה של פסח 'מבית הלוי' (עמ' רי) בשם הגר"ז מבריסק שהעיר על דברי האבני נזר, וזה הלשון שם 'אמנם נראה דאם נתפוס כדברי האבני נזר בעיקר היסוד דאחר שעבר הזמן לא בעינן טעם מצה, אם כן אין צריך להתנות כלל בכזית שאוכל קודם חצות שאם הלכה כרבי עקיבא אין אוכלו לשם אפיקומן, משום דלא שייך כלל אכילה לשם אפיקומן, דלא הוי אפיקומן אלא הכזית מצה האחרון שאוכל והוא הנקרא אפיקומן ואינו תלוי כלל בכוונת דעתו. ולפי זה קודם חצות יאכל כזית מצה ולא צריך תנאי. דאם ההלכה דזמן הפסח הוא עד חצות, הרי זה כזית האחרון עולה לשם אפיקומן, ואחר חצות מותר לאכול שאר סעודתו לפי דברי האבני נזר, ולבסוף יאכל עוד כזית מצה ויעלה זה לאפיקומן, דאם ההלכה הוא דעד עמוד השחר הוי זמן הפסח, הרי זה הכזית הוא הכזית אחרון והוא הנקרא אפיקומן'.

ביאור מהלוקת האבני נזר והגר"ז

והיינו דהגר"ז הבין מדברי האבני נזר, שלדעתו אי אפשר לו לאדם לעשות כן בלא להתנות כלום אלא רק לאכול אפיקומן סמוך לחצות ואחר חצות להמשיך בסעודתו ובסוף הסעודה לאכול אפיקומן שנית [שכן ממה נפשך אם הלכה כרבי אלעזר בן עזריה יצא ידי חובתו באכילה הראשונה וממילא מותר להמשיך לאכול אחר חצות שאז כבר עבר זמן אכילת מצה, ואם הלכה כרבי עקיבא יצא ידי חובתו באכילה השניה ועד

כך להדיא, ולפיכך צריך הוא להתנות דאם הלכה כר"ע אינו רוצה לצאת בזה ידי אפיקומן, דאי לאו הכי יהא אסור לאכול מכן כל הלילה אליבא דר"ע.

תמיהה על הגרי"ז מדין מצות צריכות כוונה

עוד יש להתבונן בגוף דברי הגרי"ז שאין צריך לקבוע שאכילתו לשם אפיקומן כדי לצאת ידי חובתו, והא קיימא לן דמצות צריכות כוונה לצאת בעשיית אותה מצוה (או"ח סי' ס"ד), והכא איכא מצוה לאכול אפיקומן ואמאי לא בעי כוונה לצאת ידי חובתו. ואין לומר דבמצוה דרבנן לא בעי כוונה, שכן כתב במשנה ברורה שם (ס"ק י) דאף דהמג"א (שם ס"ק ג) הביא מהפוסקים דבמצוות דרבנן אין צריך כוונה, אולם דעת השולחן ערוך והגר"א היא שאף במצוות דרבנן בעי כוונה.

דברי הפר"ח בשבט ולא אכל אפיקומן

ונראה ליישב בהקדם דין שכח ולא אכל אפיקומן, דהנה כתב השולחן ערוך (סי' תע"ז ס"ב) 'אם שכח ולא אכל אפיקומן, אם לא נזכר עד אחר שבירך בורא פרי הגפן, לא יאכל אפיקומן ויסמוך על מצוה שאכל בתוך הסעודה שכולן שמורות הן משעת לישנה', ובמשנה ברורה שם (ס"ק יב) 'רצונו לומר שהכזית מצוה שאכל בתוך סעודתו יהיה נחשב לשם אפיקומן אף על פי שלא כיון אז לשם זה', ובפרי חדש שם (ס"ב) 'ואף למאן דאמר (פסחים קיד:) מצות צריכות כוונה, שאני הכא דלא הוי אלא זכר בעלמא'.

יש ב' גדרים במצוות דרבנן זכר למקדש

ונראה בביאור דברי הפרי חדש, דמצינו שני גדרים במצוות שתיקנו חז"ל זכר למקדש, גדר א' שחז"ל תיקנו דין של 'מצוה ממש' משום זכר למקדש, גדר ב' שתיקנו לעשות 'זכר בעלמא' למקדש⁴. והנפק"מ בין ב' גדרים אלו הוא באם

שם אפיקומן, ומה דהגרי"ז נחלק על האבני נזר הוא רק בהא שאין צריך לכיון שאכילתו היא לשם אפיקומן, אלא אף אם לא כיון כלום, כזית המצה האחרון שאוכל תוך זמן החיוב עולה לו לשם אפיקומן, ולפיכך עדיף שלא יכיון מאומה אלא יאכל כזית מצוה פעם אחת קודם חצות ופעם שנית בסוף סעודתו, וממילא יוכל להמשיך בסעודתו אחר חצות, דלראב"ע אחר חצות כבר עבר זמן חיוב אכילת אפיקומן ואין צריך ליהדר יותר שלא לְשַׁכַּח את טעמו, ולר"ע כיון שיאכל מצוה בשנית בסוף סעודתו, אין האכילה הראשונה עולה לו לשם אפיקומן וממילא מותר הוא להמשיך ולאכול אחריה. וכוונת הגרי"ז 'דאם נתפוס כדברי האבני נזר בעיקר היסוד דאחר שעבר הזמן לא בעינן טעם מצוה, אם כן אין צריך להתנות כלל', היינו דטוב יותר שלא לכיון כלל שאוכל הוא לשם אפיקומן וממילא להזדקק לתנאי דהאבני נזר, אך גם הגרי"ז מודה דהיכא שאכן קבע אכילתו לשם אפיקומן, עולה היא לו לשם אפיקומן ואין אכילה אחרת יכולה לבטל ממנה שם זה.

ישוב סברת האבני נזר דבעינן תנאי להפקיע ממעשיו

ואם כנים דברי הירח למועדים, יש לנו ליישב את דברי האבני נזר [דבעינן תנאי באכילה שקודם חצות שלא תעלה לשם אפיקומן אליבא דר"ע] מטענת הגרי"ז [דאם אוכל בסתם אין צריך שום תנאי, לפי שהמצוה שיאכל אחר חצות בסוף סעודתו תבטל שם מן המצה שאכל קודם חצות], שמאחר שהגרי"ז מודה שהיכא שכיון בהדיא שמצה זו תעלה לו לשם אפיקומן, אין אכילה אחרת יכולה לבטל זאת, יש לומר דלדעת האבני נזר כיון שאוכל מצוה בתוך סעודתו קודם חצות תחת שיאכל באותו הזמן שאר דברים הבאים מחמת הסעודה, מוכח מתוך מעשיו שאוכל המצה לשם אפיקומן והרי זה כמו שכיון

4 כעין ב' גדרים אלו מצינו בדברי הגרי"ז עהש"ס (מנחות סו:) גבי ספירת העומר, ועי' בציונים לתורה (כלל יב) ובלקט טוב (כלל יב, א) להגרי"ז ענג'ל מה שכתב בזה, ועי' בר"ן (פסחים כז. גבי כורך) שכתב לבאר דעת הרי"ף דהיכא שאין לו אלא כזית מצוה אחת דכיון דכריכה אינה אלא משום זכר למקדש בעלמא מסתייה דעביד לה אפילו ממצוה דלא מינטרא.

אוכלין באחרונה לשם חובה וכו', ואחר אותה מצה אין נפטרין ממנה באכילת דבר אחר שלא לְשַׁכַּח טעמה'.

ואף דלהלכה כתב השולחן ערוך (סי' תעז ס"א) 'לאחר גמר כל הסעודה אוכלים ממצה השמורה תחת המפה כזית כל אחד, זכר לפסח הנאכל על השובע', והיינו כדעת הרא"ש, אולם במשנה ברורה שם (ס"ק א, שעה"צ שם ס"ק ד) הביא בשם אחרונים 'שלכתחלה טוב שיקח שני זיתים אחד זכר לפסח ואחד זכר למצה הנאכלת עמו', והיינו שיאכל כזית אחד זכר לפסח הנאכל על השובע כדעת הרא"ש, ועוד כזית זכר למצה הנאכלת עם הפסח כדעת רש"י והרשב"ם (ב"ח שם אות ה).

קושיה על דברי הגרי"ז שלא בעינן כוונה מדעת רש"י ורשב"ם

והנה התירוץ הנ"ל [דאפיקומן לא הוי ככל מצוה דרבנן אלא רק תקנה לזכר בעלמא ולפיכך אין צריך לכוין באכילתו לשם מצות אפיקומן לכו"ע] אתי שפיר רק לדעת הרא"ש דאכילת אפיקומן אינה אלא מצוה דרבנן בלבד, אך לא אתי שפיר לדעת רש"י והרשב"ם שבאכילת אפיקומן מקיימים את עיקר חובת אכילת מצוה מן התורה, עדיין הקושיה במקומה עומדת כיצד כתב הגרי"ז שאין צריך לכוין באכילת אפיקומן לשם מצוה, והלא הלכה היא שמצוות דאורייתא צריכות כוונה (שו"ע או"ח סי' ס"ד).

לרש"י ורשב"ם די בכוונה לשם אכילת מצה

ונראה לומר שאף לדעת רש"י והרשב"ם די שמכוין באכילה זו לשם מצות מצה, ואין צריך לכוין שהוא זכר למצה הנאכלת עם הפסח [שהרי לשיטתם לא תקנו כלל אכילה מיוחדת זכר לקרבן פסח, אלא שאת מצת החובה יש לאכול על השובע כשם שאכלוה על השובע בזמן שביית המקדש היה קיים יחד עם קרבן הפסח]. ואף את הכוונה לשם מְצֻנָה מצה אין צריך לכוין בפועל, שכן סתמא דמילתא היא שכל אכילות מצה של לילה הראשון הם לשם מצות מצה, וממילא מיושבים דברי הגרי"ז שכתב שלא יכוין מאומה.

חסר בפרטי ודקדוקי התקנה, דאי הוי מצוה ממש לא יצא ידי חובתו, אבל אי הוי רק זכר יצא ידי חובתו דסוף סוף זכר איכא.

ביאור דברי הפר"ח עפ"י

ועל פי זה יש לומר שתקנת חז"ל לאכול אפיקומן, לא היתה בגדר מצוה ממש שיש לקיים את כל פרטי המצוה בכדי לצאת בה, אלא בגדר של 'זכר לקרבן פסח' בעלמא, וכל שקיים הזכר באופן כל שהוא, יצא ידי חובתו אף שלא נתקיימו כל פרטי המצוה, ולפיכך אם שכח ולא אכל אפיקומן יכול בדיעבד לצאת ידי חובת אפיקומן במצה שאכל בתוך הסעודה, לפי שאף שחסר כאן בדין מצות צריכות כוונה, מכל מקום זכר איכא.

ישוב דברי הגרי"ז עפ"י

ועל פי זה יש לבאר את דברי הגרי"ז שאף לכתחילה לא בעינן לכוין באכילת אפיקומן שהוא לשם אפיקומן דסבירא ליה להגרי"ז שבתקנות שנתקנו רק לזכר בעלמא, לא מיבעיא שיוצאים בהם בדיעבד אם נתקיים הזכר באופן כל שהוא [כדברי הפרי חדש], אלא אף לכתחילה יוצאים בהם בגדרים ואופנים אחרים משאר כל המצוות דרבנן, ולפיכך אף הפוסקים דסבירא להו שמצוות דרבנן צריכות כוונה, מודים שמצוות דרבנן שנתקנו לזכר, אינן צריכות כוונה.

מחלוקת הראשונים אי מקיימים באפיקומן מצה של חובה או הוי רק זכר בעלמא

אמנם עדיין יש לעיין בדברי הגרי"ז, דהנה נחלקו הראשונים ביסוד דין אפיקומן אי אינו אלא זכר לפסח או שמקיימים בו את עיקר המצוה של 'בערב תאכלו מצות', דהרא"ש כתב (סי' לד) 'הלכך נראה לי דאותה מצה אינה לשם חובה, אלא אוכלין אותה זכר לפסח שהיה נאכל על השובע באחרונה, ולפי שהוא זכר לפסח יש ליתן לה דין הפסח שלא לאכול אחריה⁵. ורש"י והרשב"ם (פסחים קט: ד"ה אין) כתבו 'שצריך לאכול מצה בגמר סעודתו זכר למצה הנאכלת עם הפסח בכריכה, וזו היא מצה הבצועה שאנו

5 וצ"י תוס' (פסחים קכ. ד"ה באחרונה) שהסתפקו בזה.

סתירת הרמב"ם אי מצוות צריכות כוונה

עבירה כלל, חייב באכילת חלבים ועריות שכן נהנה, כך גם ההלכה של כוונה במצוות לא נאמרה לעניין אכילה, ומיקרי מעשה אכילה גם כאשר לא נתכוין האוכל לצאת ידי חובתו במצוה זו.

ישוב דברי הגר"ז לפי"ז

ועכ"פ מבואר מדברי הר"ן דבמצוה של אכילה לא בעינן כוונה, ואם כן אפשר ליישב את דברי הגר"ז דאף דבעלמא מצוות צריכות כוונה, מכל מקום באפיקומן אין צריך כוונה לפי שהוא מצוה של אכילה.

מהלוקת הפוסקים ביסוד הר"ן

איברא דהמשנה ברורה הביא (סי' תעה ס"ק ל"ד) שכמה פוסקים חולקים על זה וסוברים דאף באנסוהו עכו"ם או לסטים, כל שלא נתכוין לצאת ידי חובת המצוה, לא יצא, דאין לחלק בין מידי דאכילה לשאר כל המצוות. ונמצא שתירוצי הנ"ל אתי שפיר רק לפי הדעות שבמידי דאכילה אף בלא כיון הרי זה כאילו כיון, אבל לכמה פוסקים דלא ס"ל הכי, לא מהני תירוצי זה.

אופן נוסף יש ליישב את דברי הגר"ז [דאין צריך לקבוע שאכילתו לשם אפיקומן] על פי דברי הראשונים בסתירת הרמב"ם. דהנה כתב הרמב"ם (שופר פ"ב ה"ד) גבי תקיעת שופר שצריך שיתכוין משמיע להוציא ושומע לצאת ובלאו הכי לא יצא, אמנם גבי מצה כתב (חמץ ומצה פ"ו ה"ג) 'אכל מצה בלא כוונה כגון שאנסוהו גוים או לסטים לאכול יצא ידי חובתו'.

תירוצי הר"ן וביאור הגר"ח לדבריו

ועי' בר"ן (ר"ה ז': מדה"ר) שעמד על סתירה זו וכתב 'דאע"ג דבתקיעת שופר לא יצא, במצה יצא שכן נהנה, כדאמרין בעלמא (כריתות יט:): המתעסק בחלבים ובעריות חייב שכן נהנה'. וכתב הגר"ח בביאור דבריו (הובא בהגדה מבית הלוי ח"ב עמ' קו) 'דמצוות צריכות כוונה, היינו שכל מעשה מצוה הנעשית שלא בכוונה אינה מעשה מצוה כלל והרי זה כמתעסק בעלמא ולכן דימה הר"ן מצות אכילה בל כוונה למתעסק בחלבים ועריות. וכשם שמתעסק באיסורים שאינו נחשב מעשה

בדין הסיבה נשים בזה"ז

הרב הגאון רבי אפרים זייס שליט"א

רב ומו"צ בקהילתנו בלונדון - מחבר ספר 'תקפו בהן'

שאלה: מעשה באשה שבתחילת אכילת הכזית מצה התחיל בנה הקטן לבכות, ובעוד המצה בפיה קמה ממקומה לילך להרגיעו, ונמצא שאכלה את הכזית מצה בעודה בעמידה, ויש לעיין בזה האם יצאה ידי חובתה.

עיון בפסק הרמ"א

והנה דברי הרמ"א צ"ע גדול, דבשלמא מה שהעתיק את דברי הראב"ה גבי מי שאכל ושתה בלא הסיבה אתי שפיר, דהגם דלכתחילה לא קיי"ל כהראב"ה מיהו ס"ל להרמ"א דבדיעבד שפיר סמכין עליה. האמנם דמה שהעתיק דבריו גבי נשים צע"ג, דהרי מאחר שהנשים שלנו מקרי חשובות הרי הם חייבות להסב מדינא דגמ', וא"כ אמאי סמכו בזה לכתחילה על דברי הראב"ה, פי' שהרי לדין שהנשים שלנו מקרי חשובות חיוב הנשים הוא כאנשים, וא"כ מאי שנא נשים שסמכו על דברי הראב"ה מאנשים שלא סמכו על דברי הראב"ה, וכבר עמד בזה הערוך השולחן, ודחה מכח זה את דברי הרמ"א.

ולכא' היה מקום לומר בפשיטות, דהאי דינא דנשים שלנו מקרי חשובות רפיא בידיו של הרמ"א, ומשום סמכו על דברי הראב"ה, ואולם זה אינו, דא"כ נמצא דבגוונא דאיכא אשה חשובה מדינא אכן אין לה לסמוך ע"ד הראב"ה, ומדברי הרמ"א משמע דכל הנשים סמכו על דברי הראב"ה וצ"ע.

עיון בדעת הראב"ה

והנראה, דהנה יל"ע ביסוד פלוגתת הראב"ה והראשונים, ובאמת דדברי הראב"ה צ"ב טובא, דמאחר דאיכא תקנה דרבנן של הסיבה, מה איכפת לן שאין רגילות בארצינו להסב, הגע עצמך אטו בגוונא דלא יהא רגילות בארצינו לשתות יין בדרך חירות יבטל דין שתיית ארבע כוסות, ואכן זהו הביאור בדעת הראשונים.

[א]

דעת הראב"ה

כתב הטור (בריש סי' תע"ב) וז"ל, ויכין מקום מושבו שישב בהסיבה דרך חירות, וכתב אבי העזרי בזמן הזה שאין רגילות בארצינו להסב יושב כדרכו ואין צריך להסב עכ"ד. ועיי' בב"י שכתב דכן היא נמי דעת הראב"ן כראב"ה, ושכ"כ גם ההגהת מיימוניות בשם הראב"ה, וכתבו עליו דיחיד הוא בדבר זה, כלומר שדעת כל הפוסקים דלעולם בעי הסיבה ואפילו בזמן הזה.

פסק השו"ע והרמ"א

ואכן השו"ע לשיטתו בב"י לא העתיק כלל את דברי הראב"ה, שהרי יחיד הוא בדבר זה ולא קיי"ל כוותיה. ואולם הרמ"א העתיק את דברי הראב"ה ב' פעמים. חדא, אהא דאיתא בשו"ע (תע"ב סעי' ז) ד'אם אכל או שתה בלא הסיבה לא יצא וצריך לחזור לאכול ולשתות בהסבה', כתב הרמ"א וי"א דבזמן הזה דאין דרך להסב כדאי הוא ראב"ה לסמוך עליו שבדיעבד יצא בלא הסבה עכ"ד. ופעם נוספת, אהא דאיתא בשו"ע (שם סעי' ד) 'אשה אינה צריכה הסבה אלא אם כן חשובה', ומקורו מדברי הגמ' בפסחים ק"ח א', וכתב ע"ז הרמ"א 'וכל הנשים שלנו מקרי חשובות אך לא נהגו להסב כי סמכו על דברי הראב"ה דכתב דבזמן הזה אין צריך להסב עכ"ד.

ביאור דעת הראב"ה

והנה על דברי הרמ"א שכתב דלא נהגו הנשים להסב בזה"ז כי סמכו על דברי ראב"ה, ציין הגר"א דכן הוא נמי לפי השאלות שכתב דאשה אינה צריכה הסיבה.

והנראה בביאור דבריו, דהנה אהא דאיתא בגמ' שם דאשה אינה צריכה הסיבה כתבו הרשב"ם והראשונים בשם השאלות דהטעם הוא משום דלאו דרכיהו למיזגא, וכן נקטו הפוסקים דהטעם דאשה אינה צריכה הסיבה הוא משום דאשה אין דרכה בהסיבה, ורק אשה חשובה צריכה הסיבה ומשום דדרכה להסב. והעולה בזה, דדין הסיבה אינה תקנה קבועה שתיקנו חז"ל להסב בכל אופן, רק הוא מיתלל תליא באם דרך להסב או אין דרך להסב, ור"ל שלא תיקנו למצות הסיבה רק באופן שכן הוא הדרך, אבל באופן שאין דרך להסב באמת לא תיקנו חז"ל למצות הסיבה, והוא הגבלה בעצם התקנה, ומהאי טעמא פטרו לנשים שאינם חשובות ממצות ההסיבה.

והלא הן הן דברי ראב"ה שכתב, דהוא הדין לפי"ז בזמן הזה שאין דרך כלל להסב, דשוב הדר דינא דכולהו אינשי כנשים שבזמן הגמ', שהרי הם פטורים מלהסב ולפי שאין דרכם להסב, דמאי שנא.

ולפי"ז אכן צ"ב בדעת הראשונים דס"ל דהסיבה הוי תקנה קבועה של מעשה הסיבה דייקא, דאמאי נשים דאין דרכם בהסיבה אינם צריכות להסב, ולכאור' ע"כ צ"ל בזה, דאכן חלוק בזה תקנת אנשים מתקנת נשים, דגבי אנשים היות שדרכם בהסיבה על כן תיקנו בהם תקנה קבועה של מעשה הסיבה, ומשא"כ נשים דאין דרכן בהסיבה על כן לא תיקנו להם תקנה קבועה של הסיבה, רק באופן שדרכם בכך.

ביאור דעת הרמ"א

והשתא נבוא אל המכוון בדברי הרמ"א, דהנה אנו לא קיי"ל כראב"ה ולפי שס"ל כדעת הראשונים דפליגי עליו וס"ל דחלוק תקנת אנשים מנשים, ור"ל דגבי אנשים היות שדרכם בהסבה על כן תיקנו בהם תקנה קבועה של מעשה הסיבה בין באופן שדרכם בכך ובין באופן שאין דרכם בכך,

ומשא"כ נשים דמאחר שסתם נשים אין דרכן בהסיבה על כן לא תיקנו להן תקנה קבועה של הסיבה רק באופן שדרכן בכך.

ואשר לפי"ז אתי שפיר דדוקא האנשים לא סמכו על דברי הראב"ה, ולפי שחששו שאיברא נתקנה להם תקנה קבועה להסב ואף באופן שאין דרכם בכך, ומשא"כ הנשים דמבו' בגמ' שתקנת ההסיבה שלהן היא רק באופן שדרכן להסב, ועל כן שפיר סמכו על דברי הראב"ה שכתב דבארצונו שאין דרך להסב תו אין צריך להסב.

[ב]

ואפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב

במתני' ריש ערבי פסחים, ואפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, וכתב הריטב"א דקמ"ל בזה דאפי' עני שאין דרכו להסב חייב בהסיבה, וצ"ע דאם באמת אין דרכו של עני להסב אמאי איברא חייב הוא בהסיבה, ומאי שנא עני שאפי' שאין דרכו בהסיבה צריך הוא להסב, מאשה שאינה צריכה להסב ומשום שאין דרכה בהסיבה, ואשר לכאור' מוכח בזה, דאכן חלוקים הם תקנת אנשים מתקנת נשים וכדנתבאר לעיל בדעת הראשונים, ושוב צ"ע בדעת הראב"ה.

והנראה מוכרח בזה בדעת הראב"ה לאידך גיסא, והיינו דלעולם ס"ל שתקנת ההסיבה היא תקנה קבועה שאינה בטלה בין באופן שהדרך להסב ובין באופן שאין הדרך להסב, והיינו טעמא דאפילו עני שבישראל שלא יאכל עד שיסב, ואולם ס"ל דמעולם לא נתקנה ההסיבה כתקנה מסויימת של 'מעשה הסיבה' דייקא, כ"א דגדר התקנה של הסיבה הוא 'ישיבה כדרך בני חורין', וכן מפורש בירושלמי א"ר לוי ולפי שדרך עבדים להיות אוכלים מעומד וכאן להיות אוכלין מסובין להודיע שיצאו מעבדות לחירות ע"כ, ור"ל שההסיבה הוא אופן האכילה של בני חורין וההיפך מדרך העבדים שאוכלים מעומד. והלא מעתה נראה שאיברא לא נתקנה בזה תקנה מסויימת של 'מעשה הסיבה' דייקא, כי אם תקנה של 'ישיבה כדרך בני חורין'.

הסיבתן' והיינו בישיבה ולא בעמידה, ונפ"מ בזה דהא מיהא כל שאכלה להכזית מצה בעמידה לא יצאה ידי חובתה.

דין שולחן

ויש להוסיף, דהנה יעוי' ברש"י וברשב"ם ריש ערבי פסחים שכתבו, עד שיסב כדרך בני חורין במטה "ועל השולחן", וידוע בשם הגר"ח דדין הסיבה מחייב שיהא אצל השולחן דייקא, ולפי"ז י"ל דאף בזמנינו לדעת הראב"ה בעי' עכ"פ ישיבה ליד השולחן דייקא, והוא הדין לנשים שסומכות בזה ע"ד ראב"ה.

דין מטה כבודה וכלולה

ויש להוסיף עוד, דהנה הרש"י והרשב"ם שם כתבו דהסיבה היינו "כדרך בני חורין", ואולם יעוי' ברמב"ם בפ' המשנה שכתב דבעי' הסיבה "כדרך המלכים והגדולים", וכ"ה לדינא בשו"ע הרב שם דבעי' הסיבה כדרך המלכים והגדולים, ונראה שהמכוון בזה הוא שצריך להסב על מטה כבודה וכלולה ור"ל על גבי מצעות נאות וכלי מילת, וכן איתא בפייט (לשבת הגדול) ולמה אנו מסובין 'במטה כבודה וכלולה' וכו' 'שכך דרך בני מלכים' לנהוג כבוד ולסלסלה ע"כ.

וכ"כ הריטב"א לבאר עוד להא דאפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, דסד"א שהוא פטור ולפי שאין לו מצעות הנאים וכלי מילת, וע"ע במשנ"ב (תע"ב סק"ג) שכתב דאבל חייב בהסיבה ועכ"פ לא יסב על גבי מטה כבודה וכלולה.

ועכ"פ נמצינו למידין שצורת ההסיבה כהלכתא היא על גבי מטה כבודה וכלולה, דהיינו מצעות נאים וכלי מילת, ולפי"ז י"ל שאף בזמן הזה לדעת הראב"ה בעינן לישב עכ"פ על מטה כבודה וכלולה דהיינו כסא המוצע במצעות הנאות וכלי מילת.

והוא הדין לגבי נשים הסומכות ע"ד ראב"ה, שאף שהן פטורות מהסיבה, הא מיהא חייבות הן לישב ע"ג כסא המוצע במצעות הנאות וכלי מילת.

ואשר לפי"ז ס"ל לראב"ה דרך זה החילוק בין היכא שהדרך להסב להיכא שאין דרך להסב, ור"ל שלעולם החיוב הוא רק 'לישב כדרך בני חורין', ואשר על כן אנשים שדרך ישיבת הבני חורין שלהם הוא ב'מעשה הסיבה' על כן צריכים הם לעולם להסב כדרך בני חורין, בין עני ובין עשיר, ומשא"כ סתם נשים שדרך ישיבת הבני חורין שלהן הוא ב'מעשה ישיבה' סתמא ולא בעמידה, ועל כן אופן ההסיבה שלהם הוא נמי ב'מעשה ישיבה' ולא בעמידה כדרך בני חורין.

והוא הדין בזמן הזה שאין דרך אנשים בני חורין ב'מעשה הסיבה', רק בישיבה ולא בעמידה, דשוב אין חיוב לעשות 'מעשה הסיבה' רק לאכול ב'ישיבה' ולא בעמידה כדרך בני חורין.

דין הסיבה בזה"ז לדעת הראב"ה

ואשר נמצא לפי"ז דאין המכוון בדעת הראב"ה ד'בטל' דין ההסיבה, כ"א ד'נשתנה' דין ההסיבה.

והדברים מפורשים בזה, דהנה הב"י כתב דהראב"ן ס"ל נמי כדעת הראב"ה, ויעוי' בראב"ן (דף קס"ד) שכתב וז"ל, ואינו יוצא ידי מצה אלא באוכלה בהסיבה על השולחן, וכן ד' כוסות צריכים הסיבה וכו', והם היו נוהגים לישב על המטות ולהסב בהסיבת שמאל, אבל אנו שאין רגילים בכך "יוצאים אנו כדרך הסבתינו", ואין לנטות ימין ושמאל וכו' עכ"ד.

וע"ע בהגהות מיימוניות (פ"ז חו"מ אות ב') שכתב וז"ל, רבינו אבי"ה כתב שאין אנו צריכין הסיבה בזה"ז שהרי בני חורין אינן מסובין "דאדרבא ישיבה כדרכן הויא דרך חירות", וכן משמע בטור הנ"ל בזמן הזה שאין רגילות בארצינו להיסב "יושב כדרכו".

והרי לן להדיא מתוך דברי הראשונים דאף בזמן הזה איכא למצות ההסיבה, ואלא דנשתנה צורתו ואנו יוצאים כדרך הסבתינו, ויש להוסיף שלכא' פשוט שאף בסדר שערך הראב"ה לא השמיטו את קושיית ההסיבה של מה נשתנה, וי"ל.

ואשר לפי"ז נפקא דאף נשים בזה"ז שסומכין על דברי ראב"ה, הא מיהא לא סבירא להו שבטלה תקנת ההסיבה שלהן, ואלא שהן יוצאות 'כדרך

"צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה ויהי חלקנו עמהם"

ענייני "קבלת פני רבו"

הגה"ח ר' ברוך מאיר גוטליב שליט"א

משפיע רוהני בקהילתנו

"ושם נעלה ונראה"

מתגלגלים - זיי וואלגערין - אצלי על דרך המצה
כשמגלגלין אותה ואינה מחמצת.

הרה"ק מקוויניץ בספר **באר משה** כתב וז"ל
"שבכל רגל מתגלה עצם ההארה מאז ומקדם,
אך לאו כל אדם זוכה שמגיע עליו, כי אם הצדיק
זוכה לקבל הארת רגל בשלימות, ועל כן הולכין
כללות ישראל ופשוטי העם למען ישפיע להם
הצדיק מזיו נועם העליון שמאיר ומופיע במועד".
ובתפארת שלמה כתב "מצות עליה לרגל כדי
להעלות התורה והמצוות שנעשו בדלא דחילו
ורחימו, וע"י עליית הרגל יהיה תועלת להעלות
למעלה, וכן איתא **בזוה"ק** "את פני האדון -
דא רשב"י זיע"א", כי ע"י נסיעה לצדיק יכול
להיות עליה לכל התורה והמצוות שלא נעשה
בדחילו ורחימו, וזהו עליה לרגל, להגביה למעלה
התומ"צ שנשארו למטה (בבחי' רגלים)".

בגמרא מסכת ראש השנה אמר רבי יצחק חייב
אדם לקבל פני רבו ברגל שנאמר (אצל השונמית)
מדוע את הולכת אליו היום, לא חודש ולא שבת,
מכלל דבראש חודש ובשבת איבעי לה למיזל.
להלכה כתב **הרמב"ם** בהלכות תלמוד תורה (פ"ה
ה"ז) חייב אדם להקביל פני רבו ברגל. **ובמעשה**
רב בשם **הגר"א** כתב דחייב אדם להקביל פני
רבו ברגל גם בזמן הזה, ושמעתי **מהגה"ח ר' שמואל**
שמחה קרקובסקי שליט"א כי הגה"ח ר' שמואל
אהרן וובר זצ"ל נהג שבכל פעם שהקביל פני
רבינו **הברכת משה זיע"א** בירך שהחיינו וקיימנו
והגיענו בשם ומלכות.

הרה"ק מרוז'ין זיע"א אמר, האנשים הזוכים
להדבק בי הוא על ג' בחינות, יש הזוכים ע"י
תורה ותפלה, ויש ע"י שנותנים לי ממון, ויש

כן ותיכף השיב "פה אשב כי איתיה", איני נוסע אל היריד ואשב כאן עד שאקבל ברכת פרידה, ואז קיבלו הרבי במאור פנים ופירש לו המקרא הכתוב **"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲלֵה אֵלַי הַרְהָ וְהִיָּה שִׁם"**, תיבת **"וְהִיָּה שִׁם"** נראות כמיותרות שהרי אם יעלה בהר פשיטא ש"וְהִיָּה שִׁם"? אך לפעמים יכול אדם לעמוד ולהיות בראש ההר ובמחיצת הצדיק אך ראשו ולבו אינם שם, אלא בפגישת חברים והעברת חוויות בדברים בטלים, לפיכך מדגישה התורה **"וְהִיָּה שִׁם"**, רק כך יוכל לקבל מלא חפניים קדושה. והוסיף נכדו בעל **"הַדְּבָרִי יִשְׂרָאֵל"** **זיע"א** על מה שאומרים בתפילה לפני הלימוד **"מודה אני לפניך ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות"**, יש לומר ששניהם מיושבי בית המדרש, אך כנודע מכתבי **הבעש"ט הק'** שבמקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא אפילו כשהוא יושב בבית המדרש ולומד, או עומד בטיש, אם מחשבותיו משוטטות בשווקים וברחובות שם הוא כולו, ויכול להיות מיושבי בית המדרש והוא מיושבי קרנות!

פעם אמר **הרה"ק הצמח צדק מליובאוויטש זיע"א** מאמר בחסידות בקול נמוך, באו החסידים בקובלנא לאחד מהזקנים: נסענו לרבי במסירות נפש ולא שמענו כלום! ענה להם החסיד - **"אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו!"**

"תְּרוּמַת קֶרֶן צִדִּיק" - "עֲצַתוֹ אֱמוּנָה"

בעל **מכתם לדוד הגה"צ רבי דוד שפרעבר זיע"א** כתב את אשר שמע מפי **הרה"ק מספינקא** בעל **אמרי יוסף זיע"א** עה"פ בפרשת יתרו **"ויצא משה לקראת חותנו"**, ופירש"י אם אין אתה יוצא בגיני צא בגין אשתך ושני בניה, ח"ו שגר צדק כיתרו היה מבקש כבוד, אלא ההולך לקבל פני רבו עומד השטן לנגדו בכמה מניעות ולולא שהצדיק מרגיש ומסייע לא היה יכול לו, ויתרו היה לו מניעות גדולות ושלח למשה רבינו שיצא לקראתו לסייעהו שיגיע למחוז חפצו. וממשיך בעל **מכתם לדוד** **"ובנסעי על חג השבועות לאדמו"ר הרה"ק רבי משה מקאסוב בעל לקט**

רבינו הקדוש **הברכת משה זיע"א** פירש על הפסוק **"אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל"**, דמשה רבינו בדיבורו הכניס בלבבות השומעים קדושה כזו עד שכל אחד שמע והבין מדבריו את הנוגע לו, ולב יודע מרת נפשו וראה בבהירות כי כל דבריו אמת וצדק בנוגע לנגעי לבבו. **ומוסיף** **"והנה האפשרות שיתקבלו דברי הצדיק בלב השומע הוא רק אם מקושר לצדיק"**.

ומובא בספר **צבי לצדיק** דהגאון בעל **הישועות יעקב** מלעמבערג שאל את **הרה"ק ר"צ מזידיטשוב זיע"א** לשם מה נוסע **להרה"ק מלובלין זיע"א**, והשיב לו שכמו שאתם בקיאים בהלכות עירובין ומכל מקום אם יבוא אחד ויאמר שיש בעיר פלונית מבוי העשוי **"כנדל"** (עירובין ח' ע"ב), היה מטריח עצמו לעיר ההיא בכדי לראות בעיניו מבוי זה, כך אצל רבותי, הנני רואה כיצד נראה האדם השלם המוזכר בספרי מוסר וחז"ל, ולא אכתת את רגלי מאה פרסאות כדי לקבל פני רבותי!

הרה"ק מפולנאה בעל תולדות יעקב יוסף זיע"א נשאל פעם כיצד מרשה לעצמו להרבות לנסיעות לבעש"ט הקדוש, האם אין בזה ביטול תורה? השיב בעל התולדות ואמר, במשנה כתיב מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה, כאשר נוסעים לצדיק ללמוד כיצד לעבוד את ה', **"מבטלין ת"ת להוצאת המת"** - היינו הוצאת המוות הגשמי מן הנפש, **"והכנסת כלה"** - היינו הכנסת תשוקה וכלות הנפש לאלוקות, על תכונות אלו נוסעים לבעש"ט הקדוש ומבטלין תלמוד תורה.

וכתב בספר **דברי ישראל להרה"ק ממדז"ץ זיע"א**, מעשה בחסיד שנסע לשבות בצל רבו **הרה"ק ר' יחזקאל מקוזמיר זיע"א**, והיה בדעתו להמשיך במוצאי ש"ק לנסוע ליריד שהתקיים בעיר הסמוכה, וכבר בעת ביאתו החליט שאם לא יספיק להפרד מרבו במוצש"ק אזי לא יחכה עד למחרת כדי שלא יאחר את היריד ויסתפק בנתינת שלום בביאתו. ובכניסתו אל הקודש הרגיש הרבי מקוזמיר **זיע"א** בהרהוריו והושיט לו ידו והפטיר: **"לא תוכל להשאר אצלי בשבת, חזור מיד לביתך"**. כשמוע החסיד הבין מדוע אמר לו הרבי

עני זיע"א עמדו הסוסים מלכת אף כי היו גדולים וחזקים, ולא הואיל הכאות, וכבר ינטו צללי ערב ומורא על ראשינו כי ח"ו נשאר ביום טוב על פני השדה, ופתאום החלו הסוסים לרוץ ובאנו קאסובה, וכשהגיעו קידמם בעל **הלקט עני זיע"א** ואמר, היינו צריכים להכריע את המשטינים.

ובענין זה מאמר **מהרה"ק מרוז"ן זיע"א** שכשיהודי רותם מרכבתו בארבעה סוסים לקראת נסיעה אלינו, לעומת זה רותם השטן כנגדו שמונה סוסים לעכב בעדו, ולולא שהיינו מעמידים אותו ונושאים אותו מלמעלה מראשינו לבל ימוט, לא היה מצליח להגיע אלינו בשום אופן.

וידוע בשם **צדיקים**, כאשר חסיד יש לו מחשבה ראשונה לנסוע לרבו, היא באה מכח התעוררות שמעורר רבו בנשמתו. וכאשר נכנס החסיד לרבו לבקש עצה ותושיה, הנה אצל **תלמידי הבעש"ט** הק' היה סוגיא זו עבודה שלימה כפי המובא בספה"ק שהעצות שנותן הצדיק נובעות ממקום גבוה מאוד נשגב ונעלה, ממקום שהנבואה מגיע משם, כי על מנת לתת עצה נכונה - צריכים להשיג ממקום גבוה, לכן הרבה פעמים התייגעו הצדיקים עד שעלה בידם לתת מענה שאינה באה כלאחר יד, וכפי שחזינו **מרבתינו הקדושים** שלא תמיד נתנו מענה מיד, לפעמים לקח ימים מספר, וכן כאשר נכנסו לשאול שנית על ענין שכבר דובר השיב **מון זיע"א** מה שעניתי בפעם הקודמת זוהי התשובה! העצות שהצדיק ממשיך ברוח קדשו יורדים ממקום גבוה, ולכן לפעמים נראים משונות ותמוהות היפך השכל האנושי ומי שהיתה לו אמונה והלך בעצם הצדיק היתה לו הצלחה מיוחדת.

פעם שאלו את **החזון איש זיע"א** איך להתנהג בענין מסויים, שאל אותם החזון"א, האם זה כבר ממש נוגע למעשה? אמרו לו - לא, רק רוצים לדעת כעת מה לעשות בהמשך אם יארע המקרה, נענה החזון"א ואמר: אתם יודעים כמה יגיעה וכוחות אני משקיע כדי להגיע לעצה נכונה!

עכ"פ העצה שנותן הצדיק באה אחרי שהעמיקו והשתמשו בכוחות רוחניים, ועדיין צריך לדעת שגם אם שאלו צדיק אין דבריו נאמרים כהבטחה

כפי ששמענו **מרבתינו הקדושים**: "איך קען נישט צי זאגן", אך אם יעשו כדבריו יראו בחוש את ההצלחה, וגם יכול להיות שכלל לא יראו את פירות הצלחה, כי כך גזרה חכמתו יתברך, אך עשו את הדבר הנכון והראוי, ומסופר על אחד שבא **להרה"ק מהרי"ד מבעלזא זיע"א** לשאול בענין שידוך מסויים ואמר לו שאם המחיתנים מסכימים והחתן והכלה מסכימים אזי הוא ג"כ מסכים, ובפעם אחרת לא הלך לשאול את רבו רק נהג באופן הנ"ל דכיון שראה שכולם מסכימים גמר בעצמו את השידוך, ולבסוף נפרדה החבילה ר"ל, ואז בא לשאול לרבו למה אירע זאת הרי נהג כדעת רבו? וענה לו הרה"ק זיע"א דאיתא במשנה באבות כל העוסק בתורה לשמה וכו' ונהנין ממנו עצה ותושיה, ופירש לו דהיינו אפילו אם הכל נראה כהוגן מ"מ אם בא לשאול אז שורה הברכה.

וכן מובא **שהרה"ק הדברי חיים מצאנז זיע"א** צוה לאחד שהיה חולה לב לשתות קאווע שחור ונתרפא, ושמע אחד שהיה חולה באותו חולי ושתה קאווע ולא הועיל כלום אלא אף הזיק, ובא לפני הרה"ק זיע"א ואמר שעשה אותה עצה שנתן לפלוני, וגער בו הרה"ק מצאנז, הרי קאווע לא טוב ללב, ושאלו האיש א"כ מה אעשה? והשיב לו תשתה קאווע! ואז הועיל ולו ונתרפא!

הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע הגיע פעם יחד עם ידידו **הרה"ק מצאנז זי"ע** לחוג את חג הפסח בצל הקודש אצל רבם **הרה"ק מראפשיץ זיע"א**, והיות שלא היה מקובל שחסידים נוסעים לשהות אצל רבם בימים הראשונים של פסח לכן עשה הרה"ק מראפשיץ את עצמו כאילו הוא מקפיד עליהם וגער בהם על שלא מצאו זמן אחר לבא אליו. טענו הרה"ק מקאמינקא והרה"ק מצאנז "וואס אהרט עס דעם רבי'ן? אונז ווילן זיין ביים רבי'ן אויף פסח", ענה להם הרה"ק מראפשיץ בסגנון לשונו המיוחד ואמר להם "ס'איז א שאד די דינסט, די דינסט וועט דארפן שווער ארבעטן, און דארפן שיילן אסאך דזשעמיקע'ס [תפוחי אדמה]". ענו שניהם ואמר כי הם יעמדו ויסייעו בעבודת הבישול ויקלפו כל מה שיצטרכו ויכינו את הכל לחג הפסח. ציוה הרה"ק מראפשיץ כי

"שעל ידי שאתם הצדיקים תקחו מאתם, היינו המוני העם, זהב וכסף גו', היינו בזה שנהנים הצדיקים מהמוני העם שמקבלים מהם זהב וכסף ושאר דברים גשמיים הנצרכים להם, יהיה להמוני עם גם כן עלייה והתרוממות, הגם שאין להם נדבת לב הטהור נדבה רוחנית רק נדבה גשמית זהב וכסף וכדומה, עם כל זה על ידי שהם מייחדים ומקשרים עצמם להצדיקים שבדור ומהנים אותם במה שיש יכולת בידם, אז גם הם יתקשרו ויתעטפו ויתעלו ברום המעלות קודש קדשים".

וכתב בליקוטים **מהאדמו"ר הרה"ק רבי אשר מסטאלין זיע"א**, אי אפשר להתקרב אל הצדיק אלא או שיתן לו דבר או שיקח ממנו, ורבינו **הברכת משה זיע"א** חזר רבות על דבריו של אביו **רבינו הקדוש רבי שמעון נתן נטע זיע"א**, החסיד חושב שמעמיד את הרבי בנתינת המעמדות, וההיפך הוא שהרבי מעמיד את החסיד, כמעשה הידוע אצל רבינו הקדוש **רבי אלעזר מענדל זיע"א** כאשר בקשה אמו של משמשו הרה"צ ר' גירש גליקזון זצ"ל מהרבי שלא יתמוך על בנה שגופו חלוש, ואחר זמן חלה והגיד רבינו רא"מ זיע"א היא לא ידעה שהוא נשען עלי ולא אני נשען עליו.

נתינת מעמדות היה קודש קדשים בחצרות קדשינו שבאמצעותם מתקשרים לצדיק בזה ובבא, כפי שאמר **הרה"ק ר"א מסטאלין זיע"א**, "אז א יוד גיט אונז אקעברט טראגין מיר עם מי די וויב און קינדער אויף די פלייצעס בזה ובבא" (יהודי שנותן לנו רובל אנו נושאים אותו עם אשתו וצאצאיו על כתפינו בזה ובבא), ופעם אמר לאחד, אתה יודע מדוע אני לוקח ממך כסף? כי בעולם העליון נצטרך להפשיל שולי הבגד ולהוציאך מהרפס ("ווייל אויף יענע וועלט וועלין מיר דארפן פאר קאטשען די פאלעס, און דיר ארויס שלעפין פון די בלאטע").

המנהג שחסידים בכל קהילותיהם היו מקבלים את שלוחי רבוה"ק הגוברים במאור פנים, שמעתי **מהגה"ח ר' משה קורנבליט שליט"א** שהבית אהרן שלח מכתב לאביו הרה"ק רבי אשר מסטאלין זיע"א עם החסיד רבי איצקל

כדבריהם כן יעשו, ואכן נכנסו לבית המבשלים והתחילו לקלף 'דזשעמיקע'ס' לכבוד החג. והנה תוך כדי שעמדו וקילפו את ה'דזשעמיקע'ס' נכנס הרה"ק מראפשיץ והניח יד אחד על הרה"ק מצאנו ויד אחד על הרה"ק מקאמינקא, ולפתע לא ראו שניהם כלום, לא את מקום המצאם ולא את ה'דזשעמיקע'ס' רק את פני קדשו של הרה"ק מראפשיץ, וכך במצב הזה שמעו שאומר להם דבר תורה. אחר זמן מה סיים הרה"ק מראפשיץ את דבריו ומיד גער בהם בלשון רגוז "וואס ארבעט עטס נישט, וואס שיילט עטס נישט?", ולא ידעו ולא הבינו מה אירע עמהם באותה שעה. אכן באמצע עריכת הסדר אמר **הרה"ק מראפשיץ** "זאגן תורה פאר תלמידים אויף די וולעט איז נישט קיין קונץ, מעלה זיין די תלמידים אין עולם העליון און דארט זיי צו זאגן תורה, דאז איז א קונץ", ובזה נתברר להם מה שאירע עמהם באותה שעה כשעבדו בבית המבשלים, והבינו כי רבם העלה אותם אל העולם העליון ושם אמר להם תורה.

פעם הגיע נשמה **להרה"ק החידושי הרי"ם מגור זיע"א** לבקש תיקון, שאל אותו הרי אתה חסיד של **הרה"ק רבי חיים יחיאל מאיר ממאגאלניצא זיע"א** שהוא נכדו של **המגיד מקוז'ניץ זיע"א**, ואם כן למה אין אתה הולך לרברך לבקש תיקון שאף הוא כבר בעולם העליון, השיבו החסיד להרה"ק החידושי הרי"ם זיע"א כי בבואו לעולם העליון אפילו לא סיפרו לו שרבו הרה"ק ממאגאלניצא זיע"א נמצא גם בעולם העליון. והפטיר החידושי הרי"ם כי הכיר יהודי זה והוא היה מהעסקנים שהכתירו את הרה"ק ממאגאלניצא זיע"א לכהן באדמורו"ת, אלא בפנימיותו לא היה מקושר באמת לרבו ועל כן אפילו לא היה לו הזכות שיודיעוהו שרבו בעולם העליון וילך לקבל תיקון ממנו.

להיפקד בדבר ישועה ורחמים - מעמדות

אחד הדרכים להתקשר לצדיק על אף שאינו עולה להסתופף בצילו, הוא נתינת "מעמדות" בו מוזכרים החסיד ובני ביתו, **הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זיע"א** בפרשת תרומה כותב

ושנים טובות המשיך הגה"ח ר' יצחק דוד רוטמן שליט"א לאסוף מעמדות עבור רבינו הברכת משה זיע"א בעיה"ק ירושלים, ולאחר מכן קיבל הגה"ח ר' יו"ט קראסיאנסקי שליט"א את האחריות של המעמדות, וסיפר שרבינו הברכת משה זיע"א כאשר קיבל ממנו את המעמדות הקפיד שאת עבודת השמות עשה ביחידות בחדרו ללא אנשים, ופעם בימי השובבים הוסיף בפרטות את שמות האנשים וב"ב וילדיהם, ואמר לו רבינו הברכת משה זיע"א, עשית לי עבודה קשה! וכן מרן הקוה"ט זיע"א התבטא שהכסף היחידי שהוא משתמש בו הוא כספי המעמדות, כי שאר הכספים נותנם לצדקה, ובימינו אנו ממשיך בתפקיד קדוש זה אצל מרן עט"ר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מלך ביופיו תחינה עינינו, עד ביאת גואל צדק בב"א.

"טייערע ברודער! הארציקע ברודער! מיר וועלן זיך ווייטער זעהן, אז דער אויבערשטער וועט געבן געזונט און לעבן, וועלן מיר פארן צום רבין!"

ברושניצר שהסתופף בצילם, כאשר השליח הממונה על המעמדות בא לאסוף המעמדות מאותו חסיד שקיבל המכתב הנ"ל ראה שהוא חלש מאוד ונוטה למות, ביקש ממנו בא נחליף, תן לי המכתב ואתה תהיה בריא, אך אותו חסיד סירב, אמר לו השליח כאשר תעלה למעלה למסור לאדמו"ר הזקן את המכתב מבנו אל תתן אותו לשום מלאך או ממונה, תדרוש בעצמך לתת המכתב, ואכן כאשר נפטר לחיי עולם עלה מעולם לעולם בכדי להגיע למקום משכנו של רבי אשר מסטאלין, וכאשר הגיע למקום עליון אמר לו המלאך מכאן אין לי רשות ללכת רק אתה תלך, והראה לו את המקום, כאשר הגיע מסר לאדמו"ר הזקן מסטאלין זיע"א את המכתב ששלח בנו הבית אהרן זיע"א, ואז פנה אליו האדמונה"ז לאותו חסיד, אם אתה הגעת לכאן תשאר כבר עמי במחיצתי, (כך סיפר אותו חסיד שנגלה בחלום לשליח הממונה על המעמדות).

שמעתי מהגה"ח ר' שמואל פרוש שליט"א שהממונים על המעמדות אצל הפרנקפורט זיע"א החליטו להשמיט מהרשימה שם אחד החסידים שירד מהדרך, והרה"ק הפרנקפורט אמר להם אין זה עסקכם, תחזירו אותו ברשימה, והעיד רבינו הקדוש הרשנ"ג זי"ע כי הכיר את אותו יהודי והפרנקפורט העמידו על רגליו והוא היה מתפלל בעבודה כחסידי קמאי.

בחצר קדשינו השליח הממונה הראשון בתחילת נשיאותו של מרן רבינו הברכת משה זיע"א היה הגה"צ רבי שלמה מנחם ויינשטוק זצ"ל, אשר היה מסור בכל לבו ונפשו לרבינו זיע"א עם תחילת הנהגתו עוד בבתי ורשא שבעיה"ק ירושלים, וכאן המקום ללמוד דביקותו של חסיד ללא כחל ושרק ברבותינו הקדושים, וכן לרבינו הקוה"ט שעלה ונתעלה ביום הקדוש זיע"א התקשר בעבודות אהבה בביטול שאין כמוהו הגם שהיה מבוגר מרבינו זיע"א, ונציין שבשנה הראשונה לנשיאותו החליט רבינו שיו"ט ראש השנה נשאר בבני ברק על אף המנהג כל הכתוב לחיים בירושלים, והגה"ח ר' שלמה זצ"ל עשה את ימי ראש השנה במחיצת רבינו זיע"א, [כמו"כ מענין לענין, את דרשת הבר מצוה של מרן זיע"א הכינו בבקשת רבינו הברכת משה זיע"א], ולאורך ימים

סימנים בשטרות שמצא

הרב הגאון רבי יהודה קורנבליט שליט"א

רב ומו"צ בקהילתנו ובבית הוראה המרכזי שע"י הגאון רבי יוסף יצחק בלינוב שליט"א ב"ב

שאלה: אדם מצא ברחוב שני שטרות של 50 ש"ח מקופלים יחדיו בקיפול מהודק

באופן המקובל ושאלתו בפיו האם יש בזה סימן וחייב להכריז?

תשובה: במעשה זה ישנו ג' סימנים שיש לדון לגביהם א. המנין ב. הקיפול ג. המקום

ונבארם בס"ד אחת לאחת

סימן מנין

במשנה בב"מ אמרו חז"ל שלושה מטבעות זה ע"ג זה חייב להכריז, ובגמרא הקשו מאי איריא תלתא אפי' תרי נמי, אמר רבינא טיבעא מכריז, וברש"י מפרש מטבעות מצאתי הלכך תרי לאו סימנא היא דמיעוט מטבעות שנים ע"כ. ובנוסף לזה שהם שלשה מצריכה המשנה שיהיו זה ע"ג זה. ומפרש'י בגמ' שעשויים כמגדלים רחב למטה ובינוני ע"ג וקטן על גביהם. ומבאר בתוס' שם ד"ה והוא שעשויים כמגדלים, שהענין בזה לידע שדרך הינוח הונחו שם, דאל"כ אלא בנפילה נפלו אין פה סימן לא במנין דלא ידע כמה נפלו יחד, ולא במקום דאינו יודע היכן נפלו, משא"כ כשעשויים כמגדלים שזה סימן להינוח יודע מנינם ומקומם.

סימן הקיפול

דהיינו שאומר שהיו בצורה מסוימת. למבואר בתוס' הנ"ל נראה שאין זה סימן, שכתבו דאם עשויים כמגדלים הוי רק הוכחה שבדרך הינוח הונחו שם. מיהו כל סימנם אינו אלא במקום או במנין, הרי שזה שמכוין איך היו מקופלים ומונחים אינו סימן.

וראיה לדבריהם לכאורה מהגמ' כה: תנו רבנן: המוצא סלע בשוק, ומצאו חבריו ואמר שלי היא, חדשה היא, נירונית היא, של מלך פלוני היא - לא אמר כלום. הרי שכשמכוין צורת המטבע אין בכך כלום, ואפי' שבמגדלים לכאו' מכוין צורת כמה מטבעות כמו בגדולה שהיא למטה ובבינונית

על גביה גם בכה"ג זה לא מספיק סימן. ובאמת מצינו בגמ' כ: שכך סבר המקשה בתכריך שטרות אמאי צריכים שלושה שטרות כרוכים אפי' תרי נמי, ומפרש שם רש"י שהמאבד בא ונותן סימן שכרוכים היו, ומתרצת הגמ' אמר רבינא שטרא מכריז. וברש"י שטרות מצאתי, וזה צריך לומר כך וכך היו וכרוכין היו, כלומר מאחר ומכריז שטרות הרי מיעוט רבים שנים, א"כ בשני שטרות אין כאן סימן במנין. ומה שכרוכים אין בזה די לסימן לבד. חזינן מהכא דצורתם אפי' בכמה שטרות איך היו מקופלים זה בראש זה כמבואר שם בגמ' אין זה סימן. וכן נפסק בשו"ע ס"ה ס"י ברמ"א עיי"ש. ועוד נוסף בזה בהמשך.

סימן מקום

בגמ' כב: נחלקו רבה ורבה אם מקום הוי סימן. ונפסק להלכה כרבה דמקום הוי סימן שו"ע רס"ז ס"ז. במקום, זה באופן שיכול לומר מקומם, כלומר בנמצא דרך הינוח משא"כ בדרך נפילה אינו יודע לומר מקום המצאם ואינו חייב להכריז. ובנידון דידן לכאו' אין בו שום אחד מהסימנים דלעיל, כיון שזה שני שטרות אין בו די לסימן מנין כמבואר בגמ' דף כה. וזה שמקופלים יחדיו כבר ביארנו לעיל מהגמ' כ: דאין זה סימן כלל כשאומר צורת האבידה. ובסימן מקום, כיון שאינם עשויים כמגדלים וודאי שלא הונחו שם אלא נפלו ואין שום סימן.

מיהו יש לעורר בדבר, דהנה בגמ' כד. מחטין וצינורות אימתי מותרים כשמצאן אחד אחד אבל

מיהו במשנה דף כ: תכריך של שטרות הרי זה יחזיר, ובגמ' ש"מ קשר סימן, הא תני רבי חייא שלשה כרוכין זה בזה. ופרש"י דכו"ע כרכי שטרא שטרא לעצמו וקושרין אותם יחד, וזה כרך שלשתם יחד ע"כ נראה כוונתו שכרכן יחד וקשרן יחד, דאל"כ אינו יודע שנפלו יחד. וכתב הנמוק"י שם וז"ל הוי סימן אם בטוח שלא יתפרדו אבל אם בקל יכולים להתפרד הוי כמעות מפוזרים. לכן אם נראה לעין דשני שטרות מקופלים הדק היטב שיכול להיות בטוח שלא יתפזרו הוי סימן במנינם.

להשלמת הענין

האם צורת האבידה נחשבת לסימן, הבאנו לעיל הגמ' דף כ: שהמקשה סבר שגם בשני שטרות יהיה סימן מזה שאמר שהיו כרוכין, והתרצן דחה דבעינן שלושה בכדי שיוכל לומר סימן במנין השטרות, והבאנו רש"י שנראה מלשונו שהמאבד צ"ל מנין ושהיו כרוכין, וכבר נתקשו בזה בכוונתו. והרא"ש מבאר בפרק א סימן נ"ב דהסימן זה המנין, והכריכה זה בכדי שיוכל ליתן סימן במנינו דאל"כ היה מתפזר ולא ידע כמה נפלו יחד, וכן הרמ"א פסק בשו"ע ס"ה ס"י דכריכה לחוד לא הוי סימן וכ"פ העיר שושן.

מיהו הרמ"ה מצריך שני סימנים מנין וכריכה, והש"ך בס"ק ל"א סובר כוותיה דהרמ"ה ומוכיח שהרי נפסק בשו"ע רס"ב ס"ג - ודקשר הוי סימן ובגמ' כ: מוכח דכריכה הוי יותר מסתם קשר, שהמקשה סבר דקשר הוי סימן ותריץ ר' חייא כרוכים שהם יותר משונים מסתם קשר, ואם תאמר כהרא"ש דכריכה לא הוי סימן א"כ ק"ו דקשר לא הוי סימן, ואנן דפסקינן דקשר הוי סימן א"כ בוודאי שכריכה הוי סימן, וזה שמצריכים שני סימנים זה דבר מיוחד בשטר מלווה כיון שגם הלואה וגם המלוה מכירים בסימנים לכן צריך שניהם יחד וכו'.

ולנידון דידן אם יקפל את השטרות בצורה שלא מקובלת יש לדברי הש"ך והרמ"ה סימן גם בקיפולים.

מצאן שנים שנים חייב להכריז. ומבאר בתוס' שמנין הוי סימן וכן נפסק בשו"ע רס"ז סט"ז. וכבר הקשו כולם הרי שנים זה לא סימן מנין דבעינן שלשה, ובסמ"ע ס"ק לב ניסה ליישב דהכוונה שנים שהם ארבע שנה שני חבילות של שנים בכל אחד. ועיי' שם בנתיבות שזה דוחק. ובפפולתא חריפתא אות כ' מיישב דבר נפלא, שזה ששנים לא הוי סימן, כיון שהמכריז כבר אמר שזה שנים שהרי הכריז מטבעות ומיעוט רבים שנים, מיהו כאן שהמכריז אמר מחטין, והמוצא אמר שני בדין כלומר חבילות, נמצא שנתן מנין בדבר שלא הכריזו עליו כלל, ולכן הוי מנין סימן אפי' בשנים.

ומוסיף הפ"ח שלא כוונתו שיש סימן בזה שהם בדים, שהרי בגמ' כ: בשטרות מבואר שידיעת צורתם שהם בתכריך לא הוי סימן, אלא הסימן במנין שחידש הבעלים מנין בדים ולא הוכרז אלא מנין מחטים, משא"כ בשטרות שם לא יועיל אם יאמר שני שטרות כרוכים, דזה שהם כרוכים אינו דבר שונה ממה שהוכרז וזה שהם שנים כבר נאמר ע"י המכריז.

וא"כ בנידון דידן שמצא שני שטרות מקופלים יחדיו יש אפשרות לסימן שיכריז המוצא שמצא שקלים, והמאבד אומר שהם שטרות ושנים היו, הרי יש לנו סימן במנין שזה שהם שני שטרות לא הוכרז אלא הוכרז שקלים שנים, והוא משיב דבר חדש שלא במשמעות הפשוטה שהכוונה למטבעות שקלים, והוי כמו מחטין מצאתי והלה אומר בדים ושנים היו, דהוי סימן.

אמנם עדין חסר שיהיו כמגדלים שאפי' בשלושה מצריכה הגמ' כד. כמגדלים שיוכיח ע"י זה שדרך הינוח הם דאל"כ אינו יודע מנינם היכן נפלו.

ואפשר לומר דכיון שנפלו יחדיו מקופלים היטב אפי' בדרך נפילה הוי סימן, כיון שידע לומר מנינם. שמסתמא כך נמצאו ולא מתיאש שכל מה שצריך במטבעות דרך הינוח בכדי שידע מנינם ג"כ, ובמקום שמהודקים גם בנפילה יודע מנינם, משא"כ באופן של מטבעות שאם לא שעשויים כמגדלים והונחו בדווקא הרי שוודאי שנתפזרו ולא יודע מנינם, כמבואר שם בתוס' ד"ה והוא שעשויים כמגדלים עיי"ש.

ביעור חמץ בהלכתו

הרב הגאון רבי משה נחום אייזנבך שליט"א

רב ומו"צ בקהילתנו וראש כולל להוראה 'אהל יעקב' בבית מדרשינו ברמה ד' בב"ש

שאינן ביעור חמץ אלא שריפה, ואפילו קודם זמן איסורו מחמירין בשריפה דוקא, כדביאר בשעה"צ (סקט"ז) לחוש לדעת הטור בדעת הראשונים שפסקו כר' יהודה.

וחיוב זה הוא מעת זמן האיסור שמחוייב כל רגע להתעסק בביעור חמיצו במצוות עשה, אבל חכמים תיקנו שחייב לבער קודם הזמן כדי להינצל מאיסור דאורייתא, ועל תקנת חכמים זו מברכים וציונו על ביעור חמץ, ויבואר להלן זמן ביעור זה, ומדאורייתא היה סגי בא' מב' דרכים, או בביטול - והפקר חמיצו, דכבר אינו בכלל לא יראה "לך" לפי' התוס' (דף ד' ע"ב) ולפירש"י דהיינו "תשביטו", או ע"י ביעור החמץ בפועל מרשותו ממקומות הרגילים להכניס חמץ ויש לחוש שנשאר שם, אבל חכמים הצריכו שניהם, דלא סגי בביטול והפקר דחששו כיון שאינו בודל ממנו כל השנה שמא יבוא לאכלו מאחר שנמצא ברשותו, והר"ן הוסיף עוד דחששו שמא לא יבטל בלב שלם כיון שהוא דבר המסור ללב, לכן הצריכו להוציא החמץ מרשותו, והוסיפו לחייב לבדוק אפילו במקומות שאין רגילים להכניס חמץ אלא שיש לחוש שנכנס בשעת סעודה והשאיר פתו, שמא ימצאו בפסח ויבוא לאכלו, כדביאר שו"ע הרב (תל"ג סי"ג), ואמרו עוד (דף ו' ע"ב) הבודק צריך שיבטל ג"כ, שמא ימצא חמץ בפסח, ואף על פי שאינו מתחייב למפרע מאחר שבדק כראוי מ"מ שמא ישהה עד שישרפנו ויעבור בכל רגע בשהיה זו בבל יראה ובל ימצא, לכן תיקנו לבטל וממילא אינו עובר בשהייתו אלא שמחוייב לבערו מדרבנן.

ב. זמן הבדיקה

אור לי"ד בודקין את החמץ לאור הנר, והוא להו לתקן לבדוק ביום י"ד סמוך לזמן איסורו, אלא שאז עלול לשכחה מפני שביום רוב בני

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר, והנה מנהג ישראל שאין בודקין בליל י"ד בכל המקומות המחוייבים בבדיקה, אלא סומכים בחלק מהמקומות על הניקיון ימים ושבועות לפני פסח, כגון בארונות המטבח שהם בוודאי מקום שמכניסים בו חמץ ובליל י"ד כבר מלאים במוצרי פסח ואין מוציאים לבדוק בנר, וכן במגירות הילדים, שחייבים בבדיקה שדרך התינוקות להניח שם חמיצם, ויש המדקדקים לבדוק בנר בא' הלילות הקודמים לפני שמכניסים המוצרים, ואמרת לברר שורש הדברים בעז"ה.

א. טעם חיוב בדיקת חמץ

מן התורה יש איסור לאו 'בל יראה ובל ימצא' חמץ משקיעת החמה של ליל ט"ו ניסן שבעת ימים, ויש עוד מצוות עשה להשבית החמץ מרשותו מחצות יום י"ד, ומדרבנן הרחיקו וחייבו להשבית מתחילת שעה שישית, והשבתה זו היא לבער מן העולם שלא יהא מצוי לאדם, ולא סגי אז בביטול והפקר כדאיתא בגמ' (דף ו' ע"ב) כיון שנאסר בהנאה כבר אינו שלו ממילא וחייבתו תורה עליו כאילו הוא ברשותו, ואז לא סגי ג"כ שיפסלו מאכילת כלב, דההשבתה צריך לבער לגמרי מן העולם, ע"י שרפה כ"כ עד שיעשה פחמים, או מפררו וזורק לרוח או לים דאינו מצוי בעולם לאדם, או זורקו לבית הכסא דג"כ אינו מצוי לאדם, כדביארו כל זה היטב בשולחן ערוך הרב (סימן תמ"ה) ובמשנה ברורה (תמ"ה סק"א וסק"ה), אבל קודם זמן איסורו אם מבטלו ומפקיר סגי דמעשה אינו שלו ולא יחול עליו איסור בהגיע זמנו, וכן סגי לפוסלו מאכילת כלב, כמבואר בסימן תמ"ב (סעיף ב') ומשנ"ב (סק"ט) וכן אפשר לזרוק לים בלי לפררו, אלא שכתב הרמ"א (תמ"ה סעיף א') שהמנהג לשורפו, לחוש לשיטות הראשונים שפסקו כרבי יהודה

אדם אינם מצויים בביתם וטרודים בעסקיהם ולכן תיקנו בלילה שאז בנ"א מצויים בבתיהם, כדביארה הגמ' (דף ד' ע"א) ומוסיפה עוד מפני שאז אור הנר יפה לבדיקה, ובירושלמי (פ"א ה"ה) מליהון דרבנן אמרין לא כמה דאיהו מנהר בלילא מנהר ביממא, ובשו"ע הרב (תל"א ס"ה) ביאר שהוצרכו לב' הטעמים, שבני אדם מצויים בבתיים כבר מבעוד יום והו"ל לתקן שיבדוק מיד בבואו לביתו, ועל זה אמרו מפני שאין הנר מאיר יפה אלא בלילה ולכן יש לבדוק בלילה דוקא ולא ביום י"ג.

אמנם גם מי שבודק ביום איתא בגמ' (דף ז' ע"ב) אין בודקין לא לאור הלבנה ולא לאור החמה אלא לאור הנר מפני שאור הנר יפה לבדיקה, וביאר בירושלמי תפתר בשלא בדק בליל י"ד כתקנת חכמים שצריך לבדוק ביום י"ד, ואפ"ה צריך נר ולא לאור החמה שאינה מאירה היטב בחורין ובסדקין ולצדדי הבית שלא כנגד החלון ממש, אולם ביום י"ג אסור לבדוק אפילו בנר משום שאינו מאיר אז דיו, וגם מפני תקנת חכמים לבדוק בלילה שבנ"א מצויים בבתיים.

טעם נוסף שלא לבדוק ביום י"ג איתא במרדכי (סימן תקל"ה) בשם הראב"ן, ונפסק בטור ושו"ע (סימן תל"ג ס"א) שאפילו בני אדם המכבדים חדריהם ב"ג ניסן ומכוונין לבדוק חמץ ולבערו ונזהרים שלא להכניס שם עוד חמץ, אף על פי כן צריכים בדיקה בליל י"ד, והוכיח כן המרדכי מהירושלמי, והטעם כדי שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה, והיינו דחז"ל תיקנו זמן שוה לכל לבדוק חמץ.

ואע"פ שהמרדכי סיים שבבבלי לא משמע כן, שאמרו אכסדרה לאורה נבדקת, דהיינו לאור החמה ביום י"ג, כתב הב"ח (תל"ג סק"ב) שיש ג' שיטות בראשונים בפירוש אכסדרה לאורה נבדקת, א' - דעת רש"י (דף ח' ע"א) והרי"ף שמותר לבדקה לכתחילה לאור החמה ביום י"ג, וכן פירש המרדכי ולכן עשה פלוגתא בין בבלי וירושלמי, אמנם הרא"ש והטור רבינו ירוחם פירשו באופן ב' - שאין לבדוק האכסדרה ביום י"ג, דתקנת חכמים לבדוק בליל י"ד בנר, אלא כשלא בדק בליל י"ד לאור הנר דצריך לבדוק ביום י"ד לאור הנר בזה אמרו שיכול לבדוק

האכסדרה לאור החמה, דכבר ליכא טעם תקנת חכמים שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה, ושבנ"א מצויים בלילה בבתיים, אלא הטעם שאין הנר מאיר יפה ביום, אבל באכסדרה אור החמה מאיר היטב, וכן כנגד הארובה והחלון בבית, ורק בצדדין ובחורין ובסדקין צריך נר, פירוש ג' - דעת הרמב"ם ושולחן ערוך שאפילו בודק ביום י"ד צריך לכתחילה נר אפילו באכסדרה, אלא בדיעבד אם בדק האכסדרה לאור החמה דיו, מה שאין כן בצדדי הבית אפילו בדיעבד אין מועיל כשבדק בלא נר, ובמג"א (סק"א) חולק דליכא שיטה שלישית ומודו הרמב"ם ושו"ע שבדיעבד אם לא בדק לאור הנר בליל י"ד יכול לבדוק האכסדרה לכתחילה ביום י"ד לאור החמה, עכ"פ נקטינן דגם אכסדרה אסור לבדוק לאור החמה ביום י"ג אפי' לדעת הבבלי, ולכן פסקו הטור ושו"ע דאין מועיל מה שבדקו וכיבדו ביום י"ג, וצריך לבדוק שנית ביום י"ד.

מטעם המרדכי שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה הוציאו הב"ח (שם) והט"ז (סק"א) דאפילו בליל י"ג דליכא שאר הטעמים, שבכל לילה בנ"א מצויים בבתיים וגם אור הנר יפה לבדיקה, מ"מ אין לבדוק בליל י"ג מטעם שלא לחלק ותיקנו חז"ל זמן שוה לכל, ואם בדק צריך לבדוק שנית בליל י"ד, אמנם בבאיור הגר"א (סו"ס תל"ג) חולק והוכיח מהירושלמי עצמו דמפורש דכל הטעם שלא לבדוק קודם י"ד הוא רק מפני שאין הנר מאיר יפה, אבל בליל י"ג שהנר מאיר היטב שפיר דמי לבדוק לכתחילה, ומה שהוכיח המרדכי דאפילו בדקו וכיבדו מקודם לא מהני מירושלמי בחצרות שבירושלים שאכלו בהם חלות תודה ורקיקי נזיר ובדקו מפני נותר צריכים לבדוק שנית משום חמץ שלא תחלוק בין בדיקה לבדיקה, כתב הגר"א דזהו דוקא מפני שבבדיקה הראשונה לא היתה לשם חמץ אין לפוטרם מבדיקת חמץ ככל אינשי, ולכן חולק גם על הטור והשו"ע וסובר שבדיעבד אם בדקו ביום י"ג לשם בדיקת חמץ מועיל בדיעבד ואין צריך לבדוק שנית בלילה, ומוכיח שמצינו כמה פעמים בגמ' דמועיל בדיקה ב"ג, בדף ט' ע"ב הא ב"ג הא ב"ד, וכן בדף ד' ע"ב המשכיר בית לחבירו ביום י"ג בחזקת שהוא בדוק, כדביארו התוס' שם (ד"ה המשכיר), ועל כרחך דאע"פ שתיקנו

טעם נוסף להשאיר לפחות חדר אחד לליל י"ד ולא לבדוק הכל בליל י"ג, כתב בשעה"צ (סק"ה) בשם חק יוסף, דיש למנוע מזה מפני שמפסיד הברכה, למאי דקי"ל כהרמ"א (בריש סימן תל"ו) שהבודק קודם זמנו אינו מברך, דלא שייך לברך על ביעור חמץ אלא כשהבדיקה היא תחילת הביעור שמוציאו למחר לשריפה, ולכן יש להשאיר חדר אחד לפחות לליל י"ד שיוכל לברך על ביעור חמץ.

ג. אם הניקיון מועיל בבדיקה

היוצא מזה למה שאנו נוהגים שחלק מהמקומות הצריכים בדיקה, כארונות המטבח ומגירות הילדים ומקומות שונים כמו שנפרט להלן, אין בודקים שוב בליל י"ד אלא סומכים על מה שמנקים מקודם, יש לדון ראשית כשמנקים ביום אם מועיל, דבדיקה ביום אין מועיל אפילו בדיעבד להכרעת שו"ע הרב ומשנה ברורה כמו שנתבאר, ועוד יש לדעת אפילו כשמנקים בלילות, דלפי המבואר בשולחן ערוך (סי"א) בשם ראב"ן שהובא במרדכי, דאין מועיל כיבוד הבית אלא כשמתכוונים לבדוק ולבער החמץ, והוכיח מדין שרץ במבוי שמטמא טהרות למפרע עד הזמן שבדקו המבוי ולא היה שרץ, ולא מהני שכיבדו המבוי שמא אשתכח בגומא, והיינו דכל שאינו בודק בכוונת בדיקה יתכן שלא שם לבו אלא לניקיון ולא לחמץ, וכ"כ משנ"ב (ס"ק מ"ד), וא"כ בזמנינו שהדרך לנקות בערב פסח גם מקומות שאין בהם שייכות חמץ כלל, כמזגנים וארונות גבוהים, והכל לשם ניקיון בעלמא לכבוד יו"ט, א"כ לפעמים עיקר דעתם על הניקיון, וכשאין יודעים בפרוטרוט היכן צריך לבדוק מחמץ מדינא ומחומרא והיכן רק מנקים, נעשה הכל לשם ניקיון, וי"ל דאין מועיל לבדיקה אפילו בלילות ויצטרך בליל י"ד לפנות הארונות כולם ולבדוק לאור הנר, ולכן יש לדעת בפירוט מה צריך לנקות מדינא שעל ידי זה תשתנה כל הגישה לניקיון, שיידעו שבמקומות אלו מבערים החמץ ובאלו רק מנקים לכבוד יו"ט, ואז יצאו ידי חובתו בדיקת חמץ, גם במקומות אלו.

לבדוק בלילה שבנ"א מצויים בבתייהם, ולכן גם אכסדרה יש לבדוק לכתחילה בלילה, מ"מ בדיעבד כשבדק ביום אין צריך לבדוק שנית.

ובחק יעקב (סק"א) מכח הוכחות אלו מהגמ' דמהני בדיקת י"ג סובר שמועיל כשבדק בליל י"ג, אבל אם בדק ביום י"ג שאז אין הנר מאיר יפה סובר שאין מועיל דשמא לא ראה היטב, וכפסק הטושו"ע (תל"ג סי"א), ובמשנה ברורה (סק"א) הביא הדיעות והכריע כחק יעקב וסיעתו שאם בדק ביום י"ג צריך לבדוק שנית בליל י"ד, וכן הכריע בשו"ע הרב (ס"ו), אך כתב משנ"ב שלא יברך אז על הבדיקה דיש לחוש לדעת הגר"א הסובר דמועיל בדיעבד בדיקת יום י"ג, אבל אם בדק בליל י"ג ונוזהר היטב שלא להכניס חמץ הכריע משנ"ב כחק יעקב ושאר פוסקים שאין צריך לבדוק שנית ודלא כהב"ח והט"ז, דבלילה הנר מאיר יפה, והרוצה להחמיר על עצמו לבדוק שנית בליל י"ד יבדוק בלא ברכה.

ובאכסדרה שמאיר אור החמה יפה הכריע המשנ"ב (סק"ו) שאין לבדוק לכתחילה ביום י"ג אלא צריך להמתין לליל י"ד, משום תקנת חכמים שבלילה בנ"א מצויים בבתייהם, אבל בדיעבד כשבדק ביום י"ג אי"צ לבדוק שנית, דיש לסמוך על דעת רש"י והרי"ף הנזכרים למעלה דמתירים לכתחילה לבדוק האכסדרה ביום י"ג. אולם במג"א (סק"כ) כתב הטעם לפסק השו"ע (סי"א) שצריך לחזור לבדוק בליל י"ד, שהוא משום תקנת חכמים שלא תחלוק בין בדיקה לבדיקה, אלא דהביא מתרומת הדשן שמטעם תקנה זו סגי לבדוק חדר אחד לקיים תקנת חכמים לבדוק ליל י"ד לאור הנר, ולכן אם בדק אכסדרה בדיעבד ביום י"ג אם יש לו חדר אחר לבדוק אי"צ לבדוק שנית האכסדרה, דאין שם החיסרון שאין הנר מאיר יפה, והעתיקו דבריו בשעה"צ (סקנ"ו) ובשו"ע הרב (ס"ז), נמצא לדבריהם דשפיר אפשר לבדוק חלק מחדרי הבית בליל י"ג לאור הנר אם משאיר חלק מחדרי הבית לליל י"ד לקיים תקנת חכמים, וכיון שבודק אז לשם בדיקת חמץ מהני, אבל כשבדק לאור היום אין מועיל אפילו בדיעבד אלא באכסדרה שאורה רב ולא בצדדי החצר, ובוודאי לא בארונות שהם בגדר חורים וסדקים.

זכות על המוני עם המקילים, שמדינא צריך דוקא בדיקה בזמנה.

והנה בהגהות חכמת שלמה על השו"ע כאן מחדש שאם כיבד הבית ג' ימים מקודם ליל י"ד נעשה כמקום שאין מכניסין בו חמץ ואין צריך בדיקה, דבג' ימים הוי חזקה, אמנם למעשה לא נקטינן כן, כמ"ש בהליכות שלמה (פסח, פרק ה' הערה 4), ולדבריו מי שניקה כך הבית ג' ימים מקודם נפטר לגמרי מבדיקת חמץ ואינו יכול לבדוק אלא אם חוזר ומכניס חמץ או עשרה פתיתים, ומ"מ חזי לאצטרופי שיטתו במי שניקה ג' ימים מקודם.

עוד מצאנו חידוש בשיעורי קנה בושם להגר"מ בראנדסדארפער זצ"ל, שכל מגירה או מדף שמהפכה על צידה נפטר בזה מלבדקו, דדמי לגג היציע והמגדל (בסימן תל"ג סעיף ה') שגגיהם משופעים ואין ראויים לתשמיש ובכך נפטר מלבדוק, ובאמת הוא חידוש גדול דשפיר יש לחלק בין גג היציע ומגדל דאינו מקום שמכניסין בו חמץ ולא נתחייב בדיקה מעיקרא לבין מגירה שהיפכה אחר שכבר נתחייבה בדיקה, ועכ"פ נראה יסוד דבריו דלא מחמת הנקיון נפטר אלא כשאפשר ליתן לו דין יציע ומגדל שפטרו חז"ל מבדיקה, דהרי מחזירו למקומו ביושר בלא שיפוע ומעתה דמי לשאר הארונות שנוהרים בהם מחמץ לאחר שניקו אותם.

ומכל מקום כשמנקים ביום עדיין נשארה השאלה איך מועיל, ואפילו נאמר שאור החשמל החזק שבימינו דינו כאור החמה שבאכסדרה שמאיר היטב, ומועיל עכ"פ בדיעבד אפילו ביום כמו שנתבאר, הרי רוב הארונות אינם להדיא כנגד האור ודינם כצדדי הבית וכחורין וסדקין שאינם לסמוך על אור החמה, ולבדוק בפנס י"ל שאין אור הנר מאיר יפה ביום כבלילה, ואכן משום הכי הרבה מדקדקים לבדוק באחד הלילות לאור הנר או פנס בלא ברכה כדין העושה ביתו אוצר תוך שלושים יום, ורק לאח"כ מכניסים מוצרי פסח, אך אין להתעלם מכך שמנהג העולם אינו כן וסומכים על הנקיון בלבד.

וידועים דברי השערי תשובה (סו"ס תל"ג) שמלמד זכות על המוני עם המקילים לבדוק דרך העברה בלי חיפוש היטב בחורין ובסדקין, לפי שבתחילה מכבדים ורוחצים ומנקרים הכל היטב, וכנראה כוונתו שרק כיבוד הבית לא מהני ביום אבל בניקיון היטב שרוחצים ומנקרים בכל החורים וסדקים כבר אין מה לבדוק שבוודאי אין חמץ, וכנראה שלזה נתכוון עמק הלכה שהובא בשעה"צ (סימן תל"ב סק"ב) דכהיום שהמנהג לכבד ולנקות הבית מכל חשש חמץ קודם ליל י"ד יש יסוד מדינא למנהג להניח עשרה פתיתי חמץ שלא תהא ברכה לבטלה. אולם כמבואר בלשון שערי תשובה זה אינו אלא בגדר לימוד

אבל בוודאי יש מקום להדר לקיים תקנת חכמים אם מנקים ביום להחמיר לבדוק באחד הלילות לאור הנר כדין עושה ביתו אוצר. ובפרט מחשש נוסף דלפעמים אחרי הניקיון מכניסים חמץ עטוף היטב, כגון במקרר ובמקפיא ועלול לשכוח ממנו, וגם כשמנקים בלילה כבר נתבאר דאם אין סומכים על הנקיון כנ"ל בעי לכוון לשם בדיקת חמץ, ואז הוה הנקיון כבדיקה, וכדי שהגישה לנקיון תהיה באופן זה אמרנו לפרט המקומות הצריכים בדיקה, ולמען דעת גם בשעת בדיקת חמץ על מה לשים לב לבדוק כדין.

ד. פירוט מקומות החייבים בבדיקה

מנהג ישראל תורה לעסוק בטירחה מרובה בביעור חמץ יותר מהחיוב, ונאמרו ע"ז הפלגות מצדיקים זי"ע שפועל גדולות ונצורות כמעלת התקיעות בר"ה, (ומפורסם הנוטריקון 'קשר' ק' ראצן ש"ייערן ר"יבן ק'ערן), וכבר כתב בשו"ע (תמ"ב סעיף ו') שנהגו לגרר הכתלים והכסאות שנגע בהם חמץ, ויש להם על מה שיסמוכו. ופירש במשנ"ב (סקכ"ח) דאין ללעוג על המנהג לומר שהוא מנהג טעות וחומרא יתירה אלא יש לזה סמך מן הירושלמי, וביאר בשעה"צ (סקנ"ב) דהענין הוא דישאל קדושים הם ונהגו להחמיר אפילו במשהו, וב'דברי תורה' להגה"ק ממונקאטש זי"ע (ח"ד סימן קל"ד) פירש מאמר האריז"ל שכל הנזהר ממשוהו חמץ מובטח לו שלא יחטא כל השנה, דהיינו בפירוורים כאלה שאין חיוב לבערם, וכתב בשו"ת הרדב"ז (ח"ג סימן תקמ"ו) בטעם חומרא דחמץ, וכתב - ע"כ אני סומך על מה שאמרו חז"ל במדרשים כי חמץ בפסח רמז ליצר הרע והוא שאור שבעיסה, ולכן כלה גרש יגרש אותו האדם מעליו ויחפש עליו בכל מחבואות מחשבתו ואפילו כל שהוא לא בטיל.

אך לפעמים מחוסר ידיעה עלול לעסוק בניקיון ולא לשים לב למקום המחויב בבדיקה שלא עלה על דעתו שמחויב לנקות שם, גם לפעמים במצבים מיוחדים לטובה שא"ל לנקות כרגיל כל הבית ואז צריך לדעת מה צריך לנקות מדינא, ויוכל לנקות כראוי לפסח כי מה שהחיוב לנקות אין בו כ"כ קושי, ועוד כמו שהתבאר שבחלק

ויש הרוצים לומר כיוון שמנקים בחומרי ניקיון נפגם החמץ בכל מקום שהוא ונפסל מאכילת כלב, אמנם אין הדבר נכון אלא בחומרי ניקיון החריפים כאקונומיקה וסנט מוריץ וכדו', ולא בחומרים העדינים יותר אחר שמדללים אותם במים, כפנטסטיק וכדו', דלאחר שמתייבש החמץ ראוי לאכילה כלא היה, ויש אומרים גם בחומרים החריפים רק כשהם כמות חשובה ולא כשמדללים בהרבה מים, ואפשר דמ"מ מועיל לענין פירורים הפחותים מכזית, דהנה נחלקו הראשונים והפוסקים אם יש חיוב ביעור מדרבנן לפחות מכזית והובאו ב' הדיעות במשנ"ב (סימן תמ"ב סקל"ג) ולא הכריע, ובשו"ע הרב (תמ"ד סכ"ח) סובר שחייב לבער מדברי סופרים מחשש שמא יבוא לאכלו, אך כתב משנ"ב שבפחות מכזית ומטונף קצת לכו"ע אין צריך לבער, דלא שייך חשש שמא יבוא לאכלו, ויש הרוצים לומר שבזמנינו אין חשש בפירוורים כלל שיבוא לאכלו אלא בדבר חשוב, כביסלי יחיד או שקד מרק, וצריך עיון אם אפשר לומר שנשתנתה גזירת חז"ל בפירוורין, אמנם עכ"פ יתכן דלענין זה מועיל ניקיון עם חומרים שאינם חריפים לפירוורים פחות מכזית שנעשו בכך מטונפים שאין חשש שירצה אחד לאכלם.

אמנם האמת הוא שכן מנהג העולם לסמוך על הנקיון, ואמר לי הגר"מ סירוטה שליט"א דבמשנ"ב (סקמ"ה) מבואר הטעם דצריך בדיקה בליל י"ד אף על פי שכיבד ובדק ביום י"ג, מפני שהכיבוד אינה בדיקה גמורה שמא נשתייר חמץ באיזה גומא, ועל זה קאי המשך דבריו דאפילו בדק לאור הנר בחורין ובסדקין הרי אין הנר מאיר יפה ביום כ"כ כמו בלילה, והני מילי במקום שיש גומות וחורין וסדקין משאין כן בארונות שלנו העשויות מפורמיקה חלקה ואין חשש שנמצא בגומא הוה הכיבוד שפיר כבדיקה, ונעשה מקום שאין מכניסין בו חמץ ופטור מבדיקה, וצריך להתחייב בבדיקה ע"י עשרה פתיתין ואל"כ הוה ברכה לבטלה, ונראה להוסיף על דבריו דאפילו יש חריצים בארונות, ובפרט כעבור כמה שנים שמצוי בארונות המטבח שנבלע מים ומתנפח מעט ויש ריווח בין הדבקים, מ"מ לא שייך להכנס אלא פירוורין ומטנפים בחומרי ניקיון כנ"ל.

או הבגדים ולראות שאין מסתתר מתחתיהם או מאחוריהם ביסלי או בייגלה או שקד מרק וכדו', ולהחזיר המגבות.

בבית שיש תינוקות המסתובבים עם חמץ ומכניסים היכן שאפשר להם, צריך לחוש לכל הארונות עד גובה עשרה טפחים, כשאין לארונות דלתות או שנשאר לפעמים פתוח, מדפי המשחקים וספרי קריאה של ילדים ג"כ צריך לבדוק ולנקות כי ניגשים באמצע האכילה, וגם אוכלים כשמשחקים, ומה שאי אפשר לנקות ימכור לנכרי.

ד) בין הארון לקיר, אין צריך לנקות כי אין מצוי שיפול שם חמץ, ולא עוד אלא אפילו ידוע שנפל חמץ בוודאי אין צריך להזיז הארון אלא יוציא מה שאפשר בידו והשאר מבטלו, ואפילו אם אילו היה נאבד דבר יקר היו מזיזים הארון, ג"כ אין צריך לטרוח בזה, כדין "חור שבוע" עד מקום שידו מגעת והשאר מבטל בליבו.

ה) הספה, צריך לבדוק מפני שאוכלים שם ומצוי הרבה חתיכות חמץ, ובד"כ אין מספיק בהכנסת שואב אבק אלא יפתח מה שאפשר בלא טירחה מרובה.

ו) ארונות אחסון שמתחת למיטות, אע"פ שאין רגילים להכנס שם מאכלים מ"מ כשהדרך לפעמים לאכול על המיטות רואים בחוש שעלול ליפול לתוך תיבות אלו, וכגון בשעה שמרימים המיטה נופלים הפירורים בפנים, וצריך להוציא הכל ולנער ולראות אם יש חמץ מתחתיהם, וכן יש להזיז המטות ולבדוק מתחתיהם שלפעמים נופל לשם חמץ מהצד.

מהמקומות אין בודקים בליל י"ד וסומכים על הנקיון מקודם ובפשטות מועיל לבדיקה רק כשהוא בכוונת בדיקה מחמץ, וידעת המקומות החייבים בבדיקה מועיל שהנקיון תהא בכוונה זו:

א) רצפת כל החדרים שלפעמים נכנס שם באמצע האכילה, ובוודאי רצפת הסלון והמטבח, ולזה די בשטיפה, וצריך לשטוף היטב הרצפה קודם הבדיקה ואז בקל יכול לבדוק אח"כ ואינו צריך להסתפק בכל חתיכה מהו אם חמץ או לאו, ולענין השירותים ואמבטיה - בבית של מבוגרים בלבד אין חיוב מעיקר הדין כי אין מכניסים לשם דברי מאכל, אבל בבית עם ילדים צריך לבדוק כי התינוקות מכניסים שם חמץ, וגם במרפסת צריך בדיקה כיון שבוודאי הכניס חמץ תוך שלושים יום לפסח אין לסמוך שהעורבים אכלוהו, כמבואר במג"א ומשנ"ב (סקכ"ז), אבל הבדיקה"ם אין צריך לבדוק בד"כ שאין ניגשים באמצע אכילה, אבל אם מכניס בגדים צריך לבדקם, ואפשר למכור כולו לנכרי.

ב) על גבי השולחנות והכסאות, ואפשר לבדוק בקל אם אין שם פירורים חשובים.

ג) ארונות, רק מקום שניגש לשם לפעמים באמצע האכילה יש לחוש שהכניס שם חמץ, והיינו - המדף של המגבות, או מפות שולחן, המדף של הזמירות לשבת, וברכת המזון, והסידורים, המדף של בגדי תינוקות וטיטולים, שלפעמים מחליפים באמצע האכילה, ובכל אלו אפשר בקל לבדוק ע"י שמוציא המגבות

ז) יש לזוהר מי שיש לו נוי סוכה של חמץ, כגון שבעת המינים, יזהר לבערו.

ח) בחלונות שיש מסילות כשהדרך לאכול אצל החלון, וכגון כשיש ילדים היושבים שם עם מאכלים וממתקים, עלול ליפול שם חמץ חשוב וצריך לבדוק שם, גם אפשר לשפוך שם חומר חריף מדולל במים אך לא הרבה מדי מים, לפסלו מאכילת כלב.

ט) במטבח, כל הארונות שרגילים להכניס חמץ צריך לרוקן ולבדוק, וגם ארונות שיש חד פעמי וכדו' כי לפעמים ניגשים באמצע האכילה לקחת כלי או נייר וניילון וכדו', ויש שנהגו לכסות המדפים והמגירות בנייר, מחשש שנשאר משהו חמץ וכדי שלא יכנס לתוך מאכלים, ובארונות פורמייקה אין כל כך חשש זה אך יש מקפידים משום המנהג.

י) המקרר והמקפיא, הם מקומות שמכניסים חמץ, וצריך לנקותם ולבדקם, ומעל גבי המקרר תלוי לפי הענין אם הדרך להשתמש שם ובמה, מעל גבי הארונות העליונים אין לחוש שנשתמש שם ואין צריך לבדוק, וכאן המקום לעורר לזוהר לבדוק בבדיקת חמץ גם במקרר ובמקפיא, שלפעמים אחר הנקיון מכניסים חמץ מעוטף בכמה כיסויים ושוכחים מזה, וכבר היו דברים מעולם שנזכרו באמצע הפסח, בגומיות שבמקרר וחורים שאי אפשר להגיע בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבם, ואפשר לפגום בחומר ניקיון חריף.

יא) משטחי השיש שבמטבח צריך לנקות ולבדוק, ובמטבח בכלל צריך לזוהר יותר לנקות היטב אפילו מפירורים מעט שבמעטים, שהוא מקום הכנת המאכלים ועלול ח"ו ליפול פירור למאכל.

יב) המגירות עדיף להוציא אם שייך ולנערם ולנקותם, (והגר"מ בראנדסדארפער זצ"ל חידש (שיעורי קנה בושם פ"א סכ"ה) דכיון שמהפכן בעת הניקיון אי"צ שוב בדיקת חמץ בנר כדן גג מגדל ויציע המשופעים וכן בכל כלי אכילה והסירים שבעת הנקיון מהפכם ונפטרים מבדיקה אפי' אינו מוכרן לנכרי), וגם הארון שבו נכנסים המגירות צריך לבדוק.

יג) כלי האכילה וכלי הבישול, סירים צלחות קערות סכו"ם, אע"פ שאין משתמשים בהם בפסח צריך לבער מהם החמץ, ע"י ששוטפים ומשפשפים אך אין צריך לפרק הידיות מפני שהחמץ שמתחתיהם מטונף ואין בהם כזית ואין חשש שיבוא לאכלו, ועוד כיון שקשה הוא בכלל אין ידו מגעת שדיו בביטול, אלא כשאפשר יש שכר גדול למתאמצים לנקות הכל היטב כנהוג.

יד) כלי לישה, הנפה, ובלנדר, טוסטר, וכדו', שקשה מאוד לנקותם אע"פ שאפשר בטירחה גדולה, אין צריך לנקות וימכרנו במכירת חמץ, והוא הדין בתנור אפיה.

טו) צריך לבדוק הכיסים שבבגדים, שלפעמים מכניסים שם חמץ, ואין מועיל כיבוס לפסול המאכלים מאכילת כלב כי אין החומר חריף כ"כ ועוד שאפשר למצוא חמץ בתוך ניילון, אבל מועיל הכיבוס לפירורים הפחותים מכזית לטנפם ואז אין חשש שיבוא לאכלם, ולכן צריך לבדקם מחמץ חשוב, וכן יבדוק כיסי הקיט"ל, וכן בכיסי מעילי החורף, שלפעמים נעשה קר בפסח ומוציאים המעילים מהנמכר לנכרי ועלול למצוא חמץ בכיסיו, ושמא יבוא לאכלם, וכבר היו דברים מעולם, ואפשר לבדוק הכיסים ביום לאור החמה ליד החלון ואז נפטר מבדיקתו בליל י"ד לאור הנר, ומחמת הקושי לבדוק לאור הנר סומכים על זה לכתחילה ומקיים תקנת חכמים בשאר הבית, וכן צריך לבדוק במכפלות במכנסיים מפירורים חשובים, אבל פירורים שנפלו לתוך הביטנה אין צריך לפרוץ תפרים ולהוציא אלא בליבו ודיו.

טז) תיקי הילדים והילקוטים, צריך לבדוק מחמץ לאחר הכיבוס, וכן עגלת תינוק מצוי שמצטבר חמץ מתחת הכרית.

יז) חדר המדרגות הוא מקום שיש לחוש שהכניס חמץ באמצע הסעודה וצריך לבדוק, ובפרט כשהילדים אוכלים שם בערבי פסחים, והחיוב הוא לכל דייר מהכניסה עד הקומה שלו, שבחלק זה משתמש, ובתיבת דואר אינו מקום שמכניסים חמץ אלא אם כן ידוע לו שהכניס פעם חמץ, או שהילדים משחקים ומכניסים חמץ כשהתיבה נמוכה.

א לעלוב'ער ווארט

הרה"ח המפורסר ר' נתן שבעון קאפ שליט"א

פרשת צו - שבת הגדול - תשפ"ה

הפננה הרצויה בקיום מצוה

זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה' (ט, ו).

הענין הוא כי האדם צריך לקיים מצוות ה' בפשוטה, רק משום שקבד רצון ה', וכך צוה עליו לעשות, ואפילו שעדין אינו רואה אור על ידי קיום המצוות אין זה מענינו, והוא צריך לעשות ולקיים המצוות בפשוט. וזהו "הדבר אשר צוה ה' תעשו" בלא לצפות לשום התגלות, אלא משום שקבד צוה ה', אולם לבסוף "וירא אליכם כבוד ה'" תזכו גם להתגלות ה' יתברך שמו.

(ברכת משה, תשל"ד)

אתה בוש? לכך נבחרת!

ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח (ט, ז).

פרש רש"י ז"ל, שהיה אהרן בוש וירא לגשת אמר לו משה למה אתה בוש לכך נבחרת. הנה איתא (עין סוטה ה, א) 'כל המתגאה אין אני והוא יכולין לדור בכפיפה אחת', והנה מעלת הפקנה היא בחינה גדולה, ואהרן החזיק את עצמו שאינו ראוי לכך, אמר לו משה למה אתה בוש, הינו, דמשום שאתה בוש ומחזיק את עצמך ללא ראוי, לכך נבחרת, שעבודה זו נתנה באמת לאנשים שמחזיקין את עצמם בקטנות.

(ברכת משה, תשל"ד)

אדם המקיים מצוה - משפיע לדורותיו עד עולם

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה היא העלה על מזקדה על המזבח וגו' (ויקרא ו, ב). וברש"י הק', אין צו אלא לשון זרז מיד ולדורות. ואפשר לומר דהנה בשאדם שעושה איזה מצוה או מעשה טוב, אזי ממשיך עליו בזמן קיום המצוה שפע קדש והשפעות טובות, ואותם ההשפעות טובות נמשכות גם על בניו ובני דורות, וזהו אין צו אלא לשון זרז מיד ולדורות, שעל ידי הקרבת הקרבנות זוכה לשפע קודש מיד הינו בזמן קיום המצוה, ולדורות שזוכה להמשיך אותם ההשפעות לדורות הבאים.

(דברות קודש, כ"ק מרן אדמו"ר זיע"א)

מצוות ליל הסדר קיומם ע"י הפה של האדם

הנה מצוות שנצטוינו בהם כליל התקדש חג הפסח קיומם בפה, כמו אכילת מצה ארבע כוסות וספור יציאת מצרים וכו', והענין הוא שהרי קיום מצוות אלו הם זכר ליציאת מצרים, וסבת גלות מצרים היתה לפי שאמר אברהם אבינו ע"ה (בראשית טו, ח) 'במה אדע כי אירשנה' בדיאיתא בגמרא (נדרים לב). וכיון שהיה פנים שגרים לאבותינו לרדת מצרימה היה בפה, אזי תקון זה הפנים הוא גם על ידי הפה, דהינו על ידי מצוות אשר קיומם בפה, לכן מצוות הלילה קיומם תלוי בפה, לתקן הפנים בפה שבסבתו ירדו אבותינו למצרים.

(דברות קודש כ"ק מרן אדמו"ר זיע"א)

סדר לכל השנה - אפלו בלי הכנה

מובא ב"בית אהרן" דמה שנקרא הלילה הזה ליל הסדר, להורות שזה סדר לכל השנה, ע"כ. ואפשר דהיות ובהזמן של ליל פסח היתה ההשפעה באתערותא דלעלא גם ללא אתערותא דלתתא, לכן אנו ממשיכים להשפעה הזו לכל השנה, שאף בהיותנו בזאת הבחינה שאין בנו שום הכנה והתעוררות גם כן נוכל לקבל ההשפעה באתערותא דלעלא.

(הגש"פ ברבית משה)

הפירוש היחודי של רבי דוד מלעלוב: "מה אסור להחמיץ"

ושמרתם את המצות (שמות יב, יז) ברש"י: רבי יאשיה אומר אל תהי קורא את המצות אלא את המצוות כדרך שאין מחמיצין את המצות כד אין מחמיצין את המצוות אלא אם באה לידי עשה אותה מיד. שמי עתי בשם רביה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א, שפעם אחת קדם חג הפסח עבר לפנני ארח ולא היה לו מה לתן לאכל, והיה לו שמירה לחג הפסח, ובשל מננו מאכל, ונתן לאורח לאכל, ואמר, עקר השמירה לשמור מחמיץ, וכתוב ושמרתם את המצות ודרשו חז"ל מצוה הבאה לידי אל תחמיצנה, ומקים פעת דין שמירת המצוה, והשי"ת יזמין לו שמירה אחרת לחג הפסח.

(מגדל דוד)

"עכשיו" בהג הפסח תשפ"ה!

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועבשו קרבנו המקום לעבודתו. הנה 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים' (פסחים קטז, ב), והינו שכל יהודי צריך לדעת זאת ולהרגיש בעצמו כאלו הוא יצא ממצרים, ובאם אינו מאמין בזה אין אמונתו שלמה. וזהו פירוש 'מתחלה' שאם חושב שרק את אבותינו גאל ה' ממצרים, וזה היה רק מתחלה ולא עתה, על זה אומר בעל ההגדה 'עובדי עבודה זרה' דהינו שהוא אפיקורס, אך אם מאמין הוא שלא רק את אבותינו הוציא ה' ממצרים אלא גם אותנו, וזה 'ועבשו', אזי 'קרבנו המקום לעבודתו' מקרב הוא למקום.

(ברבית משה, תשל"ג)

הלכות חול המועד

הרב הנאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א - רב ומו"צ בקהילתנו הק' ומחבר ספר ילקוט הליכות

א. קדושת חול המועד.

א. כתב המשנה ברורה [סימן תקל], מאד יש להיזהר שלא לעשות מלאכות האסורות בחול המועד, דאמרו חז"ל המבזה את המועדות [דהיינו שעושה בהם מלאכה, כפירוש רש"י], כאילו עובד עבודת כוכבים ומזלות.

ב. גם חייב לכבד חול המועד במאכל ומשתה ובגדים נאים שלא ינהג בהם כבימות החול, דגם בחול המועד יש מצות "ושמחת בחגך", ואפילו שאין חיוב לאכול בהם פת, מצוה לקבוע בהם סעודת פת אחת בלילה ואחת ביום, כמו ביום טוב. [עכת"ד המ"ב שם].

ג. איתא בירושלמי: אמר רבי אבא בר ממל אילו היה מי שימנה עמי התרתי שיהיו עושין מלאכה בחול המועד, כלום אסור לעשות מלאכה אלא כדי שיהיו אוכלין ושותין ויגעין בתורה, ועכשיו אוכלין ושותין ופוחזין. [עכ"ל]. וכתב הכל בו: נראה מזה שאיסור גדול בשחוק יותר ממלאכה, שכוונת השם יתברך בנתינת המועד היתה כדי להדבק ביראתו ואהבתו ולעסוק בתורתו התמימה. [עכ"ל].

ב. איסור מלאכות בחול המועד ואופנים שהתירו.

כתב המשנה ברורה [שם], יש אומרים שמן התורה אסור לעשות מלאכות בחול המועד, אלא שהתורה נתנה רשות לחכמים להתיר מקצת מלאכות לפי צורך הענין, ויש אומרים שהחכמים אסרו בו עשיית מלאכות מפני שמצינו בתורה שנקראו "מקרא קודש", אך אינו ממש כמו יום טוב שנאסר בו כל מלאכת עבודה, אלא מותר לעשות בו מלאכה בחמשה אופנים דלהלן: א) מלאכת דבר האבד, אם לא יעשנה בחול המועד. ב) מלאכת אוכל נפש, לצורך חול המועד שמותר אפילו מעשה אומן. ג) פועל שאין לו מה יאכל, שהתירו לו לעשות מלאכה בחול המועד. ד) לצרכי רבים, התירו לעשות מלאכה אפילו מעשה אומן אם הוא צורך המועד. ה) מעשה הדיוט, דהיינו שהתירו לעשות מלאכה שאין בו אומנות לצורך חול המועד. [מ"ב שם].

ג. תספורת בחול המועד.

אסור להסתפר בחול המועד, אמנם שער השפם מותר לספר אפילו אינו מעכב האכילה, וכן מותר להסתפר לצורך רפואה. [שו"ע ומ"ב סימן תקלא]. וכתב בדעת תורה [שם] דאשה משום צניעות מותרת להסתפר.

ד. קציצת ציפרניים בחול המועד.

לדעת השו"ע [סימן תקלב] מותר לקצוץ ציפרניים בחול המועד, ולדעת הרמ"א אסור, רק שהתיר לקצוץ במקום מצוה כשיש בו משום חציצה. וכתב בבאר היטב [שם] דמי שנוהג לגזוז בכל ערב שבת צפרניו, מותר לגזוז צפרניו בערב שבת חול המועד, ובמשנה ברורה [שם] כתב, דמי שגזז הציפרניים בערב חג, מותר לגזוז צפרניו גם בחול המועד. והוראת בעל שבת הלוי, דמנהג האשכנזים שלא לגזוז הציפרניים בחול המועד בכל אופן, חוץ מאופן שיש בהם חשש חציצה. [מבית לוי פסקי בעל שבת הלוי על הל' חוה"מ].

ה. כיבוס וגיהוץ בחול המועד.

א. אסור לכבס בחול המועד בין ביד ובין במכונת כביסה. [שו"ע סימן תקלד, מבית לוי].

ב. חוץ ממגבות שמתלכלכות הרבה, שמותר לכבס אם נגמרו לו כולם, וכן מותר לכבס בגדי קטנים אם נתלכלכו כולם. [שו"ע שם]. וכן בגדים הצמודים לגוף וגרביים שמתלכלכים הרבה כשנגמרו כולם. [חוט שני מהג"ר נסים קרליץ על הל' חוה"מ]. אך לא יכבס רק מה שצריך לימי חול המועד. [מבית לוי].

ג. מי שנתלכלכו כל בגדיו עד שאינו סובלם מחמת טינופם, מותר לכבס בגד אחד שיהיה לו מה ללבוש, כדין מי שאין לו רק חלוק אחד, שהתירו לכבסו בחול המועד, אך כיון שהרבה פוסקים סברו שעדיף באופן זה לרכוש בגד חדש מאשר לכבס, אין להקל בזה אלא בעת צורך גדול, דהיינו שבאמת אינו יכול ללבוש הבגד, אך לכתחילה יראה שלא יבוא לידי כך. [פסקי תשובות על הל' חוה"מ, ילקוט הליכות. ועיין בפסקי תשובות סימן תקלד אות ו, אם יש עדיפות לייבש הבגדים במייבש כביסה בצניעה, או שאפשר לתלותם בחבלי הכביסה שיתבישו בשמש].

ד. ניקוי כתם אינו בכלל כיבוס. [מבית לוי].

ה. בגד שנתלכלך, ואם לא ינקוהו מיד יבוא הבגד לידי הפסד, יראה מתחילה לנקות הכתם עצמו, ואם אינו מועיל, מותר לכבסו במכונת כביסה, כדין מלאכת דבר האבד שמותר. [שם].

ו. הברשת בגדים או כובע מהאבק שעליהם מותר, דאינו בכלל מלאכת כיבוס. [שם].

ז. מותר לצחצח נעלים דאינו בכלל כיבוס. [שם].

ח. מותר לצחצח כלי כסף בחומר ניקוי לצורך המועד, דאינו בכלל כיבוס. [שם].

ט. מותר לשטוף הריצפה ולנקות הבית בחומר ניקוי וסמרטוט ריצפה, ואינו בכלל איסור כיבוס. [שם].

י. מותר לגהץ בגדים בחול המועד. [ע"פ רמ"א ומ"ב סימן תקמ"א ס"ג]. ולדעת שבט הלוי ובאר משה, נכון שלא לגמור הגיהוץ עד הסוף כמו בימות החול.

ו. תפירה בחול המועד.

א. כל תפירה אסורה בחול המועד אפילו כשהוא לצורך המועד, דתפירה נחשבת למעשה אומן, גם סריגה אריגה וריקמה בכלל איסור תפירה. [שו"ע שם סעי' ד-ה, ופסקי תשובות].

ב. כפתור שנפל מהבגד, וזקוק לתקנו לצורך המועד, לדעת הגר"י פישר יתפרנו איש ולא אשה שאומנתה בכך, והוראת הפוסקים לתפרו בשינוי, לדוגמא אם יש לו 4 נקבים יתפור רק 2, ואם יש בו רק נקב אחד, יתפרנו שלא במקומו המדויק, או יותר ברפיון. [מבית לוי, ופסקי תשובות].

ג. נקרע לו בגד, וצריך לתקנו לצורך המועד, לכתחילה יתקנו איש בשינוי, ואם אינו יכול, תתקנו אשה אך רק בשינוי ולא כמו בימות החול. [שם].

ז. כתיבה, ציור, לצלם, בחול המועד.

א. מותר לכתוב בכתיבה שלנו [משיט"א] לצורך המועד, דאינו נחשב למעשה אומן, אך כתב המשנה ברורה [סימן תקמ"ה סק"ה] דנכון לכתוב בשינוי מעט, או שיכתוב שורה ראשונה עקומה, או שיאחוז העט ביד אחר, וכל כיוצא בזה.

ב. מותר לכתוב חידושי תורה בכתב רגיל בחול המועד. [מ"ב שם סקמ"ז].

ג. לדעת שבט הלוי ראוי להחמיר שלא לכתוב במחשב בחול המועד, והרבה פוסקים התירו הקלדה במחשב ללא הדפסה כשהוא לצורך המועד, או כתיבת חידושי תורה כנזכר למעלה. [חול המועד כהלכתו, ופסקי תשובות].

ד. מותר לצלם במצלמה רק כשנמצא במקום

או במצב מסוים שמשער שלא יחזור הזדמנות זו לאחר החג, אך אין לפתח את התמונות כי אם לאחר החג, אם לא שיש לו בזה הכרח כמו תמונות דרכון וכיוצא בזה. [שם].

ה. מותר לתת לילדים לצייר ולכתוב על דפים ריקים שבדרך כלל הדפים נזרקים מיד ואין זה אלא מעשה הדיוט לצורך המועד שמותר, ובתנאי שלא יהיה ציור אומנתי שמסגרים וכיוצא בזה. [פסקי תשובות].

ח. ללכת לרופא שיניים. תיקון משקפיים ומכשירי שמיעה.

א. בשו"ע [סי' תקלב ס"ב] נפסק, שכל רפואה מותר בחול המועד. אמנם כתב בשו"ת אגרות משה [ח"ג סע"ח] דמותר לילך לרופא שיניים רק אם יש לו יסורים מהשיניים שבאו לו בימי חול המועד שלא לרצונו, אך אין לקבוע תור אצל רופא שיניים בשביל זמן פנוי וכיוצא בזה. וכן דעת הגרש"ז אויערבאך. [שש"כ ח"ב פס"ו הע' פח].

ב. מותר לתקן משקפיים או מכשירי שמיעה שנשברו בחול המועד, דהם בכלל רפואה. [שש"כ שם].

ט. תיקוני מים, חשמל, גז, תנור, מיקסר, מקרר, טלפון, מזגן.

כל הדברים הללו אם התקלקלו בחול המועד, מותר לתקנם אפילו על ידי אומן, יש מהם משום מכשירי אוכל נפש, ויש מהם משום שהם לצורך גוף האדם ודינם כמלאכת אוכל נפש. וכן מותר להחליף צמיג במכונית לצורך נסיעה בחול המועד. [שש"כ פס"ו, מבית לוי, פ"ת סתק"מ].

י. סחורה ומשא ומתן, פעולות בנקאיות.

א. אין לעסוק בסחורה ומשא ומתן בחול המועד, דהיינו שאסור לקנות ולמכור קרקע או מטלטלים, ואם חוששים מהפסד ממון גדול יעשה את ההכרח המנמלי, וההמשך לאחר המועד.

ב. מותר למשוך כסף מהבנק כשזקוק לכך לצורך המועד. ולהפקיד כסף מותר רק אם נודע לו שחשבון העו"ש שלו בחובה ורוצה להניצל מהריבית שהבנק מחייב, או כשחושש מגניבה ואבידה. וכן מותר להדפיס דפי חשבון כשחושש שיש לו חובה [משמעותית] או שחושש שיחזרו לו שיקים ורוצה להימנע מהפסד כספי. [שו"ע סי' תקלט ס"א, מבית לוי ופ"ת על הל' חוה"מ].

ובזה הזמן של ליל פסח היתה ההשפעה באיתערותא דלעילא גם ללא איתערותא דלתתא, לכן אנו ממשיכים ההשפעה הזו לכל השנה, שאף בהיותנו בזאת הבחי' שאין בנו שום הכנה והתעוררות גם כן נוכל לקבל ההשפעה באתערותא דלעילא.

(הגש"פ ברכת משה)

הנה מצוות שנצטוינו בהם בליל התקדש חג הפסח קיומם בפה, כמו אכילת מצה ארבע כוסות וסיפור יציאת מצרים וכו', והענין הוא שהרי קיום מצוות אלו הם זכר ליציאת מצרים, וסיבת גלות מצרים היתה לפי שאמר אברהם אבינו ע"ה (בראשית טו, ח) במה אדע כי אירשנה כדאיתא בגמרא (נדרים לב.), וכיון שהפגם שגרם לאבותינו לרדת מצרימה היה בפה, אזי תיקון זה הפגם הוא גם על ידי הפה, דהיינו על ידי מצוות אשר קיומם בפה, לכן מצוות הלילה קיומם תלוי בפה, לתקן הפגם בפה שבסיבתו ירדו אבותינו למצרים.

(תשנ"ו)

הנה בכל התורה כולה לא מצינו מצוה שקיומה היא על ידי אכילה מלבד מצות אכילת מצה, ומצות האכילה בערב יום הכיפורים בפשטות הטעם שיקל על צום יום המחרת, אך הא שבעצם האכילה מקיימים מצוה מצינו רק במצות אכילת מצה בחג המצות.

והטעם נראה על פי דברי קדשו של הרה"ק מאפטא זיע"א (אוהב ישראל, ליקוטים) על הכתוב (ירמיה ד, כב) חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו, 'חכמים המה להרע' פירוש שרצונם לקנות שלימות עם מדת להרע, היינו שלא יאכלו, ועל ידי התעניות והסיגופים המה רוצים לקנות השלימות, 'ולהיטיב לא ידעו' פירוש להיטיב שיאכלו ועל ידי זה יקנו שלימות זה לא ידעו, עכ"ד.

הרי שלאכול לשם שמים היא עבודה קשה עד למאוד יותר מעבודת התעניות, והנה בהגיע זמן המקודש בליל התקדש חג הפסח, אשר בו מקבלים כל ישראל התעוררות והתעלות עצומה באתערותא דלעילא, מתעלים ישראל ויש כח בידם אפילו לאכול לשם שמים, לכן נצטוו ישראל במצות אכילה בליל הסדר היינו לאכול לשם מצוה.

(תשנ"ד)

בענין איסור חמץ שאיסורו במשהו, ואינו בטל, משא"כ שאר איסורים דבטלים בשישים או בנותן טעם, ויש שבטלים ברוב, אפ"ל דבגלות מצרים כידוע היו ישראל שקועים במ"ט שערי טומאה, ואם היו נשארים שם עוד זמן מועט, היו נכנסים לשער הנ' ולא היתה להם ח"ו תקומה, ולכן גורשו ממצרים בחפזון, כי אם היו שוהין עוד משהו, מיד היו נכנסין לשער הנ'. ונמצא שכל הנס היה במשהו, ולכן הקפידו חז"ל באיסור חמץ להזהר אפילו במשהו, ולא יתבטל.

(הגש"פ ברכת משה)

הענין דקרי ליה ליו"ט ראשון של פסח 'שבת' כדכתיב (ויקרא כג, טו) וספרתם לכם ממחרת השבת וגו', אפשר לומר דכידוע שבת קביעא וקיימא כדאיתא בגמ' (ביצה יז.), ואי אפשר לשום בריה לשנות זמנה, היינו שאדם זוכה לקדושת השבת באתערותא דלעילא, מה שאין כן קדושת יום טוב בבית דין תליא מילתא, כמ"ש מקדש ישראל והזמנים היינו שישראל מקדשים הזמן בבחינת איתערותא דלתתא, ולפי הכנת הלב כן מקבל האדם קדושת היו"ט.

אבל יו"ט של פסח הוא בבחינת שבת, דביציאת מצרים היו ישראל בשפל המדריגה ובדיוטא התחתונה בבחינת ואת ערום ועריה, וזכו והגיעו באתערותא דלעילא למדריגה גבוהה ולהתגלות אלוקית כדאיתא (מכילתא בשלח, ב) בקריעת ים סוף ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, לכך קרי ליה לחג הפסח 'שבת' לפי שבו נשפע לישראל שפע קודש באתערותא דלעילא בבחינת שבת קודש, ואחר כך ימי ספירת העומר הם בחינה של אתערותא דלתתא עד יום קבלת התורה.

וזהו גם מה שאנו אומרים בשבת קודש 'זכר ליציאת מצרים', שבכל שבת קודש זוכים ישראל לאיתערותא דלעילא כביציאת מצרים, וזהו זכר ליציאת מצרים.

(תשנ"ו)

ליל הסדר

מונא בבית אהרן דמה שנקרא הלילה הזה ליל הסדר, להורות שזה סדר לכל השנה, ע"כ. ואפשר דהיות

הגדה של פסח

חכם מה הוא אומר מה העדות והחוקים והמשפטים אשר ציוה ה"א אתכם, ואף אתה אמר לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.

יש לומר בטעם מה שמשיבין לחכם הלכה זו דייקא דאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, דהנה הא דאסור לטעום מאומה לאחר אכילת קרבן פסח הוא כדי שלא יפוג טעמו של קרבן הפסח וישאר לזמן רב, וזהו מה שאנו משיבים לחכם, שכשם שאין אוכלים לאחר קרבן פסח מאומה למען יעמוד טעמו זמן רב, כן צריכים אנו להשאיר טעם חג הפסח בפנינו לזמן רב, פירוש שכל ההשפעות טובות והאור הגדול היורדים בימי חג הפסח יתלוו אלינו למשך כל תקופת השנה, וזהו גם הענין שמצפינים את האפיקומן, להורות שיש להצפין את השפעות חג הפסח לכל השנה.

וזהו הענין מה שקורין לעת דמדומי חמה במוצאי יום טוב 'נעילת החג', על שם שיש לנו לנעול ולשמור את השפעות החג בקרבנו לבלתי יסור מעמנו וישאר טעמם לכל השנה.

ושמעתי שיש מקומות (מובא בסידור הרב בעל התניא) שנהגו שלא לומר 'חסל סידור פסח

וכו', וטעמם לפי שחג הפסח לעולם אינו נגמר והשפעתו נשארת לעד.

(עת נעילת החג, שביעי של פסח תשנ"ח)

עוד יש לומר, דהנה שאלת החכם היא, שבכל חג ומועד אנו מקיימים את מצוות החג בשלימות כהלכתם וכתיקונם כסוכה וארבעה מינים וכו', ואילו בפסח, אנו אוכלים מצת אפיקומן במקום קרבן פסח, ועל זה שואל החכם 'מה העדות והחוקים והמשפטים אשר ציוה ה' אלקינו אתכם', דהא אוכלים מצה ולא קרבן פסח.

והתשובה לחכם היא, 'כהלכות הפסח' אליבא דההלכה עולה אכילת המצה כקרבן פסח, על דרך ונשלמה פרים שפתינו, וכשם שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן כן אין מפטירין אחר אכילת המצה שהיא לנו במקום קרבן פסח אפיקומן.

וזהו שאומרים לאחר סדר ליל פסח, חסל סידור פסח כהלכתו ככל משפטו וחוקתו כאשר זכינו לסדר אותו כן נזכה לעשותו, פירוש, שכעת זכינו לסדר אותו 'כהלכתו', כפי ההלכה שאכילת מצה היא לנו במקום קרבן, אבל מתפללים אנו 'כן נזכה לעשותו' שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ונזכה לעשות קרבן הפסח בפועל ממש.

(חזו"מ פסח, תשנ"ח)

האחדות, ומי שמוציא עצמו מן הכלל ולא היה באחדות ובאגודה אחת עם שאר ישראל, נקל בידו לבא ח"ו לידי כפירה בעיקר.

וזהו הענין שהפסח נאכל בחבורה, להזכיר גודל ההתעוררות וההתעלות שהיה לישראל מהאחדות ומהאסיפת מרעים בצוותא חדא, עד שאפילו פרעה הרגיש בזה ורצה לבטלם מזה.

(פסח, תשנ"ו)

והיא שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו. יש להבין למה התכוין בעל ההגדה כשאמר והיא. ואפ"ל עפ"י ד"ק של זקני הרבי מלובלין זיע"א עה"פ אשר פסח על בתי בני במצרים וגו' ואת בתינו הציל (שמות יב, כז), דהיה צריך לכתוב ואת בתיהם הציל, ותירץ שבאמת הכונה היא לבתינו אנו בזמן הזה, היות שבכל שנה ושנה כשמגיע חג הפסח מתנוצץ ומתעורר האור שנתגלה אז, וממשיך עלינו ישועות כדרך שנושעו אז בני, ולזאת אמר הכתוב אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים, ועי"ז ואת בתינו הציל ע"כ.

ועפ"י ד"ק אפ"ל דזה"פ והיא שעמדה, היינו אותה התשועה וההצלה שהיתה ביציאת מצרים ואנו מספרין אותה כעת, היא שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו, וכימי צאתנו מארץ מצרים כך הקב"ה מצילנו מידם.

(הגש"פ ברכת משה)

והיא שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו. שמעתי לפרש דמה שעמד להם לישראל בכל הזמנים מכל צריהם אשר קמו עליהם לכלותם הוא מה שלא היו השונאים באחדות והיה פירוד ביניהם, וזה"פ והיא שעמדה לאבותינו ולנו, פ' מה שעמד להצילנו מידי מבקשי רעתנו, שלא אחד, שלא היו כאחד יחד אלא היה פירוד ומחלוקת ביניהם ולכן לא היה לאל ידם להצר לישראל.

ומידה טובה מרובה, כאשר ישראל שרויין באחדות ואין פירוד בין הדבקים, אי אפשר לו למשחית לבא אל בתיהם, וזוכים לרוב טוב, וכמ"ש (סנהדרין עא:): כינוס לרשעים רע להם ורע לעולם, ולצדיקים הנאה להם והנאה לעולם.

והנה ידוע שעל ידי כח האחדות יכולים להשיג הכל, וכמ"ש בדור הפלגה (בראשית יא, ו) ויאמר ה'

רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם, לכם ולא לו, ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר וכו'. חזינן שהחסרון של הבן הרשע הוא על שהוציא את עצמו מן הכלל, דאע"פ שאינו כראוי חלילה והוא בבחינת רשע, מ"מ כל זמן שנמצא בתוך הכלל יש לו תקנה, וכל זמן שהוא מקושר לכלל ישראל הוי שפיר, אך משהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר ואילו היה שם לא היה נגאל.

(תשנ"ג)

יש להבין אמאי מפני שהוציא עצמו מן הכלל כפר בעיקר. אלא הענין הוא כפי שהיה מרגלא בפומיה דכ"ק מרן אאמו"ר זיע"א עה"כ (בראשית מט, א) האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, שבזמנים קשים של עיקבתא דמשיחא באחרית הימים אשר יהיה שעת הסתר גדול, אזי על ידי שיתאספו ישראל באגודה אחת יוכלו להתגבר על הכל ולהאחז בדרכי עבודת השי"ת הצרופה, וזה"פ 'האספו ואגידה' מלשון אסיפה ואגודה, שעל ידי שיתאספו ויתאגדו בצוותא ינצלו מאת אשר יקרא אתכם באחרית הימים.

וכן אמר זקני רביה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א עה"כ (שמות ב, ז) לא תאספון לתת תבן לעם וגו', שלכאורה לפי פשטות הנאמר היה לו לכתוב לא תוסיפון בו, אלא כדאיתא שבא משה רבינו ע"ה לפני פרעה ואמר לו שדרך העולם ליתן לעבדים יום אחד מנוחה למען לא יחלשו מהעבודה המוטלת עליהם, ונכנסו הדברים לאוזני פרעה והסכים לזאת, ומשה בחר להם לישראל את יום השבת קודש ליום מנוחה וקדושה, והיה דרכם להתאסף לשמוע תוכחת חיים ולהתחזק בצוותא באסיפות מרעים, ופרעה שהיה קליפה קשה ראה שלאחר שנים כה רבות של שיעבוד התעוררו בני ישראל לעבודתו ית' והחלה מתנוצצת בקרבם אור הגאולה, והיו תובעים ממנו ללכת לעבוד את אלוקי אביהם, הבין שהתעוררות זו באה להם מכח האחדות ואסיפת מרעים, אשר נסכו בבני ישראל כח וחיוזק אפילו בגו שיעבודא, לכן אמר פרעה 'לא תאספון', שציוה למנוע מהם את האסיפה ולחזק את גזירת השיעבוד.

הרי שהדרך להגיע לידי התעוררות ולהאחז ולהתחזק בדרכי עבודת השי"ת הוא על ידי

וכונתו היתה כדי שיצחק לא יוכל לישא שום אשה, דאיתא בגמרא (נזיר יא:) דהשולח שליח לקדש לו אשה ומת השליח, אסור המשלח על כל העולם דחיישנן שמא יקדש אחת מקרובותיה, וזהו ביקש לעקור את הכל, שרצה שיצחק לא יוכל לישא שום אשה, וממילא חלילה לא היו יוצאים ממנו יעקב אבינו ע"ה ושנים עשר שבטי ישורון, ובכך ביקש לעקור את הכל.

(ליל הסדר, תשס"א)

עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם שנאמר ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים וכו' כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וכו'. יש לעיין היכן מצינו בפסוק זה שנגלה עליהם הקב"ה, שאומר על זה בעל ההגדה שנאמר. ואפשר לומר על פי מעשה מזקני הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א שישב בקרעטשמע בצוותא עם הרה"ק רבי יצחק מווארקא זיע"א, ודיבר עמו בעניני חסידות, והיה זה באחד מלילות החורף ובחוץ היה קור עז, והגיע ערל אחד ודפק בדלת בחזקה וביקש שירחמו עליו כי הקור חודר לעצמותיו ורוצה להכנס להתחמם, והכניסוהו, ולאחר שישב שם זמן מועט ביקש לצאת, ופתחו לו, ולא עבר רק זמן מועט ושוב דפק ובקש שיכניסוהו כי קר לו, וכך חזר הדבר ונשנה

הן עם אחד ושפה אחת לכולם וגו' ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות, וברש"י הק' כתב, כל טובה זו יש עמהן שעם אחד הם ושפה אחת לכולם, דאפילו דור הפלגה שכוונתם היתה רעה, מ"מ כיון שהיו באחדות לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות, ולכן השי"ת בלבב שפתם כדי להפריד ביניהם ועי"ז ימנעו מעשייתם. וגם מטעם זה נתייראו ישראל כשראו את מצרים נוסע אחריהם (שמות יד, י) וכדא' ברש"י שם נוסע, בלב אחד כאיש אחד, שראו ישראל שהיו באחדות ולכן נתייראו מפניהם. וזהו שאמר דוד המלך ע"ה (תהילים צב, י) כי הנה אויביך יאבדו יתפרדו כל פועלי און, שיהא פירוד ביניהם. וזהו שאמרו (סנהדרין שם) פיזור לרשעים הנאה להם והנאה לעולם.

(שביעי של פסח, התשס"ב)

צא ולמד מה ביקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ולבן ביקש לעקור את הכל וכו'.

יש להבין היכן מצינו שלבן הארמי ביקש לעקור את הכל. ואומרים בשם אחד מהגדולים שתיירץ, דהנה כשהלך אליעזר בשליחות אברהם אבינו ע"ה לקדש אשה ליצחק אבינו, ביקש לבן הארמי להרגו,

והתעלות נפלאה בעבודתו ית', ומאידך בזמנים נמוכים שאינם טובים כל כך, נקל לו לאדם לבא חלילה לידי נפילה ח"ו.

ובזמן שבית המקדש עמד על מכוננו היו ישראל בתפארתם, כהנים בעבודתם, לויים בשירים ובזמרים וישראל במעמדם, היו זמנים טובים לישראל שלא חסרו מאומה, לכן כן עשה הלל בזמן שבית המקדש היה קיים - היה כורך מצה ומרור ואוכל ביחד, דמצה רומז לזמנים טובים וגבוהים כבשעת יציאת מצרים, ומרור רומז על זמנים נמוכים קושי השיעבוד, פירוש שבזמנים טובים שהם בבחינת מצה העלה הלל על נס אותם זמנים נמוכים שהם בבחינת מרור, כדי שגם באותם זמנים הנמוכים יתחזק כמו בזמנים הטובים שלא חסר מאומה, ולהשפיע חיזוק והתעלות מהזמנים הטובים לזמנים שאינם טובים.

וגם אנו עושים זכר למקדש כהלל, פירוש בזמן הזה שאין בית המקדש קיים וחסרנו את עבודת הקרבנות ומר לנו מאד, צריכים אנו לכרוך את המצה והמרור ביחד, שבשעה שאוכלים המרור היינו הזמנים הנמוכים, לכרוך את המצה יחדיו היינו הזמנים הגבוהים והטובים, ולזכור שאכילת מצה באה על שם שגאל השי"ת את אבותינו ממצרים וכו', ולהשפיע חיזוק והתעלות מאותו הזמן גם לזמנינו אנו.

וכן הוא בדרכי עבודת השי"ת, העצה לאדם שיהיה לו התחזקות תמידית בעבודתו ית', שבזמנים טובים יזכור הזמנים שאינם טובים, ובזמנים שאינם טובים יזכור מהזמנים הטובים.

(ליל הסדר, תשנ"ה)

י"ט ניסן יו"ד דהרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זיע"א

בתחילת ספה"ק 'בית אהרן' מובא וידוי שערך הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זיע"א בערב יום הכיפורים, ובאותו הוידוי ישנם עברות מהחמורות והגרועות ביותר, והנה מקובל שעשה הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין פ"ד אלף בעלי תשובה, ולהבין מעט הענין אפשר לומר עפ"י הידוע מהאחים הקדושים הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א והרה"ק הרבי ר' זושא מאניפולי זיע"א,

כמה פעמים. והיה הדבר תמוה בעיני הרה"ק מווארקא, ושאל את רביה"ק על הפליאה הזאת, כי מה שרוצה להיכנס מובן מפני שקר לו בחוץ, אבל מהי הסיבה שרוצה אח"כ לצאת. ואמר לו רביה"ק כי היות ואנו מדברים בענינים קדושים ונשגבים, שורה פה עמנו השכינה הקדושה, ואין הערל הטמא הזה יכול לסבול את הקדושה הזו, ולכן הוא מוכרח לצאת אפילו שבחוץ קר מאד, ורק אחר שנמצא זמן מה בחוץ וקר לו, הוא חוזר ומבקש להיכנס.

ועפ"י אפ"ל מאמר בעל ההגדה עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם שנאמר כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה, כי היות ונגלה עליהם הקב"ה בעצמו, מיד גרשו את ישראל ממצרים, כי פרעה והמצרים שהיו קליפה כידוע, לא יכלו לסבול קדושה זו, וזה נרמז במאמר הכתוב כי גורשו ממצרים, מזה מוכח שנגלה להם הקב"ה, ע"כ גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה.

והנה איתא בגמרא (עבודה זרה ג.) לעתיד לבא יבואו אומות העולם לפני הקב"ה ויאמרו לפניו, רבונו של עולם תנה לנו מראש (תורה ומצוות) ונעשנה, אמר להן הקדוש ברוך הוא שוטים שבעולם מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת, אלא אף על פי כן מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה וכו', מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, ע"כ.

וכבר ידוע הדקדוק מה ראייה ממצות סוכה לכל התורה כולה. והענין בזה אפשר לומר כנ"ל, דהנה בסוכה יש השראת השכינה כידוע, והרשעים אשר אינם יכולים לסבול קדושת השכינה הק' ומצוות התורה"ק מיד מבעטים בסוכה ויוצאים לפי שאינם יכולים לסבול גודל הקדושה שבמצות סוכה, ומשם ראייה לכל מצוות התורה"ק שאין גופם ראוי לקיום התורה"ק ולזכות להשראת השכינה, והאיך יחפצו בקרבת אלקים על ידי קיום מצוותיו.

(שביעי של פסח, התשס"ב)

זכר למקדש כהלל, כן עשה הלל בזמן שבית המקדש היה קיים היה כורך מצה ומרור ואוכל ביחד וכו'.

י"ל דהנה בזמנים טובים יש לו לאדם התחזקות

ונתן לו רשות לשוב לביתו, ולאחר שיצא שלח שוב המגיד כמה תלמידים לעכבו אצלו, ולבסוף שב רבי אהרן לביתו, ובאותו חג הפסח נסתלק רבי אהרן הגדול לעולם האמת.

לאחר הסתלקותו נכנסו התלמידים ושאלו את המגיד לפשר הדבר, שמצד אחד נפרד מרבי אהרן לשלום, ואת התלמידים ציוה שיעכבוהו אצלו, ומדוע לא אמר בפירוש לרבי אהרן שיתעכב אצלו בחג הפסח, אמר להם המגיד הנה אצל משה מצינו שאמר עליו הקב"ה בכל ביתי נאמן הוא, פירוש שלא סיפר רזין שלא היה עליו לגלותם, כמ"כ כאן אף שאמנם רציתי לעכבו בזה העולם, מ"מ לא רציתי לגלות לו זאת בפירוש, רק עשיתי תחבולות שונות לעכבו אצלי, ולא עלתה בידי.

(תשנ"ו)

ידוע שהמגיד הגדול ממעזריטש אמר על הרה"ק רבי חיים חייקא מהמדורא זיע"א, שבהמדורא יש מנורת זהב ובזיכיה מלאים בשמן זית זך ופתילותיה מוכנות, וצריך רק להדליק את המנורה, ונסע רבי אהרן מקרלין להמדורא וישב בביהמ"ד ליד רבי חיים חייקא, ולא שת לבו אליו, ואז נתקרב אליו יותר והביט בו, ושאלו רבי אהרן, אברך מה

שהיה דרכם בקודש לעורר אנשים בתשובה שלימה באופן שהיו אומרים על עצמם כל מיני עבירות, ועל ידי זה היו השומעים מתעוררים לתשובה שלימה.

וכמו כן על ידי הוידוי שסידר וערך לעצמו הרה"ק רבי אהרן זיע"א ובו כותב עבירות כה גרועות וחמורות אזי בעלי עבירה הגרועים ביותר היו מתעוררים מכוחו לשוב בתשובה שלימה.

(חזה"מ פסח, תשנ"ח)

הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זיע"א קיבל על עצמו לפני הכנסו לעול תורה ומצוות לבלתי יירא משום בריה שבעולם רק מבורא כל העולמים, ומסופר שפעם פגע בדוב ולא היה ניכר על פניו הק' שום סימן של פחד.

(חזה"מ פסח, תשנ"ה)

בשנה שבה נסתלק רבי אהרן הגדול זיע"א שהה אצל מורו ורבו המגיד הגדול ממעזריטש זיע"א, ולפני חג הפסח נכנס רבי אהרן לקבל ברכת פרידה, וברכו המגיד לשלום, ומיד עם צאת רבי אהרן מבית המגיד, שלח המגיד כמה מתלמידיו שיעכבו את רבי אהרן שלא ישוב לביתו, והלכו התלמידים ועכבוהו בפקודת המגיד הגדול, ושוב נכנס רבי אהרן ליטול ברכת פרידה, וברכו המגיד לשלום

חיה, ואין שחיתתה מתרת אותה כי להם לא נאמר דין שחיתה, והאחים סברו שיש להם דין ישראל, מה שאין כן יוסף סבר של ישראל קודם מתן תורה היה דין בני נח, וא"כ מפרכסת אסורה להם, ולכך אמר חשודים הם בניך על אבר מן החי.

היוצא מדבריו שיוסף היה סובר דקודם מתן תורה היה להם דין בני נח. ועפ"י נבין המדרש, דבקריעת ים סוף היה קיטרוג של הס"מ על בני דהללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה, כדמובא במדרש (שמות רבה כא, ז): כך בשעה שיצאו ישראל ממצרים, עמד ס"מ המלאך לקטר אותם, אמר לפני הקב"ה רבש"ע עד עכשיו היו אלו עובדים עבודת כוכבים ואתה קורע להם את הים ע"כ, והים לא היה יכול להקרע להם מפני הקיטרוג, עד שראה ארונו של יוסף, ויוסף הלא סבר דיש להם דין בני נח, ובן נח אינו מצווה על עבודה זרה בשיתוף כדאיתא בתוס' (בכורות ב: ד"ה שמא יתחייב) דבני נח לא הוזהרו על כך, ובני ישראל שעבדו עבודה זרה, זה היה בשיתוף, ולא הוזהרו על כך, כדן בני נח, ונסתם פי המקטרג ונקרע להם הים.

(הגש"פ ברכת משה)

בכל יום טוב מתעוררים ההשפעות והאורות שהיו לאבותינו בימים ההם, בחג השבועות מתעורר האור של קבלת התורה, ובחג הפסח מתעוררים כל ההארות שהיו לאבותינו בזמן יציאת מצרים, ובשביעי של פסח מתעורר בישראל כח האמונה שהיה לאבותינו בימים ההם בעמדם על הים כשזכו לנס קריעת ים סוף.

דהנה איתא במדרש דכשעמדו ישראל על הים היה השטן מקטרג ואומר הללו עובדי עבודה זרה והללו וכו', ובאמת לא היו ישראל ראויין לאותו הנס אלא בזכות שקפץ נחשון בן עמינדב לים והאמין בה' שיתרחש ניסא, ואמונה היא המשכה כנודע, ומעוצם גודל האמונה שהאמינו בה' שיושיעם מצרתם המשיכו על עצמם את הנס, הגם שלא היו ראויים וזכאים לנס דקריעת ים סוף דהרי היה הקיטרוג דהללו עובדי ע"ז והללו וכו', אפילו הכי על ידי האמונה המשיכו על עצמם הנס, שעל ידי האמונה יכולים להמשיך על עצמם הישועה אפילו שלא ראויים לזה, וא"י בגמרא (מכות כד.) בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר (חבקוק ב, ד) וצדיק באמונתו יחיה, הכל בזכות האמונה.

(שביעי של פסח, התשס"ב)

הנך עושה, השיבו רבי חייקא שהוא לומד תורה לשמה, המשיך רבי אהרן לשאול אם כן היכן הם ה'דברים הרבה' (ששנינו) (אבות ו, א) שזוכה להם הלומד תורה לשמה, ומיד יצא רבי אהרן מביהמ"ד כדי לחזור למקומו, אבל שאלתו של רבי אהרן ירדה לתוככי נשמתו של רבי חייקא ולא נתנה לו מנוח והחל לדלוק אחריו, וכשהגיע אליו שאלו מהי באמת התשובה לשאלה, והשיבו רבי אהרן שהתשובה נמצאת אצל המגיד ממעזריטש, והלך רבי חייקא והצטרף לרבי אהרן בנסיעתו למעזריטש, ומיני אז נתקרב לחסידות.

(תשנ"ו)

שביעי של פסח

איתא במדרש (מכילתא שירה, ד) דהש"ת נגלה על הים כבחור וגבור מלחמה, ובסיני נגלה כזקן מלא רחמים. הא פשוט דהש"ת אינו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף, אלא הענין הוא שנגלה להם לישראל במידותיו, שבעת מלחמה על הים נדמה להם כבחור וגבור מלחמה, ובסיני בשעת קבלת התורה נדמה להם כזקן מלא רחמים, לרמז ולהורות על דרך העבודה, שבשעה שאדם עוסק בסור מרע ובמלחמת היצר עליו להיות כבחור וגבור מלחמה לכבוש את יצרו, אבל בשעה שעוסק בעשה טוב דהיינו תורה מצוות ומעשים טובים, עליו להיות רך כקנה כזקן מלא רחמים, שכך היא דרכה של תורה. **וכן** מצינו בגמ' (מועד קטן טז:) גבי דוד המלך ע"ה, הוא עדינו העצני (שמואל ב כג, ח) כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן עצמו כתולעת ובשעה שיוצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ.

(שביעי של פסח, תשנ"א)

הים ראה וינס (תהלים קיד, ג). איתא במדרש תהלים (קיד) ראה ארונו של יוסף יורד לים. ויש להבין מה גרם ארונו של יוסף לים לנוס ולהקרע. ואפ"ל עפ"י מה דמובא בפרשת דרכים על הא דאיתא בחז"ל (בראשית רבה כד, ז) על הפסוק (בראשית לז, ב) ויבא יוסף את דיבתם רעה אל אביהם, ויבא יוסף דיבתם רעה - מה אמר, ר' מאיר אומר חשודים הם בניך על אבר מן החי ע"כ. והקשה ע"ז בפרשת דרכים ותירץ ע"ש, ותמצית דבריו הם דבאמת השבטים לא אכלו ח"ו אבר מן החי, אלא בהמה שנשחטה ומפרכסת, והדין הוא דישראל מותרים במפרכסת, דכיון שנשחטה הותרה, אבל לבן נח מפרכסת אסורה כי עדיין היא

ליקוטים חג הפסח

בתו של כ"ק אדמו"ר הרא"מ זיע"א ביקרה פעם בהונגריה, והזדמנה לביתה של בת הרה"ק הדברי חיים מצאנז זיע"א, כששמעה שבתו של הרא"מ היא, מיד התפעלה מאד ועשתה יותר מכדי יכולתה לכבדה וכו', שאלה אותה בת הרא"מ מנין שמעתם על אבי? השיבה לה בתה של ה"דברי חיים", שפעם אחת לאחר עריכת ה"סדר" אצל אביה הק', אמר: ראינו בשמים שאת ה"סדר" היפה ביותר סידר הרה"ק רבי אלעזר מנדיל מירושלים.

(תפארת בית דוד)

הרה"ק רבי שמחה בונים מאוטווצק זיע"א (בנו של הרה"ק רבי מנחם מנדיל מוורקא נכדו של הרה"ק רבי יצחק מוורקא זיע"א) הגיע לארץ ישראל בפר' בא, והיה בערך כשנה באר"י, ולפני חג הפסח ביקש לאפות ב"תנור ראשון", אלא שאמרו לו שיש על זה חזקה מהרה"ק הרדצ"ש זיע"א, וכשנודע להרדצ"ש על כך, שלח להודיעו כי מוכן לאפות עמו בצוותא, ב"תנור ראשון", אלא שהיו לרבי שמחה בונים חומרות גדולות בחג הפסח ובאפיית המצות, ורצה לאפות לבד, השיב לו הרדצ"ש שעתיד הוא שלא יאכל מהמצות שהוא לבד יאפה, אלא מהמצות שלו, ורבי שמחה בונים אפה לבד מצות בערב פסח, ובלייל התקדש חג זמן מה לפני הסדר שלח רבי שמחה בונים שליח אל זקני הרדצ"ש שיאיל לשלוח לו כמה מצות לליל הסדר, מפני ששכח להפריש חלה בערב החג, וכן היה שהוצרך רבי שמחה בונים לאכול מהמצות של כ"ק אדמו"ר הרדצ"ש בליל הסדר.

(תפארת בית דוד)

המעביר בניו בין גזרי ים סוף, (מתוך סדר התפילה). בדקדוק הלשון המעביר בניו דייקא, יש לומר דהנה אמרו חכמינו ז"ל (קידושין לב) מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול אבל אב שמחל על כבודו כבודו מחול, וא"י במדרש (שמות רבה כא, ז) דכשהיו ישראל על הים נתעורר המקטרג לקטרג על ישראל ואמר לפני הקב"ה הללו עובדי ע"ז והללו וכו' ובאיזה זכות יקרע הים בשבילם, נמצא שלא היו ראויים לאותו הנס, אלא שעורר הקב"ה מידת רחמיו על בניו אהוביו והתנהג עמם במידת האב ומחל על כבודו, והאב שמחל על כבודו אזי כבודו מחול, לכן זכו ישראל לקריעת ים סוף, וזהו שאמר המעביר 'בניו' בין גזרי ים סוף, שמה שזכו ישראל לנס דקריעת ים סוף הוא בשביל היותם בנים למקום שהשי"ת התנהג עמם במידת האב, וכבנים רחמנו כרחם אב על בנים.

(שביעי של פסח תשס"ב)

ויאמינו בה' ובמשה עבדו, אז ישיר משה ובני ישראל וכו', (שמות יד, לא, טו, א). הנראה לומר דידוע שהכלל משפיעים כח למנהיג, וכשהכלל מתעלים ומוסיפים בעבודת השי"ת אזי מרגיש זה הצדיק ונשפע לו יותר כח מהכלל, וזה"פ ויאמינו בה' ובמשה עבדו אז ישיר משה, שע"י שנתעלו ישראל והאמינו בה' ובמשה עבדו אז ממילא השפיע זה על משה רבינו ומיד אמר שירה.

(שביעי של פסח, התשס"ב)

מיום הפורים היתה נשמעת ברכה זו בפיו של כ"ק מרן אדמו"ר הקוה"ט זיע"א "שיזכו להשמר ממשוהו חמץ בפסח".

פ"א בעת שאיבת מים שלנו אמר אדמו"ר זיע"א: אנו עושים את המוטל עלינו, שואבים מים ואופים מצות, אולם קרבן פסח זהו כבר ענינו של הקב"ה, ועליו מוטל לעשות את שלו.

(משה איש האלוקים)

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זיע"א: בער"פ יצאתי מן הבית והייתי צמא לדבר משקה, עמד שם דוכן של יהודי אחד מיוצאי תימן, מוכר וידוע בירושלים כירא אלוקים מרבים, הוא מכר משקאות קלים, היו לו כבר כלי פסח נקיים בוהקים, קניתי כוס 'סוס' (-משקה קל ממותק), להרוות את צמאוני, עד ארגיעה נזכרתי, ערב פסח היום, ובפסח נוהגים כשרי ישראל "אז מען מישט זיך נישט", אין מתערבין זה בזה, ואפילו קרובי משפחה אין אוכלים ושותים זה אצל זה, ואני קניתי משקה ברחוב! יכולים אתם להבין - הדגיש הרבי - בן כמה הייתי באותם ימים, לא ידעתי עוד את ההבדל שבין פסח גופא לער"פ, ובין מבוגר לילד, רק זאת ידעתי שעברתי על המנהג המושרש! ואחז בי פחד ומורא, פחדתי לספר זאת אפילו לאבא, על אתר תיקנתי לעצמי 'סדר תשובה', עמדתי והתייפחתי בבכי מרוב חרטה, ובאמונה, שכה הרביתי בבכי עד שלא ידעתי מה היה יותר, הכוס ששתיתי או הדמעות שזרמו מעיני...

וכשסיים אדמו"ר זיע"א זה המעשה הוסיף: יא, סאיז גיווען אמאהל יר"ש אין ירושלים.

(משה עבד ה')

היה מרגלא בפומיה דכ"ק אדמו"ר הרא"מ זיע"א לומר כשאדם קם משלחנו אחר הסעודה ומנער את הספר שהחזיקו מהפרורים, מקיים בזה כל השנה מצות התורה למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך.

ופעם היה מעשה, בליל התקדש חג הפסח בא חסיד אחד לבית אדמו"ר הרא"מ והתחנן לפניו שיבקש רחמים על אשתו שחלתה אנושות, השיב לו אדמו"ר הרא"מ: שמא נשאר חמץ בביתך? חזר האיש לביתו ובדק בחורין ובסדקין, אך לא מצא כל פירור של חמץ, ושב אל הרבי בפחי נפש, אמר לו הרבי צא ובדוק בספר פלוני שעיינת בו בשבת כשאכלת 'קוגעל', שמא נשארה בו אטריה בודדת, חזר לביתו ולהפתעתו מצא כי נתאמתו דברי הרבי, ומצא האטריה - חמץ בעין. מיד עמד וביער החמץ ועלתה ארוכה לאשתו.

(תפארת בית דוד)

ושמרתם את המצות, וברש"י: רבי יאשיה אומר אל תהי קורא את המצות אלא את המצוות, כדרך שאין מחמיצין את המצות כך אין מחמיצין את המצוות אלא אם באה לידך עשה אותה מיד. שמעתי בשם הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א, שפ"א קודם חג הפסח עבר עליו אורח ולא היה לו מה ליתן לאכול, והיה לו שמורה לחג הפסח, ובישל ממנו מאכל ונתן לו לאכול, ואמר, עיקר השמירה לשמור מחמץ, וכתוב ושמרתם את המצות ודרשו חז"ל מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, ומקיים כעת דין שמירת המצה, והשי"ת יזמין לו שמירה אחרת על חג הפסח.

(שיח שרפי קודש)

הגדה של פסח ליל הסדר

במצרים היו ישראל שקועים במ"ט שערי טומאה (חסד לאברהם מעיין ב' נהר נ"ו), ואף על פי כן זכו להתגלות השכינה, וגם עתה יכול כל יהודי, ואפילו הגרוע ביותר רח"ל, לזכות לגילוי שכינה, כי הגרוע ביותר מישראל היום טוב יותר מהם שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה.

קדש

אמר מ'דארף גיין מאכן קידוש, און צו קידוש דארף מען זיך מקדש זיין.
צריך לעשות קידוש, ובכדי לעשות קידוש צריך להתקדש.

מקדש ישראל והזמנים

כ"ק אאמו"ר זיע"א אמר, שאחי הרה"צ ר' פנחס חיים זצ"ל שאלו בהיותו ילד, למה זה דמות דיוקנו של זקינו הרה"ק רבי דוד צבי שלמה זיע"א משתנה, דבהושענא רבא יש לו צורה אחרת מהצורה שנראה בשמיני עצרת.

וכן היה שלפי הזמנים כך היתה צורתו הקדושה של זקני הק', ולכל זמן היתה לו צורה מיוחדת.
וזה הפירוש מקדש ישראל והזמנים, דהיינו שמקדש ישראל לפי הזמנים, וקדושת הזמנים ניכרת על ידי קדושת ישראל, שבכל זמן יש להם צורה מיוחדת.

ורחץ

נוטלין את הידים בלי ברכה.

אומרים בשם צדיקים לבאר מאי טעמא לא מברכין על מצות עשה דנתינת צדקה, (והיא קושיית הרשב"א תשובות ח"א סימן רנד), דאם נעשה ברכה כמו על כל מצוה ומצוה צריך הכנה בנקיות וטבילה ולשם יחוד וכדומה, ובין כך ימות העני מרעב, כעובדא דנחום איש גז שזבא עני אחד ועמד לו בדרך ואמר לו רבי פרנסני אמר לו המתן עד שאפרוק מן החמור ולא הספיק לפרוק מן החמור עד שיצתה נשמתו (תענית כא, א),

ולזאת לא הוצרכה התורה שום ברכה והכנה כדי שלא יהיה להאדם שום תירוץ אשר אינו מוכן עוד לעשות ברכה (שיח שרפי קודש ערך צדקה בשם הרה"ק הרבי ר' בונים מפשיסחא זי"ע ועיין בספר זכרון אב).

וכמו"כ בעניננו, ורחץ, רוחצים בלי ברכה, מפני שצריכים לרחוץ מהר בלי שהיות.

(תשכ"ו)

כרפס

מברכים בורא פרי אדמה ומכוונים לפטור המרור. והיינו שמכוונים להמתיק המרור (עיין שער הכוונות דרושי הפסח דרוש ה').

הא לחמא עניא

פתח ואמר הא לחמא עניא, אאמו"ר זיע"א היה אומר הָא בצירי, ומשמעו קח לך, כלשון הכתוב (בראשית מז, כג), הא לכם זרע.

הרבי זכרוננו לברכה מקארלין ה"ה הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זיע"א הי"ד אמר בראש השנה (תרצ"ט) שקודם המלחמה המלחמה, אנו אומרים תקיף במלוכה, איה התקיפות שלך, רבוננו של עולם הראה תקיפותך "באוויז דין תקיפות", אם היה כוח בידי הייתי מצווה לבל ילכו לבית הכנסת בראש השנה, ע"כ.

ונטל המצות בידו וחזר והניחם, ואמר הא לחמא עניא, "נא דיר די מצות אהן קרבן פסח ווער דארף דאס האבן" [קח לך המצות בלי קרבן פסח מי צריך אותם], רבוננו של עולם איה קרבן פסח, ובכה בדמעות שליש.

והמשיך ואמר: כל דיצריך ייתי ויפסח, "וואו איז דער קרבן פסח", [איה הקרבן פסח].

למחרת אמר בחדרו אמרתי אתמול דברים חדים "שארפע ווערטער", הרי כבר מצינו כדוגמת זה בפסח שמרדכי עבר עבירה, ויעבר מרדכי (אסתר ד, יז) אמר רב שהעביר יום ראשון של פסח בתענית (מגילה טו, א).

שבכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה הלילה הזה כולו מצה.

היינו שבכל הלילות יש בירורים ולכן אנו אוכלים חמץ ומצה, אולם הלילה הזה אין בירורים ולכן כולו מצה.

ברש"י הק' (בראשית א, א) בתחילה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים והקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין, היינו שבתחילה עלה במחשבה לבראותו במדת הדין בלי בירורים, וראה שאין העולם מתקיים, שיתף עמה מדת הרחמים היינו הבירורים, וזה גם ספירת העומר בירורים עד חג השבועות שהוא זמן תורה.

שנינו במשנה (פסחים צט, ב) ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך, אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב.

וצריך להבין מה רבותא בזה שאפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב.

ויתבאר בזה, דהנה אין עני אלא בדעת כדאיתא בגמרא (נדרים מא, א), ומצרים היתה מקור הטומאה, והיו ישראל שקועים במ"ט שערי טומאה (חסד לאברהם מעיין ב' נהר נ"ו), ואיתא בכתבי האריז"ל (ליקוטי תורה תהילים פד, ד"ה עוברי) על מאמר ההגדה ויציאנו ה' ממצרים לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח, אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו שנאמר (שמות יב, יב) ועברתי בארץ מצרים וגו' אני ה', דלכך הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו הוציאם ולא על ידי מלאך, מפני שבמצרים היה מקור הטומאה, ואם היה מלאך או שליח נכנס לשם, היה מתגשם, ולכך היה צריך הקדוש ברוך הוא בעצמו להוציאם (ועיין בספה"ק מאור עינים פר' קדושים), וכשנכנס הקדוש ברוך הוא לארץ מצרים היתה התגלות אלוקית גדולה מאד, ואפילו הגרוע ביותר מישראל זכה להתגלות ה'.

ועל כן אומרת המשנה אפילו עני שבישראל פירוש עני בדעת, גם כן צריך הסיבה, מפני שבליילה הזה זוכה גם הוא להתגלות ה' כדרך שהיה במצרים.

למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך (דברים טז, ג).

כששהה בעיה"ק טבריה בחורף תשל"ח, אמר שכשהגיע לעיה"ק טבריה הרגיש קדושה גדולה מבחינת התנאים והאמוראים והמקובלים ותלמידי הבעל שם טוב שהיו בטבריה.

וסיפר שזקינו הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זיע"א היה רב בשינאווא, וקבלוהו לרב בריטשוואל, ובדרכו לשם עבר דרך העיר קראקא, וכבדוהו לדרוש בביהמ"ד הישן, והגיע קהל רב אל הדרשה, וכשירד מהבימה לאחר הדרשה, אמר שהרגיש קדושה מיוחדת, וביקש לדעת מי הם שאמרו דרשה במקום הזה, והתחילו אנשי המקום להזכיר את המגלה עמוקות הב"ח והרמ"א וכו', ואמר הרבי רבי שמעלקא שלא אליהם הוא מתכוין, עד שאמר זקן אחד שמקובל שהרא"ש עבר בקראקא ואמר כאן דרשה, ואמר הרבי ר' שמעלקא זיע"א שלזה התכוין וזוהי הקדושה שמרגיש בכאן.

ואמר שבמקום שהצדיקים שוהים, מקדשים הם את המקום, ונשאר שם רושם מקדושתם.

והוסיף שלאחר זמן הפסיק להרגיש את קדושת המקום בטבריה, ונשבר לבו בקרבו מה זה ועל מה זה שפתאום הפסיק להרגיש, הלא דבר הוא. לאחר זמן עלה ברעיונו, שזה הענין שהיה ביציאת מצרים, שזכו להתגלות אלקות בבחינת טעמו וראו כי טוב ה' (תהלים לד, ט), ואחר כך נטלו מהם זו ההתגלות כדי שיגיעו בעצמם לזאת הבחינה בעבודה וביגיעה עצמית.

וכמו כן אצלו בתחילה כאשר בא לעיה"ק טבריה נתנו לו להרגיש קדושת המקום, בבחינת טעמו וראו כי טוב ה', ואחר כך נלקח ממנו כדי שיגיע לזאת הבחינה בעצמו.

וזה הענין של למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, פירוש שכל אחד ואחד בבחינתו צריך לעבור אצלו בחינת יציאת מצרים, דהיינו שנותנים לו בהשאלה לטעום, ואחר כך נוטלים ממנו זאת הבחינה, כדי שיעבוד ויגיע עצמו להגיע לכך.

(תשל"ח)

ושאינו יודע לשאול את פתח לו.

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו.

הנה בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים (פסחים קטז, ב), והיינו שכל יהודי צריך לדעת זאת ולהרגיש בעצמו כאילו הוא יצא ממצרים, ובאם אינו מאמין בזה אין אמונתו שלימה.

וזהו פי' 'מתחילה' שאם חושב שרק את אבותינו גאל ה' ממצרים, וזה היה רק מתחילה ולא עתה, על זה אומר בעל ההגדה 'עובדי עבודה זרה' דהיינו שהוא אפיקורס, אך אם מאמין הוא שלא רק את אבותינו הוציא ה' ממצרים אלא גם אותנו, וזה 'ועכשיו', אזי 'קרבנו המקום לעבודתו' מקורב הוא למקום.

(תשל"ג)

ובמורא גדול זה גילוי שכינה.

כתיב (משלי לא, ל) אשה יראת ה' היא תתהלל. אם יש יראת ה', מגיעים להתגלות ה'. וזהו פי' ובמורא גדול, דהיינו כשיש לו יראה מהקדוש ברוך הוא, אז זה גילוי שכינה.

(תשל"ג)

אילו קרע לנו את הים ולא העבירנו בתוכו בחרבה דיינו.

צריך להבין, מה היה הריוח בזה שקרע לנו את הים אילו לא העבירנו בתוכו.

והענין הוא, שישראל זכו לקריעת ים סוף בעבור מסירות נפש, כדאיתא בגמרא (סוטה לו, א) קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים, שקפץ בלי שום חשבונות, וזה עצמו הוא הריוח שזכו למסירות נפש.

אילו נתן לנו את השבת ולא קרבנו לפני הר סיני דיינו.

להבין הענין דאילו נתן לנו את השבת די היה לנו בזה בלא קבלת התורה.

אלא דמשום שמצות שבת קודש מעלתה גדולה יותר מכל תרי"ג מצוות, כמאמרם ז"ל (שמות רבה כה, טז) שבת שקולה כנגד כל המצוות, וכן איתא בגמרא (שבת קיח, ב) אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן, כל המשמר שבת כהלכתה, אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו, הרי ששקולה שבת קדשנו כנגד מתן תורה בהר סיני, וזה אילו נתן לנו את השבת ולא קרבנו לפני הר סיני דיינו.

(תשל"ז)

ידוע מאמר הבעל שם טוב הק' זיע"א על דברי חז"ל (ברכות יז, ב) אמר רב יהודה אמר רב, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת כל העולם כולו ניזונין בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת, שפירש דניזון היינו בצמצום (גיטין יב, ב), והטעם הוא כי הצדיק הוא הצינור שדרכו נשפע שפע לעולם, וזהו פי' בשביל חנינא בני, מלשון שביל, ודה שהעולם ניזון בצמצום הוא כי חנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת, עכדה"ק.

ועל זה מבקשים אנו משוך חסדך ליודעך, היות והצדיקים עצמם אינם מבקשים לעצמם כלום, כידוע מהרה"ק הרבי ר' זושא מהאניפולי זיע"א, ששאלו האחים הקדושים הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג והרה"ק ר' פנחס בעל ההפלאה זיע"א את רבם המגיד הק' ממעזריטש זיע"א, על המשנה (ברכות ו, ב) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, היאך אפשר שיברך אדם על הרעה כשם שמברך על הטובה, ושלח אותם המגיד הק' זיע"א לשאול להרבי ר' זושא זיע"א, ובאו אליו ואמרו לו שהמגיד שלח אותם לשאול לו היאך יכול אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, וענה להם הרבי ר' זושא זיע"א שאינו מבין מדוע שלח המגיד אליו זאת השאלה, כי מעולם אך טוב לו ולא היתה לו שום רעה, וממילא לא שייך אליו זה הענין, ואז הבינו האחים הקדושים הפירוש במשנה, שהכל הוא מאתו יתברך ולטובה.

היוצא מזה, שהצדיקים אינן צריכים לעצמם כלום, אך היות והצדיקים הם הצינור להשפיע לנו שפע רב, מתפללים אנו משוך חסדך ליודעך, דהיינו שתשפיע מחסדך לצדיקים הדבוקים בך, הגם שאינם מבקשים לעצמם.

וזהו הפי' שאינו יודע לשאול, דהיינו אותם הצדיקים כהרבי ר' זושא שאינם צריכים כלום, את פתח לו שתשפיע להם שפע רב בעצמך מבלי שיבקשו.

(תשכ"ו)

אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו.

צריך להבין, מה ערך יש בעצם ההקרבה לפני הר סיני אלמלא קבלנו את התורה.

ויבואר על פי דברי קדשו של זקני הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זיע"א, על מאמרם ז"ל (יומא כח, ב) קיים אברהם אבינו כל התורה כולה, והקשה מנין ידע אברהם אבינו ע"ה לקיים כל התורה כולה לפני קבלת התורה, וביאר על פי הגמרא (שבת לא, ב) בתשובת הלל הזקן לאותו הגר שביקש ללמוד כל התורה כולה על רגל אחת, ואמר לו הלל הזקן דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה, פירוש חברך הוא מלשון חיבור ודביקות, 'דעלך סני לחברך', היינו כל פעולה המפרידה אותך מדביקות בה, 'לא תעביד' לא תעשה, ואותה הפעולה, המביאה אותך לדביקות בה' אותה תעשה.

והנה אברהם אבינו ברוב קדושתו שקידש רמ"ח איבריו כנגד רמ"ח מצות עשה, וכן שס"ה גידיו כנגד שס"ה לא תעשה, וכשהגיע למצוות עשה דחפוהו איבריו לקיימן כדי להיות דבוק בהשם יתברך, וכמו כן במצוות לא תעשה, לא נתנוהו גידיו לעשות העבירה שמפרידה לדביקות בהשם יתברך, ועל ידי זה קיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה, עכדה"ק.

והנה כשקרבנו לפני הר סיני אמרו רז"ל (יומא כח, ב) ישראל כשעמדו על הר סיני פסקה זוהמתו, ונזדככו איבריהם והגיעו לאותו דרגה שהיה לאברהם אבינו, וידעו מעצמם לקיים התורה לפני נתינתה.

וזהו אילו קרבנו לפני הר סיני שעל ידי זה פסקה הזוהמה, הגם שלא נתן לנו את התורה, דיינו, דעל ידי זה שפסקה הזוהמה, נדע מעצמנו ונוכל לקיים מצוות ה'.

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם, שנאמר ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וכו'.

הנה להשמר ממשוהו חמץ אין זה בכוחו של האדם בעצמו, אך כשעושים מה שבידי אדם

לעשות, יש סייעתא דשמיא, ושומרים עלינו המלאכים.

וזה מה שנאמר בהגדה מצה זו שאנו אוכלים, דהיינו התמיהה איך שייך באמת שתהא מצה זו שאנו אוכלים משומרת וללא חשש משהו חמץ, והרי זה למעלה מכוחו של האדם, ואיך שייך שנקיים מצוה זו כתיקונה.

ועל זה אמר על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ, רצה לומר שכמו שביציאת אבותינו ממצרים נשאו עמם בצקם, ועזרם הקדוש ברוך הוא שלא החמיצה עיסתם, הגם שהלכו בדרך ומשארותם צרורות בשמלותם על שכמם, ולא היה אפשר להם לשמרה מחימוץ, רק שהשם יתברך היה בעזרם, וכמו כן אחר שעשינו מה שבידינו, השם יהא בעזרנו שנוכל לקיים המצוה כתיקונה ותהא זו מצה משומרת בודאי (עיין בספה"ק אור לשמים פר' צו).

שלחן ערוך

איתא בגמרא (ברכות נה, א) כתיב (יחזקאל מא, כב) וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה', פתח במזבח וסיים בשלחן, רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו כל זמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על ישראל ועכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו.

הרה"ק המגיד מקו'ניץ זיע"א ביקש פעם מהרה"ק הרבי מלובלין זיע"א לשלוח אליו מבחירי תלמידיו, שלח לו את הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א, היהודי הקדוש והרה"ק רבי ישעיה מפשעבור' זיע"א, וכשהגיעו אליו ערך המגיד לכבודם סעודה, ובעת הסעודה ישב רבי דוד מצד אחד כשלאחריו ישב רבי ישעיה, והיהודי הקדוש ישב בצד השני, ובעת ישבם בסעודה דיברו ביניהם המגיד והיהודי הקדוש בדברי תורה, ורבי דוד המשיך באכילתו, רצה רבי ישעיה לשמוע מדברי תורתם, והטה עצמו לשמוע דבריהם הקדושים, אמר לו המגיד, טוב יותר תעשה אם תתבונן באכילתו של רבי דוד, שחותך מעט מפרוסתו, ומקריב קרבן, וחותך עוד מעט ומקריב קרבן, מאשר תקשיב לדברינו.

הנה בחינה זאת שתהא אכילתו של אדם נחשבת כהקרבת קרבן, תתבאר על פי מאמר הגמרא הנ"ל ששלחנו של אדם מכפר, ונחשב למזבח, ואכילתו כהקרבת קרבן, וזה על ידי שלבו נשבר

כמו שכתוב (בראשית לא, לט וברש"י שם) אנכי אחטנה מידי תבקשנה.

וזהו 'צפון' דהיינו דוד המלך שהצפין את תורתו, 'ברך' לו נאה לברך.

צפון ברך

הענין על פי מאמר הגמרא (תענית ח, ב) אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין, וזהו פי' צפון ברך, היינו קודם שרוצה לברך, צריך להיות צפון, פירוש להצפין עצמו, ואז יוכל לברך, דבסמוי מן העין הברכה מצויה. והוסיף בלשון קדשו: צפון האט מען שוין מקיים געווען, אצינד קען מען בענטשען.

כאשר זכינו לסדר אותו כן נזכה לעשותו.

אמרו ז"ל (שיר השירים רבה ה, ב) פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם, ואיתא בגמרא (סוכה נב, ב) אמר רבי שמעון בן לקיש יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום וכו', ואלמלא הקדוש ברוך הוא שעוזר לו אינו יכול לו, ע"כ.

והנה כדי לפתוח פתח כפתחו של מחט צריך גם כן סייעתא דשמיא אולם צריך לזה גם עבודה עצמית, והנה ישראל כשהיו במצרים היו שקועים במ"ט שערי טומאה (חסד לאברהם מעיין ב' נהר נ"ו), והקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו הוציאם ממצרים ונתן להם לטעום ממדריגות עליונות בבחינת (תהלים לד, ט) טעמו וראו כי טוב ה', אולם אחרי כן היו צריכים לעבוד כדי להשיג אלו ההשגות.

והנה בפסח הוא זמן התגלות שנותנים משמים לטעום, ויש סייעתא דשמיא לפתוח פתח כחודו של מחט, ואם עובדים כראוי וזוכין לפתוח פתח כחודו של מחט, אז בשבועות זמן מתן תורה זוכין לפתח כפתחו של אולם.

ובזה יש לבאר כאשר זכינו לסדר אותו בפסח בסייעתא דשמיא, כן נזכה לעשות בימי הספירה בעבודה עצמית, ואז זך שוכן מעונה בהר סיני, קומם קהל עדת מי מנה בשבועות.

(תשי"ג)

שיר השירים

יונתי בחגי הסלע בסתר המדריגה (שה"ש ב, יד). הצדיק נמשל על ידי נטירת הברית ליונה שאינה מכרת אלא בבן זוגה (עירובין ק, ב). וזהו יונתי,

בקרבנו, בבחינת זבחי אלקים רוח נשברה (תהלים נא, יט).

ועל דרך זה יש לפרש דברי הגמרא (נזיר כג, א) אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי דכתיב (הושע יד, י) כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם, משל לשני בני אדם שצלו את פסחיהן אחד אכלו לשום מצוה ואחד אכלו לשום אכילה גסה, זה שאכלו לשום מצוה וצדיקים ילכו בם, וזה שאכלו לשום אכילה גסה ופושעים יכשלו בם.

והיינו, דזה שאכלו לשם אכילה גסה, היינו שמתגאה בלבבו, עליו נאמר "ופושעים יכשלו בם", אולם כשאוכל בלב נשבר, אות הוא כי עלה קרבנו לרצון וקיים המצוה כראוי, ועליו נאמר "וצדיקים ילכו בם".

גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי (תהלים כג, ד).

יש לפרש ע"ד משל למי שנפל לבור עמוק, ואין לו שום אפשרות לעלות משם, הרי הוא שוקע ביאוש, אך אם יש חבל בבור, הגם שאין ביכולתו לטפס למעלה, בכל זאת אינו מתייאש, כיון שיש לו נקודת אחיזה לעלות.

וז"ש דוד המלך ע"ה גם כי אלך בגיא צלמות, היינו גם כשאני נמצא בשאול תחתית ח"ו, בכל זאת לא אירא רע, כי אתה עמדי וממילא איני מתייאש, רק מאמין בך וסומך עליך שתעלני מתחתית השאול, וכמו שכתוב (דברים לב, י) יעקב חבל נחלתו.

צפון ברך

איתא בגמרא (פסחים קיט, ב) עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק וכו', אברהם אומר איני ראוי לברך, יצחק אומר איני ראוי וכו', דוד המלך אומר אני יברך ולי נאה לברך שנאמר (תהלים קטז, יג) כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא.

הענין הוא על פי דברי זקני הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א שפירש הפסוק (תהלים קיט, יא) בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך, דדוד המלך ע"ה צפן כל תורתו בלבבו, ולא פרסמה בחוץ, למען יוכל להביאה לפני הקדוש ברוך הוא בשלימות בלא חסרון של פניה וכיו"ב, וזהו למען לא אחטא לך, חטא הוא מלשון חסרון

כלומר הצדיק, בחגוי הסלע בסתר המדריגה, כל מעשיו בהסתר.

(תש"ג)

זאת קומתך דמתה לתמר (שה"ש ז, ח).

זאת קומתך, היינו שאם תרצה להקים השכינה הנקראת זאת (תיקו"ז מ, א), אזי דמתה לתמר היינו שתהיה דומה לתמר שאין לו אלא לב אחד כמאמרם ז"ל (סוכה מה, ב), כך לא יהיה לך אלא לב אחד להשם יתברך, ועל ידי זה תזכה לאוקמי שכינתא מעפרא.

אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף (שה"ש ח, ט).

פירוש אם ח"ו מבדילה חומת ברזל בינינו לבין אבינו שבשמים, נבנה עליה טירת כסף, כסף מלשון נכסוף נכספתי, היינו פלטרין של געגועים וכיסופים להשם יתברך.

(תש"ג)

שביעי של פסח

להבין הענין דבשמיני עצרת מברכים ברכת שהחינו, ובשביעי של פסח אין מברכים שהחינו, כי התגלות ה' הגדולה שהיתה על הים, היתה בלי עבודה ויגיעה עצמית, לכן אין מברכים שהחינו.

אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא מניין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה תלמוד לומר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות מקיש חג השבועות לחג המצות מה חג המצות יש לו תשלומין כל שבעה אף חג השבועות יש לו תשלומין כל שבעה וליקש לחג הסוכות מה להלן שמונה אף כאן שמונה שמיני רגל בפני עצמו הוא (ראש השנה ד, ב).

להבין הטעם ששביעי של פסח הוא המשך חג הפסח, ואינו רגל בפני עצמו, כמו ביום שמיני עצרת לאחר חג הסוכות שהוא רגל בפני עצמו. יש לומר דהנה בסוכות מקריבין שבעים פרים כנגד שבעים אומות, ולכך עשה הקדוש ברוך הוא שמיני עצרת רגל בפני עצמו עבור כלל ישראל בפרטיות, כדאיתא בגמרא (סוכה נה, ב) אמר ר' אליעזר הני שבעים פרים כנגד מי כנגד שבעים אומות, פר יחיד למה, כנגד אומה יחידה, משל

למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה, ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך ע"כ.

מה שאין כן בפסח דכתיב בה זאת חוקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו (שמות יב, מג) ואין לשום אומה שום שייכות בו, רק לישראל, לכן לא צריך שיהא רגל בפני עצמו.

ויהי בשלח פרעה את העם וגו' פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה ויסב אלקים וגו' (יג, יז).

איתא בזוהר הק' (ח"ג צה, ב) שבליה הראשון של פסח, קבלו עם ישראל מדריגות גבוהות שלא לפי ערך עבודתם והכנתם, ואחר כך נטלו מהם את המדריגות הללו כדי שיעבדו וישגו על ידי יגיעה עצמית, עד ליום מתן תורה שאז השיגו את המדריגות הללו בעבודתם ויגיעתם.

והנה ידוע (מגיד משרים פר' בראשית) דלנשמה קודם ירידתה לעולם הזה לא היה חסר דבר, אלא שהשם יתברך חפץ להטיב עם בריותיו ולכן ברא את זה העולם כדי שבני אדם יעבדו אותו יתברך ויקבלו שכר חלף עבודתם, ומשום כך ברא גם כן את היצר הרע להסיתם ולהדיחם, כדי שהעבודה תהיה ביגיעה ומלחמה, ואז בדין הוא שיקבלו שכרם ולא ח"ו בבחינת נהמא דכיסופא.

וזהו שאנו אומרים (תפילת שחרית של שבת) "ונראהו עין בעין בשובו אל נוהו", דאיתא בירושלמי (ערלה פ"א ה"ג) אמר רבי יודן בר חנין, סימנא דאכיל מחבריה בהית מסתכל ביה, אבל על ידי העבודה והיגיעה, יהיה השכר בדין, ויוכלו לראותו עין בעין, ולא יתביישו להסתכל ביה.

וזהו שמרמז הפסוק "ויהי בשלח פרעה את העם" שאז היו במדריגות גבוהות מכפי ערך עבודתם, ולא נחם וגו', פן ינחם העם "בראותם" שלמרות מדריגותם הגבוהות הרי אינם בבחינת ונראהו עין בעין, כיון שזכו להם בלא יגיעה, ובהכרח צריכים ליקח מהם המדריגות כדי שיעבדו להשיגם ביגיעה עצמית וב"מלחמה" על ידי מלחמת היצר, וכיון שצריכים הם למלחמה אזי "ושבו מצרימה" עלולים הם לשוב לעבירות לבחינת מצרים, ולכן "ויסב אלקים" וגו' שיעבדו להשיג המדריגות ואז ישארו במדרגתם.

(תשל"ט)

רבי שמעון היה מטהר שוקי טבריא

מאת: הר"ה המפואר ר' יוסף טיקוצקי שליט"א

שוקי דטבריה, אמר ר' יהודה אשרי חלקו מי שזכה בחייו לעשות משכנו בארץ הקדושה,

ואכן זכה שמעון ז"ל לטהר שוקי דצפת הסמוכה לטבריה שהעתיק מושבו לשם בשנותיו האחרונות והיה לאחד מבני החבורה המיוחדים בקהילתנו דשם וזכה לקירבה מיוחדת מכ"ק האדמו"ר זצוק"ל שנשאו על ליבו כבנו בכל מסעיו הקשים, ולאחמ"כ אצל כ"ק האדמו"ר שליט"א שהיה קשור בלונ"ג ולא זוהו ידו מידו עד יומו האחרון,

אכמ"ל להעריך במעלותיו ומסירות נפשו ואמונת אומן בדרכי הי"ת ללא שום תלונות ושאלות וספקות שלא שמעתי ממנו בשום אופן וצורה ורמז כל השנים הארוכות שידע בהן סבל תמידי כמעט ללא יוצא מן הכלל,

גם בחולי האחרון וממש בימים האחרונים שכבר היה לו קשה הדיבור ויכל רק לכתוב וגם זה בקושי, לא היה ניכר מיתוך הכתב שהוא במצב אנוש והיה באמונה שלימה שעוד יחזור לאתנו ו"יחזור לצפת ושמצבו משתפר מיום ליום"

אולם לדאבון לב כולם הוא אכן חזר כעבור כמה ימים לצפת למנוחתו האחרונה עדי עד יקוצו שוכני עפר במהרה,

ת,נ,צ,ב,ה

ביום א' דחור"מ פסח יחול היורציט השישי של אחד מבני החבורה הבלתי נשכח הר"ה שמעון נתן נטע אדלר ז"ל בן ידידנו הר"ה חיים צבי שליט"א

ואמנם איתא בחז"ל שגזירה על המת שישתכח מהלב לאחר י"ב חודש,

אולם הלב ממאן לשכוח את הדמות המיוחדת של שמעון שעומדת עדיין לנגד עינינו עם החיוך התמידי שלו שהיה מיתוך שמחה של קדושה, ואמונה פשוטה ובבטחון בקונו שהכל לטובה וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד,

ועם כל מנת יסוריו שהיו לחם חוקו כבר מילדותו, היה תמיד צהלתו בפניו, ועם שאיפות להמשיך ביתר שאת בכל מה שהיה נראה לו שיש באפשרותו לעשות ולא היה נותן הנחות לעצמו בגלל מצבו ולא נתן לייאוש להתקרב אליו,

ולא זו אף זו שלא שמעו אותו מעולם מתלונן על מצבו גם כשהיה מאושפז בבית חולים מעוטף בייסורים היה הוא מחזק את המבקרים והשואלים בשלומו עד שהיה המחזק יוצא מחוזק,

וזכרוננו באחד הפעמים שהגעתי לבקרו בבית חולים והיה צורך להחליף לו את האינפוזיה המיוחדת שהיה לו אז, וזה היה כרוך בייסורים והוא אמר לי שעדיף שאני לא יראה את זה, וכשחזרתי הוא ניסה להרגיע אותי ולהסביר לי

שזה לא כל כך כואב כמו שזה נראה...

וכבר אמרו עליו הסופדים ר' שמעון מחייב את הבעלי ייסורים"

ובזוה"ק בפר' אחרי מות איתא דר' שמעון היה מטהר

בס"ד, פסח תשפ"ה

א פריילכע הודעה!

בסייעתא דשמיא הגנו להודיע לכלל בחורי אנ"ש, כי לאחר מאמצים מרובים נפתח שלוחה חדשה ומשודרגת של התאחדות הבחורים ב'קול לעלוב', בו ניתן לשמוע הודעות, ושיעורים בענייני דיומא ועוד. אחד הדברים המרכזיים בקו הוא תפריט מיוחד לכל חבורה וחבורה בו יוכלו הבחורים להתעדכן בזמני החבורה השבועית וכן להשאיר הודעה לראשי החבורות לתועלת כלל הבחורים.

שלוחת התאחדות הבחורים - שלוחה מספר 6

* פירוט השלוחות, מה יש בקו מתפרסם במודעה נפרדת.

לרגל פתיחת הקו

בימי חול המועד יתקיימו מידי יום שיעורים בענייני דיומא מפי רבנים ודרשנים **בצהרים** בשעה 14:00, **בערב** בשעה 21:00, ו**בערב שביעי של פסח** בשעה 12:00 בצהרים. בשעות הנ"ל השיעורים יוקלטו בשידור חי (שלוחה 3 בתפריט הראשי ולאחמ"כ שלוחה 4 - שידור חי), ובסיום השידור חי השיעורים יועברו לשלוחה 3 - שיעורים בענייני דיומא.

בברכת שמעו ותחי נפשכם און א פריילאכן כשר'ן פסח
התאחדות הבחורים

בס"ד

שלוחת התאחדות הבחורים החבורות

שע"י
התאחדות הבחורים

שלוחה 6

שלוחות

3

שיעורים
ושיחות

2

הודעות
לכל חבורה

1

הודעות

9

הודעות למנהל
המערכת

5

הרשמה

4

שידור חי

ויהי בעלות אליהו

לזכר עולם תהיה נשמת האי גברא רבא הזכור לטוב והבלתי נשכח, איש האשכולות, בר אוריין ובר אבהן, חסידא ופרישא, אשר זכה ליצוק מים ולדלות מבאר מים חיים איתן אדונינו - חותנו - כ"ק מרן רביה"ק זי"ע, ואף לבוא עמו בפלפולה של תורה כדת של תורה בשעשועים ובאהבים, ואשר הראה לו אותות אהבה וחיבה יתירה, וגם העיד עליו: 'חותני היקר עסוק באורייתא תדירא', איש חינוך ורב תבונות אשר היה מקרב לב נערי ישראל לאביהם שבשמים ומעוררם לשוב אל ה', והיה מדבר על לבם של נערי ישראל עד שזכה להעמידם על רגלם ולהחזירם בתשובה שלימה עד שבזכותו העמידו דורות שלמים ישרים ומבורכים, ה"ה

כש"ת הגה"צ

אליהו רבי יהושע דוד

בן הגה"צ זצ"ל
חדב"ן של כ"ק מרן אדמו"ר הקוה"ט זיע"א
י"ר ארגון "זבחרת בחיים"

אשר נלב"ע ונלקח מאיתנו
לדאבון לב ביום טוב שני של
גלויות - ט"ז ניסן תש"פ
ויעל אליהו בסערה השמימה

תהא נשמתו הטהורה צרורה

בצרור החיים

ויהי זכרו ברוך

מי יתן ויקיצו וירננו שוכני עפר
בעגלא דידן, ונזכה בקרוב לביאת
משיח צדקנו ולבנין בית מקדשנו
ותפארתנו במהרה בימינו אמן

הונצח ע"י בניו החשובים

כל אחד בשמו הטוב מקימי
אהלה של תורה, עוסקי בצרכי
ציבור באמונה במסירות נפלאה,
משליכים את עצמם למען הזולת,
מגזע אראלים ותרשישים, חכם
לב יקח מצוות, רחים ומוקירי רבנן
יושבים באהלה של תורה

העומדים לימין גליונו במסירות
נפלאה בכל עת

שמואל שמעלקא

הרה"צ שליט"א

אברהם

באכנער

נכדי כ"ק מרן אדמו"ר זיע"א

גיליון זה נודב לע"נ

האשה הצוה"ח מרת חוה ע"ה

בת הרה"צ רבי חיים דוד זצ"ל

נלב"ע י"ז ניסן

ב' דחזה"מ פסח תשס"ט

ת.נ.צ.ב.ה

הונצח ע"י בנה ידידנו הנכבד והנעלה,

ידי רב לו בתורה וחסידות העומד לימין

גליונו בכל עת במסירות נפלאה

הרה"ג ר' שמואל הניג שליט"א

גיליון זה נודב לע"נ

האשה הצוה"ח מרת העניא ע"ה

בת הרה"ח רבי מאיר שלום זצ"ל

אלמנת הגה"ח רבי אלימלך זצ"ל

מפארי עדתנו

נלב"ע כ"ג ניסן תשע"ה

ת.נ.צ.ב.ה

הונצח ע"י בנה ידידנו הנכבד העומד

לימין גליונו מיום היסודו, במאור פנים

חריף ובקי צנא מלא ספרא, מגזע אראלים

ותרשישים, מעמודי התווך של גליונו

הרה"ח ר' מרדכי אהרן גלבשטיין שליט"א

חלק מגיליון זה נודב

לכבוד יומא דהילולא קדישא של

מרן פוסק הדור

"שבת הלוי"

זצוק"ל

בעל

עלה בסערה השמימה בליל התקדש

החג יו"ט ראשון של פסח תשע"ה

ת.נ.צ.ב.ה

הונצח ע"י נכדו האי גברא רבא, המופלא

ומופלג בכל מכמני התורה, כל רז לא אניס

ליה, כרכא זכולא ביה, איש האשכולות ורב

תבונות, גדול בתורה ועטור ביראה, מורה

דבר ה' זו הלכה, על ישראל הדורות, פה

מפיק מרגליות להלהיב הלבבות לתורה

ועבודת ה', אשר תורה וגדולה נתאחדו על

שולחנו, מרבה להיטיב, ושמו הטוב הולך

לפניו בכל קצוות תבל כעמוד החסד והצדקה

הרה"צ רבי שלום צבי ענגלענדער

שליט"א

מחותנו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ראש כולל מכונבא בעלזא לונדון

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' אליעזר נתן ז"ל

משה דוד

בן הרה"ח ר' משה דוד

הלוי לנדא ז"ל

אשר זכה ועשה רבות למען הצלה

של הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א

ודבק זוכה לקרבה יתירה

מכ"ק מרן הברכה משה זיע"א

נלב"ע ליל הסדר תשמ"ט

ת.נ.צ.ב.ה

הונצח ע"י נכדיו ידידנו הנכבד

מחשובי אנ"ש

מרדכי יחיאל

הרה"ח ר' שליט"א

משה דוד שליט"א

בית המדרש

'תפלה למשה' - צפת

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

.....

ביום א' דחזה"מ יתקיים יום

היארציית של ידידנו הבלתי נשכח,

נפש נקי וצדיק

הרה"ח ר' שמעון נתן

נטע אדלר זצ"ל

בן יבדלחט"א

הרה"ח ר' חיים צבי

שליט"א

הואיל והמנוח לא השאיר

זרע אחריו, אנ"ש ומתפללי

בית מדרשנו ומוקירי זכרו

מבקשים לכבד את זכרו

בלימוד משניות ונתינת צדקה

לטובת נשמתו בגן עדן

ת.נ.צ.ב.ה

זה דודי וזה רעי לזכרון בהיכל ה'

דודי אשר מנעריו עד פטירתו היה
כל כולו קודש לה' ותורתו והוא
נכבד מכל בית אביו

הרה"ח ר' **יחיאל יום טוב**
בן ר' **אברהם משה**

קראוס ז"ל
נלב"ע כ"ב ניסן תשפ"ד

הונצח ע"י ב"א
ידידינו הנכבד האי גברא רבה איש
האשכולות, נעים הליכות ורב
תבונות, מקים אהלה של תורה,
משליך את עצמו למען הזולת,
רחים ומוקיר רבנן ואיהו גופא
צורבא מרבנן

הרנני הרה"ג ר' **אברהם**
משה קראוס שליט"א
אבד"ק וואגאש לונדון

זוהי ההזדמנות שלך!
להצטרף למאות הלומדים,
בקיצור שו"ע היומי
שלושה סעיפים ביום
השקעה של כמה
דקות ביום
המשנה את החיים לטובה
ברוחניות ובגשמיות

לזכר ולעילוי נשמת
האי גברא רבה
הגאון הצדיק רבי

שמעי'
יודא בן רבי
ארי'

זצוק"ל

הכ"מ

גרינבוים

מחבר ספרי
"סייעתא דשמיא"
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י משפחתו

חלק מגיליון זה נודב

ע"י ידידינו הנכבד האי גברא יקירא
איש האשכולות, נעים הליכות ורב
תבונות, מקים אהלה של תורה,
משליך את עצמו למען הזולת,
עוסק בצרכי ציבור באמונה, קובע
עיתותיו לתורה

הרה"ח המפואר ר' **נימין**
לאנדא שליט"א

מחשובי ומפארי אנ"ש
וזכות זיכוי הרבים יעמוד לו להתברך
בכל מילי דמיטב וימלא ה' כל
משאלות ליבו לטובה ולברכה אכ"ר

חלק מגיליון זה נודב

ע"י ידידינו הנכבד האי גברא רבה
איש האשכולות, נעים הליכות ורב
תבונות, מקים אהלה של תורה,
משליך את עצמו למען הזולת,
רחים ומוקיר רבנן יושב באהלה של
תורה, מגזע אראלים ותרשישים

יהודה הרה"צ ר'
קורנריין

שליט"א

נכד כ"ק מרן אדמו"ר זיע"א

וזכות זיכוי הרבים יעמוד לו להתברך
בכל מילי דמיטב וימלא ה' כל
משאלות ליבו לטובה ולברכה אכ"ר

לע"נ
האי גברא רבה

עמרם הרה"ח המפואר רבי
יוסף שוורץ זצ"ל

מחשובי ומפארי אנ"ש
בן הרה"ח המפואר

ותי **אלתר אברהם** זצ"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת הגה"ח רבי **אהרן גדליה בן הרב משה צבי** זצ"ל

רב ואב"ד בודאפט

נלב"ע א' דחזה"מ ט"ז ניסן תשס"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידינו הנכבד האי גברא יקירא איש האשכולות, נעים הליכות ורב תבונות, מקים אהלה של תורה, משליך את עצמו למען הזולת, עוסק בצרכי ציבור באמונה, קובע עיתותיו לתורה

הרה"ח המפואר ר' **ברוך הופמן** שליט"א

מחשובי אנ"ש

יוסף ה' עליכם ועל בניכם

מתוך רגשי גיל ושמחה נשגר בזה רוב ברכות לידינו היקר גברא יקירא, יקר שבערכין, קובע עיתותיו לתורה וחסידות, שמו מפאריס, מסור בכל ליבו ונפשו לכל קדשי בית לעלוב, ובפרט לבית מדרשו 'תפילה למשה' אלעד, צנא מלא ספרא, הבריה התיכון של גליונו ומייסדו, ומנהיגו בעצה ובתבונה במאור פנים ונפש חפציה, זך הרעיון וכביר המעש, מים עמוקים ידלם איש תבונה

ה'הרה"ח ר' יוסף יהושע קאפ שליט"א ולאביו ידינו הנכבד והנעלה

הרה"ח המפואר ר' יעקב אשר שליט"א מחשובי וזקני אנ"ש

ולחמיו ידינו הנכבד והנעלה
הרה"ח המפואר ר' חיים טוביה רוזמן שליט"א ולמחותנו ידינו הנכבד והנעלה

הרה"ח ר' חיים פרידמן שליט"א
לרגל שמחת הולדת נכדתם - נינם
בת אצל בנו נכדו חתנו האברך החשוב,
לן בעומקה של תורה

הרה"ח ר' מרדכי י"ו
וה"ר שיזכו לרוות רוב נחת דקדושה מתוך
בריאות הגוף ושפע ברכה והצלחה לטב
ולחיים ולשלם

ברכת מזל טוב חמה ולגבית

נדבת ידינו הנכבד, האי גברא יקירא, יקר שבערכין, מוכתר בכל מידה נכונה, שמו הטוב הולך לפניו, משכיל אל דל, יראת ה' היא אוצרו, מקבל כל אדם בסבר פנים יפות, יפות, ברוך הכשרון ואיש המעש, מחשובי אנ"ש

הרה"ח ר' חיים מאיר דושינסקי שליט"א ולאביו ידינו הנכבד מחשובי ומפארי אנ"ש

הרה"ח המפואר ר' משה טוביה שליט"א ולחמיו ידינו הנכבד מחשובי ומפארי אנ"ש

הרה"ח המפואר ר' ברוך יצחק קורנבליט שליט"א גבאי מסור בבית מדרשו בית ברוך בירושלים לרגל שמחת הכנס בנו נכדו יניק וחכים הבה"ח שמעון נתן נטע נ"י לעול תורה ומצוות

וה"ר שיזכו לרוות רוב נחת דקדושה מתוך בריאות הגוף ושפע ברכה והצלחה לטב ולחיים ולשלם

ברכת מזל טוב חמה ולגבית

נדבת ידינו הנכבד, האי גברא יקירא, יקר שבערכין, מוכתר בכל מידה נכונה, שמו הטוב הולך לפניו, בר אוריין ובר אבהון, ידיו רב לו בתורה וחסידות, מחשובי לומדי בית מדרשו הגדול מידי יום ביומו, יראת ה' היא אוצרו, מגזע אראלים ותרשישים, מחשובי ומפארי אנ"ש

הרה"ח ר' זאב גלבשטיין שליט"א לרגל שמחת אירוסיו בנו החתן המופלג בתור"ש ובמידות טובות עדין לגאון ולתפארת

הבה"ח אליהו דוד נ"י מחשובי בחורי אנ"ש
עב"ג הכלה החשובה תחי'

בת ידינו הנכבד, האי גברא יקירא, מוכתר בכל מידה נכונה, איש האשכולות, הנודע לשם ולתהילה, מקבל כל אדם בסבר פנים יפות משכיל אל דל, מוקיר ורחים רבנו, יושב באלהה של תורה, יראת ה' היא אוצרו, מחשובי לומדי בית מדרשו בבני ברק מידי יום ביומו

הרה"ח ר' יעקב צבי פערל שליט"א בן ידינו הנכבד

הרה"ח המפואר ר' אפרים פישל שליט"א חתן ידינו הנכבד

הרה"ח ר' יחיאל רובינפלד שליט"א וה"ר שהזיווג יעלה יפה לבנין עדי עד ויזכו לרוות מהם ומכל יוצ"ח דורות ישרים ומבורכים, רוב נחת דקדושה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא אכ"ר

ברכת מזל טוב חמה ולגבית

נדבת ידינו הנכבד, האי גברא יקירא, מוכתר בכל מידה נכונה, שמו הטוב הולך לפניו, נעים הליכות ורב תבונות, המחקר הדגול הנודע לשם ולתהילה בשדה החינוך ידיו רב לו בתורה וחסידות, יראת ה' היא אוצרו מחשובי לומדי ומתפללי בית מדרשו הגדול מידי יום ביומו

הרה"ח ר' דוד שווארץ שליט"א מנהל וחני ת"ח בני משה

ולאביו ידינו הנכבד, מחשובי ומפארי אנ"ש

הרה"ח המפואר ר' אלימלך שליט"א לרגל שמחת הולדת הנכד הנין בן אצל חתנו נכדו האברך החשוב, לן בעומקה של תורה

הרה"ח ר' צבי איסר אייזנבך י"ו

וה"ר שיזכו לרוות רוב נחת דקדושה מתוך בריאות הגוף ושפע ברכה והצלחה לטב ולחיים ולשלם

ברכת מזל טוב חמה ולגבית

נדבת ידינו הנכבד, האי גברא יקירא, מוכתר בכל מידה נכונה, המחקר הדגול הנודע לשם ולתהילה בשדה החינוך ידיו רב לו בתורה וחסידות, יראת ה' היא אוצרו מחשובי לומדי ומתפללי בית מדרשו 'קדושת שמעון' לונדון

הרה"ח ר' ישראל זאב (וועלוול) גולדברג שליט"א ולאביו ידינו הנכבד, האי גברא יקירא, יקר שבערכין, איש האשכולות, קובע עיתותיו לתורה בבית מדרשו הגדול מידי יום ביומו, יראת ה' היא אוצרו, מחשובי אנ"ש

הרה"ח המפואר ר' אהרן שליט"א ולזקני ידינו הנכבד

הנה"ח רבי יוסף מאיר דייטש שליט"א ולחמיו ידינו הנכבד

הנה"ח ר' יהודה מנחם רוזנבוים שליט"א לרגל שמחת אירוסיו בנו

המופלג בתור"ש ובמידות טובות עדין לגאון ולתפארת

החתן יצחק שלמה נ"י
עב"ג הכלה החשובה תחי'

בת ידינו הנכבד, האי גברא יקירא, יקר שבערכין, מוכתר בכל מידה נכונה, שמו הטוב הולך לפניו, נעים הליכות ורב תבונות, איש האשכולות, משכיל אל דל, ליבו פתוח כאולם לזולת, מקבל כל אדם בסבר פנים יפות, מוקיר ורחים רבנו, ליבו ער לכל דבר שבקדושה, מקים אהלה של תורה ומחשובי מתפללי בית מדרשונו באלעד

הרה"ח ר' שלמה גולדברג שליט"א ולאביו ידינו הנכבד והנעלה, מחשובי ומפארי אנ"ש ומחשובי לומדי ומתפללי בית מדרשו הגדול מידי יום ביומו, מסור בכל ליבו ונפשו לכל מפעלות חצר הקודש

הרה"ח המפואר ר' יעקב יצחק שליט"א ולחמיו ידינו הנכבד

הרה"ח המפואר ר' בנימין הכהן ברזסקי שליט"א מחשובי ומפארי אנ"ש

וה"ר שהזיווג יעלה יפה לבנין עדי עד ויזכו לרוות מהם ומכל יוצ"ח דורות ישרים ומבורכים, רוב נחת דקדושה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא אכ"ר

ברכת מזל טוב חמה ולגבית

נדבת ידינו הנכבד, האי גברא יקירא, יקר שבערכין, מוכתר בכל מידה נכונה, האברך החשוב, לן בעומקה של תורה

הרה"ח עמרם קורנבליט י"ו

ולאביו ידינו הנכבד מחשובי אנ"ש

הרה"ח ר' זושא שליט"א ולזקני ידינו הנכבד מחשובי ומפארי אנ"ש

הרה"ח המפואר ר' חיים שליט"א

לרגל שמחת הולדת הבן הנכד הנין וה"ר שיזכו לרוות רוב נחת ממנו ומכל יוצ"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

תהילה לדוד

תבענה שפתינו רון שיר ושבח בשמחת ידידינו האי גברא יקירא מקים עולה של תורה, העושה גדולות ונצורות לכל דבר שבקדושה בעין יפה ורוח נדיבה, ידיו רב לו בתורה וחסידות, בר אוריין ובר אבהן, יראת ה' היא אוצרו, נעים הליכות ורב תבונות, איש האשכולות משליך עצמו מנגד לכל עניני חצר קדשינו במסירות עצומה

הרה"ח ר' דוד גולדברג שליט"א

י"ר קרן הבניין ומנהל ת"ת 'בני משה' לעלוב ולאביו ידידינו הנכבד והנעלה, האי גברא רבא הנודע לשם ולתהילה, פה מפיק מרגליות בחדרי תורה וחסידות אוצר סגולה, מתורת רבוה"ק ומשנתם לעדרים משקה ודולה, משפיע מאוצרותיו ומעיינותיו סיפורי הוד קדומים מצדיקי הדורות בכל ימי הילולא, כלי המחזיק ברכה, צנא מלא ספרא, זכה לשרת בקודש אצל רבוה"ק זי"ע ולהבדלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

הגה"ח ר' ישראל נח גולדברג שליט"א

משב"ק כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ולחמיו ידידינו הנכבד

הגה"ח ר' יעקב צבי שלזינגר שליט"א

לרגל שמחת נישואי בנו נכדם החתן המופלג החתן המופלג בתו"ש ובמידות טובות עדי לגדולות כליל המעלות

הנה"ח אפרים פישל נ"י

מחשובי חבורת הבחורים
עב"ג הכלה החשובה תח' בת ידידינו הנכבד והנעלה

הרה"ח ר' יוסף סופר שליט"א

יה"ר שהזיווג יעלה יפה ויזכו לראות רוב נחת דקדושה ממנה ומכל יוצ"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

ברכת מלך טוב חמה ולגות

ברגשי כבוד ויקר נשגור בזה כסא דברכתא קדם האי גברא רבא, המופלא ומופלג בכל מכמני התורה, חריף ובקי טובא, ידיו רב רב לו לעסיקי שמעתתא אליבא דהלכתא, יורה דעה ויבין שמועה מורה ודיין לעם סגולה, שוקד יומם ולילה על התורה ועל העבודה ביני עמודי דגרסי, צנא מלא ספרא, אהוב על המקום ואהוב על הבריות

הרה"ג ר' דוד שמעון קורנבליט שליט"א

דיין ומו"צ בקהילתנו הק'

ולאביו ידידינו הנכבד מחשובי אנ"ש

הרה"ח ר' אהרן שמואל שליט"א

ולזקינו ידידינו הנכבד מחשובי ומפארי אנ"ש

הרה"ח המפארי ר' ברוך יצחק שליט"א

נבאי מסור רבות בשנים בבית מדרשו בית ברוך בירושלים ולחמיו ידידינו הנכבד מחשובי ומפארי אנ"ש

הנה"ח רבי משה קורנבליט שליט"א

לרגל שמחת הולדת הבן הנכבד הנ"ן יה"ר שיזכו לרוות רוב נחת ממנו ומכל יוצ"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

נדבת ידידינו הנכבד האי גברא רבה, מרביץ תורה לרבים, באון בחדרי הש"ס ראשונים ואחרונים, לן בעומקה של תורה

הרה"ג ר' שמואל דוד פרידמן שליט"א

בעל מחבר ספר 'שדה צופים' והגדה של פסח החדש והנפלא 'שדה צופים'

לעילוי נשמת

מזרו ורבו

מרן פוסק הדור

"שבת הלוי"

בעל

זצוק"ל

אשר זכה לקרבה יתירה ממנו

עלה בסערה השמימה בליל

התקדש החג יו"ט ראשון של

פסח תשע"ה

ת.נ.צ.ב.ה

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' יעקב אשר

בן הרה"ח ר' דוד צבי

שלמה

קאפ

נלב"ע יום א' דחול המועד פסח

תשע"א

ת.נ.צ.ב.ה

אהל מועד

לדברי תורה וחסידות מרבתינו הקדושים מלעלוב

הנני פונה אליכם בקריאה אישית ונרגשת מקרב הלב טלו חלק בזכויות העצומות והפעולות הנשגבות שבס"ד חוללו מהפכה של ממש הן בהפצת מעייני רבוה"ק, והן בהרבעת תורה וחסידות, והן לרווחת וכבוד האורחים בצל הקודש מדי שבת בשבתו. והשתתפו בתמיכות הגונות עבור ההוצאות הרבות של מפעלות התורה והחסד בקהילתינו הק'.

3 "סעודות שבת" כיד המלך מכבוד ובשפע גדול לכל האורחים שבאים לחסות בכל שב"ק בצל הקודש 	2 כולל "חדוותא דרבי שמעון" ע"ס כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל בבית המדרש הגדול מהם מורי הוראות מרביצי תורה ות"ח מופלגים עמלי תורה מותן הדחק 	1 גליון הנפלא "אהל מועד" שמפיץ תורה וחסידות ומעייני רבוה"ק העלות הגליון בכל שבוע הוא 4000 שקל
6 קפה וחלב לכל המתפללים והלומדים בבית מדרשינו ב"ב מידי יום ביומו ומידי שבת ובשבתו 	5 הדפסת קונטרסי לימוד "קיצור שולחן ערוך" שיוצא מידי חודש בחודשו 	4 מערכת "קול לעלוב" המודיע בשורות טובות ועשרות סיפורים בכל מקצועות התורה והחסידות יום ביומו

הצדקה המהודרת ביותר!

גם החוקת תורה >> גם הפצת תורה וחלכה >> גם הפצת מעייני רבוה"ק זצ"ל >> גם הכנסת אורחים >> גם להשקות נרונו של תלמידי חכמים

כדי שאוכל להמשיך במפעלות קודש אלו שנטלתי על עצמי לרווחת ולמען אנ"ש הע"י אני חייב את עזרתכם ונדבת לבכם, אם לא עכשיו אימתי?

תורמים עכשיו בהוראת קבע

100 ₪ לחודש או לכה"פ 52 ₪ לחודש

וכל המוסיף מוסיפין לו מן השמים

לתרומות בגדרים פלוס ע"ש 'אהל מועד' או אצל הרח"ה ר' אהרן לוסטיג שליט"א משב"ק כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

על מנת לקבל סעיף 46 יש להודיעני לפני התרומה

וזכות הרבים יעמוד לך לחתברך בכל מילי דמיטב שפע ברכה והצלחה בכל מעשה ידיך ונחת מכל יוצ"ח

אהרן לוסטיג

משב"ק כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

חגים וזמנים לשישון

זמנים בחצר הקודש לימי הפסח

שבת פרשת צו שבת הגדול ערב פסח

18:56	מנחה וקבלת שבת
6:00	שחרית
16:30	מנחה א'
18:50	מנחה ב' (עם טלית)
20:10	מעריב ליל יו"ט
9:15	שחרית יו"ט ראשון
10 דק' לפני השקיעה	מנחה
20:10	מעריב מוצאי יו"ט

ימי חול המועד

9:00	שחרית
10 דק' לפני השקיעה	מנחה
לאחר השיעור	מעריב

ביום שני א' דחזה"מ לאחר תפילת שחרית
ברכת האילנות ברוב עם

ביום רביעי ג' דחזה"מ לאחר תפילת מעריב יערוך כ"ק מרן אדמו"ר
שליט"א את השולחן הטהור לכבוד יו"ט ולרגל יומא דהילולא קדישא
של הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זצוקלה"ה

שב"ק ושביעי של פסח

19:01	מנחה
20:00	קבלת שבת ומעריב
11:00	שולחן הטהור
9:00	שחרית
18:55	מנחה

ולאחר מכן סעודת שלישית ונעילת החג

בברכת א כשר'ץ און א פריילאכן פסח
הגבאים